

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Höstskörd

Reseminnen och Novelletter

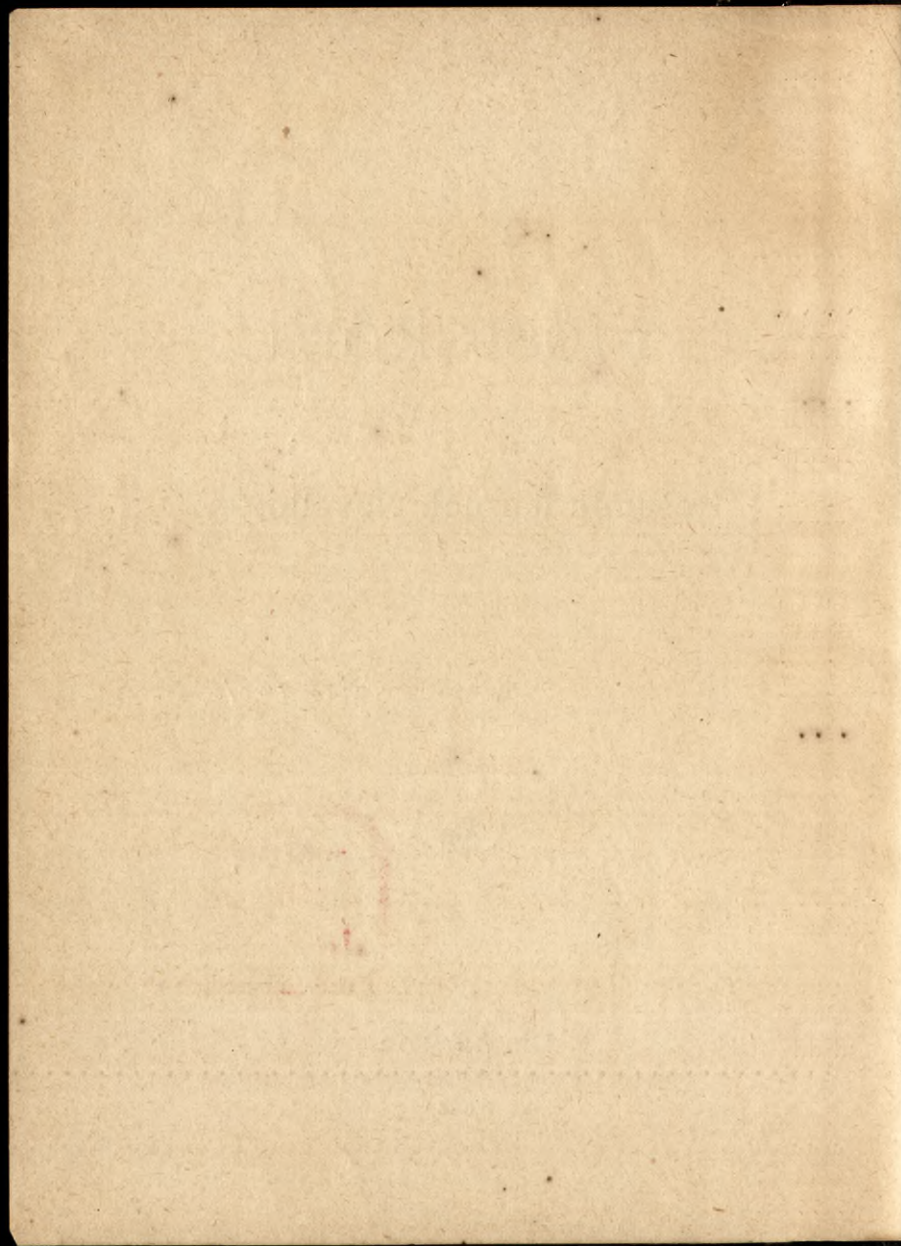
af

A—i—a

Thornrooth

HELSINGFORS,
J. SIMELI ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,
1895.

Företal.

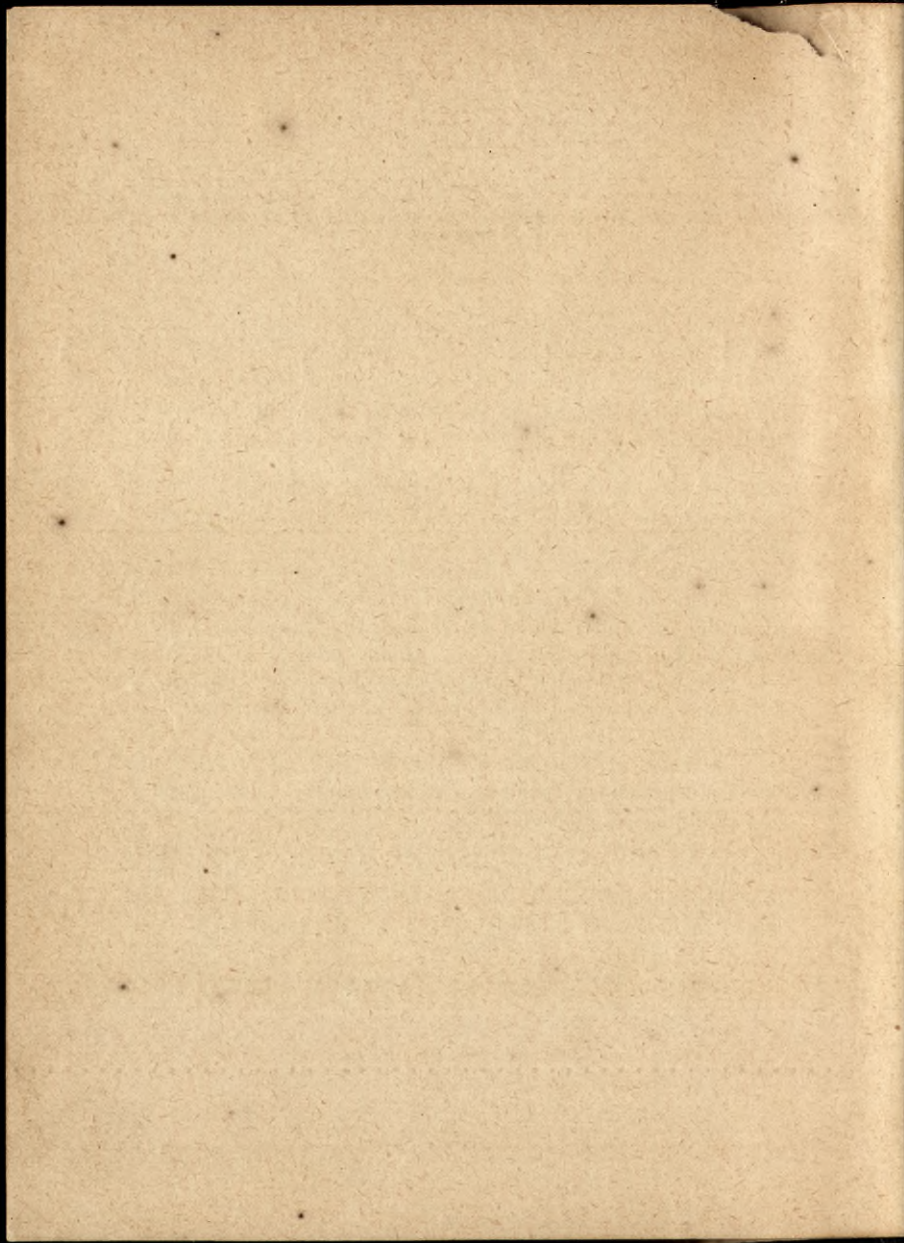
När hösten är inne och bladen fallit från trädet, bär det ej mera blom eller frukt; sångfoglarna som arla och serla qvittrade i grenarne ha dragit hän till okända land. Men vårdande händer ha tillvaratagit några af de frukter som trädet vårdslöst lät falla på marken; ha bevarat dem i tysthet och bjuder dem som förfriskning åt vänner och bekanta, samlade vid en treflig brasa eller den tända lampan under småprat — kanske för att arbeta »för ett godt ändamål».

Dylika kretsar af människovänner med varmt hjerta och flitiga fingrar ha under året arbetat för hopsamlande af medel till underhåll af ett hem åt de vanlottade hvilkas ögon alldrig öppnas för ljusets strålar, men åt hvilka kärlek och barmhertighet dock bereda möjlighet att inhemta kunskaper och arbetsskicklighet och tända det inre ljus som upplyser själen.

Det är åt »de blindas vänner» jag nu öfverlemnar dessa anspråkslösa frukter af min penna — länge gömda och glömda i skrifbordslådan.

I fall den ärade allmänheten som ju tillförene visat författarinnan vänligt intresse, köper af den »Höstkörd» hon här bjuder, skall den ge henne medel att dra sitt lilla strå äfven till de flitiga myrornas nyttiga stack.

Adelaïda Ehrnrooth.

*Vid en fest för ett arbetshem åt
blinda flickor 1886.*

*Hvem gäller festen? Hvarför fylles salen
I dag utaf en vänligt stämd publik?
Från morgonen den vimlat här vid valen
Ur en bazar, på rariteter rik.
Beredd att öppna portmonnä och hjerta
Går köparen omkring, som amatör
Af markna'ns tillbehör.*

*Ack, intet hjertas dörr kan vara sluten
För skaran af beklagansvärda, då
Den går i evigt mörker, utesluten
Från anblick utaf sol och himmel blå,
Från all naturens underbara fägring,
Från aningen om färgers glans
Och blomsterrikets krans.*

Till mildring utaf deras lott i världen
 O, må vi enas, i vår fosterbygd,
 Att ge dem kärlek och att bygga härden,
 Som anspråkslöst skall gifva dem ett skygd.
 Må varma händer snart det hemmet timra
 Der arbete och dagligt bröd
 Dem räddar undan nöd.

Hvad öde väntar engång dessa unga,
 Som njutit huld och skydd i barndomsår,
 Om på sin mörka ban med steg så tunga
 De hjälplöst vandra ut i bristens spår?
 Nödvändighetens hårda hand har jagat
 I villornas och lastens nät
 Bra många, som man vet!

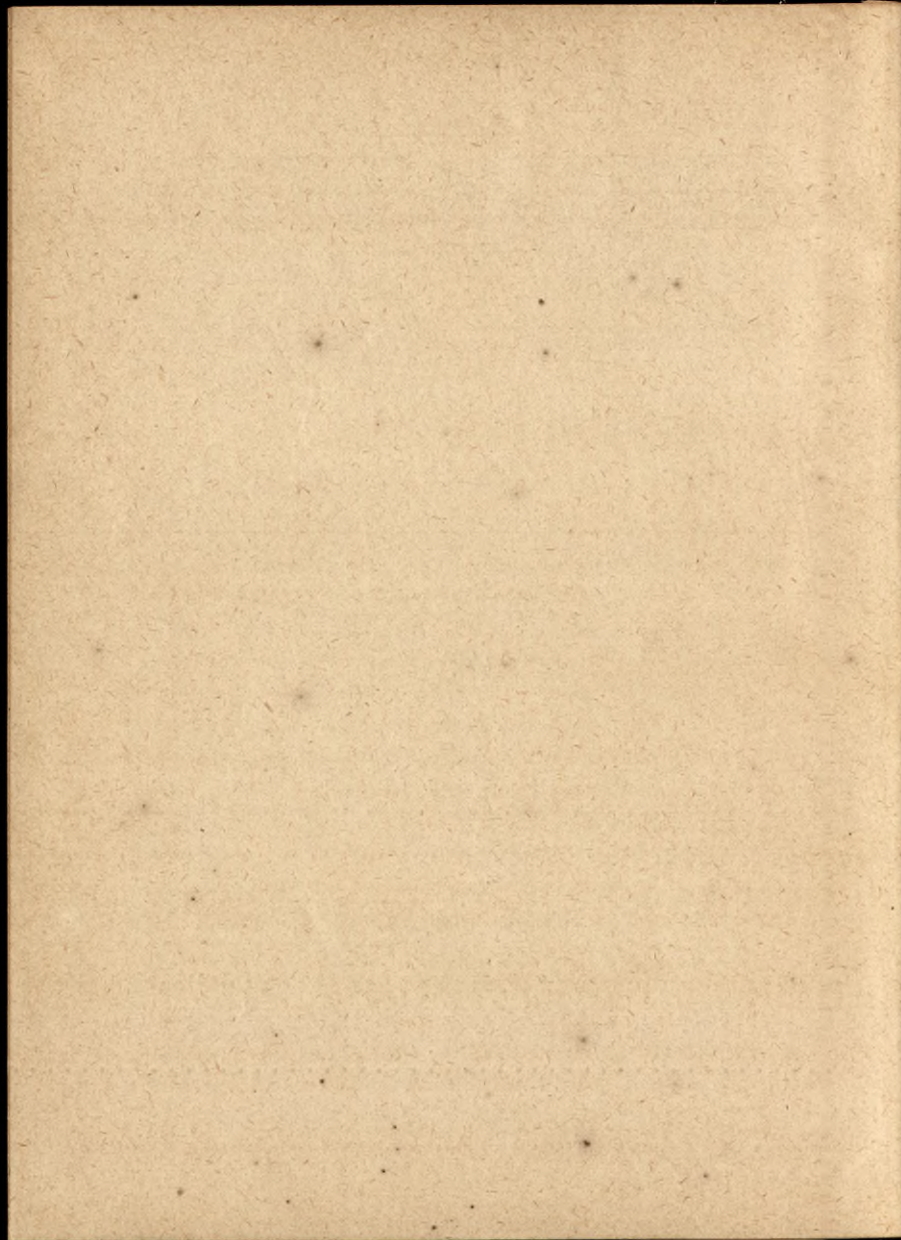
Vår tid för flärd och ondska klander röner
 Förliknad vid „den gamla goda“ förr, —
 Då overksam man läste fromma böner
 När tiggarn dog vid rika mannens dörr! —
 Nu vet sig menskligheten solidarisk; —
 Behofvets tysta suck blir hörd
 Och sjelfriskheten störd.

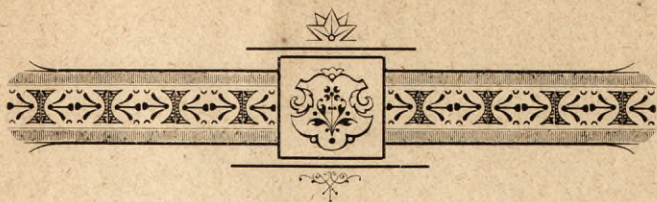
Allt mer och mera egnas tid och möda
 Att göra samhällsbyggnan mindre sned;
 Och broderskänslan söker sammanlöda
 Hvar länk af mensklighetens stora ked
 Vid glöden af barmhertighetens flamma.

*I ödemarken spirar vår
Der kärlek fröna sår.*

*Må hjertevärme litet ljus framkalla
Uti de blindas värld. Vår sympati
Skall låta frökorn i dess jordmån falla
Som innan kort ett lummigt träd kan bli.
Och kronan, som för himlens vindar vajar,
Skall skugga der i stilla rö
En dag de blindas bo.*

Vandring kring Tölövikén.

Den herrligaste af alla pingstmorgnar lockade mig ut att svärma och andas vårluft. Det var nektar, som insöps begärligt af stora människoskror, sträfvande med liflighet i tal och åtbörder bortåt de nyss löfvade lunderna på Tölövikens strand. Ungdomen föredrog att nå stranden i små båtar, derifrån ofta sång klingade med akompagnement af årarnes sakta plaskande. I den lugna vattenspeglén, der Kajsaniemi nu betraktade sin första vårfägring, utkastades här och där ett metspö.

Med lifslust drack man den ljuvliga morgonbrisen och följde vandrareflocken, bland hvilken studentmössorna stucko af som hvitsippor på skogsbackarna. Och skolbarnens skratt och glam! Hör de täfla i munterhet med fåglarnas driller i trädens kronor! Jag lät mig föras af strömmen hit och dit på gångarna i Kaisaniemi, matade de bevingade innevånarne i svandammen, betraktade intresserad

de bevingade sprången af den knoppande ungdomen som spelade lawn tennis där på stora planen, hälsade fröjdfullt luftens bevingade gäster som jublade i skyn, nyss anlända från glödande söder — och så buro mig stegen, som nästan fingo vingar äfven, till båtbyggnaden, hvarifrån en liten julle gungade mig öfver spegelblank vik till motsatt strand.

Plötsligt förflyttade minnet mig litet mer än ett halft sekel tillbaka den omgestaltning Tölöstränderna undergått på denna jämförelsevis korta tid föreföll mig såsom värkan af en god fés trollspö. Huru sarkastiskt undrade man ej på 1840 talet öfver den excentriska vurmen hos den person, som fått infallet att på en torr, ful stenbacke där knapt ett grässtrå växte uppföra ett elegant och ståtligt palats i villastil? Hvilken dårskap af de sköna konsternas och naturens varma vän, dåvarande prokuratorn i Finlands senat Carl Walleen, att kasta ner så mycket pengar bland dessa stenrös, liggande bakom en rysk kasern, hvarifrån just ej rosenångor utdunstade! Men den fint bildade spirituelle gentlemannen med artistsjäl lyssnade ej på kritiken, — för hans poetiska blick hägrade i ett *fata morgana* allaredan framtidens bild af Tölö och omgifningar, fulla af pulserande lif och af öfvervældigande naturskönhet.

I dessa minnen försjunknen vandrade jag långsamt den nya banken, som förenar Kajaniemi med Tölöstranden och skådade uppåt Hagasunds villa med

fönster förgyllda af solen. — Från dess omgifvande blomrabatter fördes med vinden lätta dofter kring näjden. Och den nya tidens ande, höljd liksom i ett flor af minnenas vemod, ledsagade mig alt vidare framåt upp till de af konstens hand förskönade höjder, där i det senaste årtiondet Helsingfors allmänhet, — med den aktade man i spetsen, hvars byst pryder trädgårdsföreningens territorium — upprest minnesmärken, som vittna om, att bland vår tids dygder den tysta människokärleken dock förtjänar erkännande till och med af dem, som med blickar vända tillbaka, ej framåt, söka sina idealer. De glömma gärna att man i de gamla goda tiderna sköt undan i skuggan alt stötande: de obehagliga lytena, den torftiga ålderdomen, sjukdomen, eländet m. m. — på det att åsynen af alt sådant ej skulle värka obehag för dem, som hade sin plats i solskenet.

Hvad mötte mitt öga nu, när jag såg mig omkring?

Se där på sin kulle „De gamlas hem“ så ståtligt i sin värdigt enkla arkitektur och inbäddadt i lunder, därifrån utsikten är rent af förtjusande.

Som jag här bland pensionärerna hade en bekant beslöt jag att göra ett besök inom hemmet. Detta besök, som ej var mitt första, gaf mig samma goda intryck som de föregående gångerna. Komforten — utan lyx men pryddig — trefnaden, ordningen, friden härska här såsom ställets goda genier. Hvarje rum, nätt ordnadt, bildar ett hem för sig,

— en hamn för dem som i ungdomen och medel-åldern varit ut för motvind eller storm, men nu sluta här sin afton stilla och tyst likt en dynande bölja som dör bort mot en obekant, skönare kust.

Med helt rörande välvilja har blifvit sörjdt på alt sätt för „De gamlas“ välbefinnande och de små hällugnarna här och där i korridorerna vittna om att man ej förbisett njutningen af lilla kaffetären, som nu kan hållas varm hela dagen och bjudas åt besökande vänner. Heder och tack åt de herrar och damer, som först omfattade byggnadsidéen, stälde sig i spetsen för företaget och drefvo fram det snabt, naturligtvis med egen offervillighet och all-drig tröttnande nit!

Från andra våningens korridor fins utgång till en stor en veranda, eller rättare plattform, dit äfven den mest giktbrutna kan släpa sig och njuta af utsikten, som kan räknas bland nordens vackraste naturscenerier. Vidsträkt perspektiv utåt haf och klippor, landtligt lummiga skogsbackar genomskurna af breda sandgångar, måleriska friluftsvyer, och längre bort framskymtande storstadslif med *Långa bron* till bakgrund — alt detta omfattar ögat på en gång. Och i närmaste grannskapet — liksom hörande till en enda byggnadskomplex — ha vi *Hemmet för de obotligt sjuka* och de blinda barnens asyl. — Så nära grannar äro dessa samhälllets olycksbarn, att mitt öra uppfångande på den härliga pingstmorgonen olika psalmtoner, — lof-

sånger till alla goda gåfvors gifvare ur hjärtan, nöjdare med sin ringa lott än de, kanhända, som ega all världens herrlighet. Jag vände mig dit, der sången hade en klang som nästan jublade likt svalornas „qvivitt“ när de med vårens vindar återkomma till sina nordiska nästen från det heta Afrikas öknar. Då såg jag en fil af blindhemmets skyddslingar vandrande parvis längs sandgången kring deras villaområde.

Säkerheten i rörelserna hvarmed de framskredo gaf åskådarne nästan fron på att det strålande solljuset genomträngde deras förmörkade pupiller och öppnade för desamma det herrliga panoramat af vårens ljusgröna fägring och himlens blåa kupol. Det såg ut som hade de i mörkret vandrande i denna stund en så stark förnimmelse af ljuset öfver deras hufvuden att de med illusorisk tydlighet sågo för sitt andliga öga hela sceneriet öfverglänst af en klarhet som kunde kallas himmelsk. Hvad med visshet kunde iakttagas var att ingen sorgens eller vemodets mollton blandade sig i lofsånger af de blinda barnen och de jublande foglarne i skyn. Det var Hugsvalarens ande som på Pingstmorgonen sänkte sig ner till dem som med lefvande längtan förbida hans ankomst.

Hela den komplex af inrättningar som gömmer sig här kring Tölövikens vackra stränder äro verk af enskild välgörenhet under de sednaste decennierna. Vi veta mer än väl huru mycket „lopp och

språng och harm och förtret“ — (hvilket förre vaktmästarn uppförde på sin räkning) anskaffandet af medel till allt detta kostat de välvilliga själar, som ej låta afskräcka sig af sura miner och afslag när de framrätta sina *listor*. Hur ofta har ej denna *listighet* ökat oviljan som från hedenhös ligger och kyttar i manliga hjertan mot allt hvad kvinnoregemente heter! — Men här våga de ej sätta sig till motvärn utan måste öppna börsen till och med för de förhatliga „gamla flickorna“ — *spinsters* — dem samhället så gerna utkorar till sina „springflickor“. Det duga de till! — Dock hur lätt är ej den lilla förtret både sväljd och glömd som möter människovännen på dess väg, hvilken sällan är rosenströdd!

Vi alla som vandrat denna väg med gladt sinne och varmt hjerta, vi veta att när vi tröttna, tyngda af ålderdomens börda, så ersättas vi af yngre krafter; ty människokärlekens heliga låga som småningom har blifvit tänd och flammor allt varmare ju mer upplysningen lär oss att i hvarje like skåda en broder — denna låga skall ingen materialism eller torr skepticism mera förmå släcka.

Zion och Betlehem.

Under lifvets hvardaglighet har det utan tvifvel händt personer med liflig fantasi och religiös känsla, hvad som händt mig: att längta efter barnomsdrömmarnes förverkligande och få sväfva bort, fri som fogeln, till fjerran länder, — ut, uti Guds stora okända verld. Barnasjälens skimrande vingar bundos aldrig af hinder när de togo flykten till den underverkens verld hvarom man läste, eller stafvade andaktsfullt för mamma i vår bibliska historia med de många vackra bilderna. Att det var blott dåliga trädsnitt, detta upptäckte ju ej vårt okritiska öga! För detsamma låg helt nära Zions höjder, Betlehem, Jordanfloden och förklaringsberget, öfvergjutna af österländskt solsken, som tände i den nygirigt undrande hågen fast beslut att „bara jag blir stor“ söka upp dessa mystiska orter. När julgranens ljus tindrade i föräldrahemmet lyssnade man med spändaste uppmärksamhet till berättel-

serna om barnet som föddes julnatten „uti Betlehem i Judiska landet“ och om hans moder som var så fattig och ringa, att hon måste dela ett stall med får och getter och nerlägga der i en krubba sin lilla nyfödde.

Men i den stunden hörde herdar, hvilka vaknade i stjärnenatten sina hjordar på betesmarkerna i nejden, englasång. Och den förkunnade att en stor världshändelse timat, hvilken de helsade med lofsången: „ära vare Gud i höjden och frid på jorden och menniskorna en god vilja“. En underbar saga!!

Änskönt förnuftet med åren växte kvarblef intrycket af dessa berättelser och hjertat följde med varm känsla Marias gudomliga son under hans vandringar kring Galileens och Samariens blomsterfält, vid de klara sjöarnes stränder, öfver Judeens torra berg, på Jordans gröna flodbädd. — en bild af lefvande friskhet och behag midt i försteningen af öknen kring Döda hafvet. Marken häromkring är ju svartnad och förbränd, emedan djupt på boten af sjön, med dess tunga, stålblåa vattenspegel, ligga de syndiga och orättfärdiga städerna Sodom och Gomorra! I verkligheten kännes härifrån svafvelångor utdunsta än i dag ganska obehagligt.

Och mig har ödet engång förunnat att få se och skåda allt detta; att få gå omkring sjelf och söka spåren af Mästarens fot på platser dit evangelierna förlagt undren och händelserna som skedde

för snart tvåtusen år sedan. Och legenden har så godt som fått konkret gestalt och framstått för mig tydligt. Af en mer eller mindre opartisk kritik bortblåses ej intuitiva åskådningar som befästa tron på att här, på dessa orter skedde underverket: en inspirerad man uttalade läror som omgestaltat världshistorien och ha förnyat menskligheten. — Här lefde och dog han. Allt hvad traditionen testementerat det kristna samhället — åtminstone det viktigaste för oss — ifråga om tilldragelserna uti det till arealen så obetydliga och föraktade judiska landet under Kejsarne Augusti och Tiberii regeringar, dessa oförnekade fakta vinna en framstående åskådlighet som är här märkelig. Man förflyttas så att säga från abstraktionens område in på verklighetens; sagans personligheter få kött och blod. Huru skeptisk än vetenskapsmannen står gentemot allt hvad som ej förnuftet kan förklara, så förblir han dock svarslös inför vissa problemers hvilka kunna lösas hvarken med kategoriskt förnekande, föraktlig tystnad eller hårklufna bevis — som bevisa ingenting.

* * *

Den östra och nordöstra delen af Jerusalem tilldrog sig städse mitt högsta intresse och gerna ledde jag stegen till dessa uråldriga stadsdelar. Här ha vi i Norr Damaskusporten, imponant, och infatad i sina måssbeklädda murar. Porten ser så

mystisk och monumental ut med torn och spetsar hvilka århundraden öfverdragit med en sort ärgig bronsfärg . . . och här innanför ligger ett hörn af det antika Jerusalem. Dessa byggnader, kaotiskt kastade härs och tvärs, bära med sin uråldriga prägel, (ramlande kupoler, torn och hvalf) allesammans ett omiskänneligt karaktärsdrag: vi se oss stå gentemot förstörelsen. Ingenting annat än död och ödeläggelse. Men här är „den heliga staden“ det Jerusalem som blifvit skådadt med andakt och vördnad af generationer, lagda i tusende år hvarf på hvarf ner i jordens sköte. Och nya generationer trampa på deras fömultnade stoft och framsucka än i dag samma böner, under samma tårar och smärta, lofsånger och salighetsträngtan som städse lyftat menniskoanden på hoppets vingar.

Jordlivet, äfven när det varit som bäst, har aldrig tillfredsställt hennes eviga längtan. Ungefär 300 meter från Damaskusporten blef den heliga Stefanus stenad; Kejsarinnan Eudoxie lät här uppföra en kyrka och ur seklernas hopade stoftlager ha i vår tid munkar företagit sig att framdraga en förgången verld i spillror. Det är ur dödssömnerna uppväckta forntidsverk; lemningar af sköna mosaikgolf, sönderbrutna kolonner, flerfärgade marmorfragmenter, porfyr och alabasterbitar. Krossadt, djupt förborgadt i jorden låg allt detta, vittnande om den förödelsens styggelse som *aderton* gånger öfvergått Jerusalem. Denna märkvärdiga stad är

ju till sin nuvarande jordmän sammansatt af pulveriserade slott och murar; dess förtrampade storhet bär det förgängligas dystraste vemodsstämpel. Intet återstår af här engång befintliga judiska kungaborgar, Byzantiska kejsarpalatser, korsfarares basilikor, sarraceniska moskéer, kristna munkars kloster, ja hednatempel från romartiden med fragmenter som ej forskarn ens kan skilja från Salomotemplet på Moreaberg, — dit hela mensligheten skulle komma att tillbedja Jehowah. Hvad se vi här nu? Den mohamedanska kultens perla *Omars moské* lik en kolossal safir öfver hvars glänsande blåa kupol orientens sol nedsänder floder af ljus. Men när blicken härifrån vänds tillbaka mot nord gripas vi af känslor hvilkas tungsinnhet ej ens viker för det leende solskenet. Mellan de antika kvarterens hopade stoft och orenlighet når man *Via dolorosa*, den högsta smärtans och lidandets väg, sådan man med foten och med tanken kan följa den än i dag. Man må stöta här på många oriktiga detaljer, men hufvudlinien är högst sannolikt den rätta, den historiska och leder till kvarteret begrafvet under ruiner, der Pilati palats torde ha stått. Terrängen är här mindre omarbetad af legenden, bevisligen, än fallet är kring och uti den Heliga grafvens kyrka. Denna så mycket och noggrannt beskrifna, af milljoner pilgrimmer genomkorsade kyrka, i hvars många kapeller alla kristna sekter och trosbekännelser bedja och knäböja, gjorde på mig nästan motsatt-

sen af ett andaktsfullt intryck. Allt detta gull och silfver, dessa lampor och kandelabrar, altaren och kryptor der man qväfdes af rökelse voro så methodiskt ordnade efter en viss plan; äktheten af det här framställda Golgata, af remnan som förevisas i „hälleberget“, af sjelfva grafkammarn och den flata stenen på hvilken Kristi döda lekamen blef lagd för att smörjas — allt detta rörde mig ej det minsta, det bekänner jag med ledsnad. Jag gick med helt andra känslor af andakt in i kyrkan än jag kom ut derifrån tyvärr! För mycken theater-effekt! Helt olika förhöll det sig med terrängen utefter Via Dolorosa. Gräfningar, under de sednare decennierna af vårt sekel, ha på ett ställe frambragt ett djupt rum med golf af stora flata fyrkantiga stenar, alldeles sådana som påträffas i det antika Rom. Här återfinnes, antagligen, den romerska styrelsens „corps de garde“; här stod vakten utanför Pilati rådsal. På de fyrkantiga stenarne synes inhuggna romerska örnar och — det sällsammaste — tydliga rutor för schack eller damm spel, till förlustelse troligen för krigsknektarne som utgjorde vakt. På dessa stenar har Kristus fängslad gått fram för att emottaga sin dödsdom såsom „Guds-försämdare“ och „folkförförare“. Der i hörnet står på en dörr inristadt i en hvit marmorplatta: „Hic flagellavit“. Här alltså egde hudflägningsrum. Under det mina darrande läppar stafvade på dessa ord uppfångade mitt öra orgeltoner och en skön

psalmsång, först från „la chapelle des frères de S:t Anne“ och deruppå, såsom svar, hymner af sjungna i det närliggande klostret „les filles de Zion“. Musikens aflägsna, dallrande toner framkallade i denna stund, såsom genom någon sorts hypnos, föreställningen att jag förflyttades aderton sekler tillbaka i tiden. Jag var i andan om åsynavittne till domstolsuppträdet, presiderat af Pilatus, Rådet och de triumferande phariseerna. Jag hörde vrålandet af de upprörda människohoparne, såg de romerska soldaterna och mellan dessa fången, med det himmelska lugnet i blicken och den milda bönen på bleka läppar: „Fader förlåt dem ty de veta icke hvad de göra“. Och sedan „långt ifrån“, de rädda lärjungarne, de förtviflade vännerna, den förkrossade modren följd af de andra gråtande Mariorna; medlidandets svaga suckar likt dynande böljor, öfverröstade af de vexlande folkopinionernas svallvåg. Den ryter i dag „korsfäst, korsfäst!“ efter gårdagens entusiastiska „Hosianna“ rop! Evtigt oförstädda lexa åt dem som skåda lifvet genom den efemära maktens bedrägliga teleskop!

De romerska historieskrifvarne, hvilka med sådan vidlyftighet och färgrikedom målade Cesarernes glans och storhet, hade, som man vet, blott ett par värdslösa rader att egna åt en viss *Christus*, som ryktet påstod gå omkring i Palestina för att utsprida besynnerliga läror hvarmed han förförde folket. Några

fattiga fiskare följde honom och kallade sig hans lärjungar.

Hvad hade dessa skrifställare sagt vid en blick i framtidens spegel! Hade de kunnat anse för troligt, att framdeles, om människorna i allmänhet ännu skulle hysa ett djupare intresse än *skolundervisningens* för den store Augusti regering med alla dess skådespel, excesser, verk och gerningar, så vore det emedan de föraktade galileeiska männen då lefde och Christus föddes af en fattig, okänd moder. Hvilka fester och hedersbetygelser egnas icke nu denna ringa qvinna för hennes Sons skuld, som *hon* ej heller förstod, mer än folket som såg korsfästningen på Golgatas afrättsplats! Vi följa den väg hvarpå Jesus vandrade dit, — en af smuts och tiggare uppfylld väg — och komma så utom stadens murar ner i den djupa ravin som bildar Josaphats dal med sin otaliga mängd grafvar, kristna, judiska och mohamedanska. Dessa österlandets tre religioner hafva många traditioner gemensamt: den, bland andra, att „yttersta domen“ skall försiggå i Josaphats dal. Till följe deraf äflas de allä om att åt sig sjelfva och sina döda förbehålla de främsta platserna för att bevittna det stora skådespelet på uppståndelsens dag.

Vi öfverstiga Kedrons bäck, (rättare sagdt in-torkade steniga ränna) och kasta en blick, sydost, på en torr stor grop, uppfylld af allehanda vämjliga afskräden och af grus från ramlade byggnads-

verk. Detta är hvad som förr var lefvande vatten hvarmed de i evangelierna omtalade kvinnorna fyllde sina lerkrukor; — det är Siloas damm. Vi lemna den åt sidan och öfverstiga Kedron. Bakom oss ha vi då Jerusalems gråa krenelerade murar med den nu igenmurade Gyllehe-Porten, hvarigenom folket gick upp till templet. Framför vår blick ligger Gethsemanis örtagård och Oljoberget med Himmelsfartskyrkan på toppen. När jag nalkades hit veko alla moderna intryck och intressen. Ögat mötes af en stor ödslighet, ett outsägligt vemod; man omsusas tyst af årtusendens suckar och smärta. Genom de glesa olivträdens stammar, vridna konvulsiviskt liksom af inre qual, darra flägtar från öknarna rundtomkring, skakande de fina, bleka bladen som falla likt stilla tårar på marken.

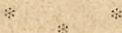
Änskönt alla andra i de Bibliska berättelserna, och af tusenåriga traditioner utpekade orter der Kristna lärans första ord ljudat torde kunna af kritiken med skäl anses osannolika och ohistoriska, har intet tvisteämne mellan olika forskare uppstått ifråga om äktheten af dessa ställen der Jesus tillbringade sin sista natt på vår jord. Ingen undersökning har beröfvat dem hvarken deras namn eller ursprungliga plats.

Jag vet ej om stället ofta får lyssna till glada samtal; mångtusende vandrare från alla land, turister, arkeologer, munkar, pilgrimmer — alla erfara de heltvisst detsamma som jag här kände: ett

stilla behof att försjunka inom sig sjelf öfverväldigad af tankar, att lyssna till inre röster liksom i samspråk med röster från en annan värld.

Efter en kort vandring nere i dalen kommo vi till tre grafvar som anses vara Josaphats, Absalons och Sankt Jacobs. Vi ha alldeles lemnat stadens område och på ofarbara stigar som gå i många riktningar mötas vi ej af åkdon, men esomoftast af beduiner, — måleriska gestalter beväpnade med långa bössor, lansar, dolkar och yataganer och skyddade för solstygn af den tjocka turbanen omvändad med många hvarf af rep som kringluta pannan. Smärta och elastiska figurer alla! Med en viss orientalisk värdighet framdrifva de sina åsnor och bilda mörka grupper mot den molnlöst blåa ökenhimmeln i förbländande ljus. Beduinerna — kanhända röfvare vid lägligt tillfälle — helsa oss med behag i det de kasta burnussen öfver ena axeln och småle vänligt, hvarvid de perlhvita tänderna lysa opp mörkhyade anleten med regelbundna drag. Kamelförare sträfva fram från ökentrakterna sittande på puckeln af sina stora, långsamma, oviga djur som med dum uppsyn, vaggande, röra oproportionerligt små hufvuden på långa, böjda halsar. De köttiga klöfvarne eller fötterna trampa tåligt sin väg invid afgrunder och mellan kaotiska klyftor. — Vid evinnerligt guppande uppför och nerför slår den tunga lasten, som hänger öfver djurets rygg, ner på ömse sidor och skafvar dessa sidor

och magen fulla med blodiga sårnader, — något som ej ett dugg bekymrar egarn. Omkring den långsamma Kamelprocessionen röra sig med större liflighet oerhörda flockar af får och getter, lyssnande till kallningsropen från små halfnakna herdepojkar, dem de lydigt följa efter. Med färskind kastadt öfver axeln och slunga i handen ströfva dessa gammaltestamentliga figurer häromkring de fordna filisteernas land och med sina mörklockiga hufvuden, sitt sluga uttryck och sina gazellögon påminna de om sin härstamning från herdegossen som öfvervann Goliat. Intet otroligt ligger deruti, att ju bland herdarne omkring Betlehem kunde finnas afkomlingar af poeten — konungen. Var det ej i herdadrägt han utförde sin första hjeltebragd, innan han med sitt svärd och sina sånger höjde sitt folk till ett af de märkvärdigaste i verldshistorien?

Från vårt hôtell i Jerusalem, beläget vid Zionsgatan alldeles invid *Hipikus borg*, (som på säkra grunder förmodas härröra från Kung Davids tid) hörde vi natt och dag kanonsalut, musik och allt slags oväsende, hvaraf vi komplett stördes i vår sömn. Det var Mohamedanernas *ramadan* som börjades, oss till ringa uppbyggelse, men mycket förfång. Denna religiösa tid firas bland Islam med alternativt svältande och frässande — som man väl

måste ha turkisk mage att stå ut med. Ifrån solens uppgång till dess nedgång få de rättrogne ej förtära en bit mat, ej smaka en droppe vatten ens, om än så törstiga. Till och med den kära pipan (chibouk) måste försakas, så bjuder Koranen. Men som solskifvan rullar ner vid horisonten tar man sin skada igen. Ett förskräckligt lefverne börjas nu på torg, gator, i kaféer och bazarer och Moskéerna öfversvämmas af psalmodierande folkskoockar, derwischar och allt slags fanatiskt sällskap.

För att en smula hvila våra öron från larmet och ljudet i Jerusalem beslöto vi en färd till Betlehem. Utgångspunkten var Jaffaporten, der vi, med några bekanta följeslagare, stego i den beställda vagn som väntade oss utanför. I nyaste tider är bygd en bred bekväm chaussée som leder till Fräl-sarens födelsestad och änskönt den fromme pilgrim-men heldre vandrar dit till fots, föredrogo vi att vallfärdas med *Cooks Kompanis* bekväma ekipage, hvilket mot hederlig vedergällning hålles resande tillhanda, såväl som sadlade hästar, åsnor, bärstolar och dragomaner. Följande en terräng i lindrig stigning går vägen oafbrutet uppför, högre och högre tills man når en platå 3,000 fot öfver Medelhafvets nivå. Efter att ha lemnat på sidan *Hinnoms dal* och klippgrafvarne derinvid; efter att ha sett på långt afstånd *det onda rådetts berg* åkte vi fram öfver betesmarker, här och där med ökenartad natur. Men tidigt om våren betäckes dessa nejder af prakt-

fulla blomstermattor. De högröda, violetta och gullgula färgerna äro förherskande. Dessa anemoner, gullvivor, tulpaner, vallmor prunka i så lysande chatteringar som „liljorna på niarken“ hvilka i prakt öfverträffade sjelfva Salomos konungamantel. Huru tilltalande är ej den lika rörande som högst poetiska skönheten i Frälsarens liknelse, hvilken man kanske till fullo uppfattar först på de orter der den uttalades! Men emellan blomstrens doftande blad smyger sig äfven långs jorden ett lågt, uddhvasst törne, — detsamma, säger traditionen, hvaraf Christi krona var virad och under hvilken blodet nerdroppade på hans panna.

Den dragoman som följde med oss — en ståtlig och välbeväpnad arab, med namnet Joussof — var mycket förfaren i sitt yrke och angelägen om att inte låta något anmärkningsvärdt ställe undgå vår uppmärksamhet. *Här* måste stannas vid det therebinth-träd under hvilket den Heliga Jungfrun hade suttit med Jesusbarnet i famnen; *der* låg de „vise männens brunn“, som man ovillkorligen skulle titta in uti; *derborta* framskymtade profeten Elias kloster — „ruiner förstas“ — förklarade Joussof, men i alla fall stenar af mera vördnadsvärdt utseende än alla de andra stenarna i Juda öknen och dess omnejder. Af gamla Simeons herdatjäll fanns heller icke mycket i behåll, men man vet att det var i närheten af Rachels graf, — alldeles tvärsäkert. — „Der är grafven!“ påstod Joussof med

en bestämdhet som uteslöt hos oss all rättighet till tvifvel. Mest autentisk torde uppgiften vara att Rachel verkligen blef här begravven. Traditonen öfverensstämmer i detta fall noggrannt med skriftens såväl äldre som nyare texter, hvilka anföra att det var på vägen mellan Bethel och Betlehem som Jacob begrof sin älsklingshustru „vid vägen“. — Mausoléen fanns qvar ännu när den första historieskrifvaren upptecknade säggen, efter att hafva besökt och undersökt grafven.

Den är äfven till sednaste tider föremål för stor vördnad både af judar, alla kristna sekter och till och med Mohamedaner.

Ättlingarne af Jacobs stam äro ju längesedan spridda öfver hela världen; men ehuru landsförvista, förföljda och biltoge uppgifva de aldrig hoppet att Rachels klagan en dag skall höras af den Evige och bereda tröst åt hennes barn. När den dagen kommer skola de se slutet på sitt långa straff och sin förvisning och då få de återvända till det landet som skänktes dem af deras fäders Gud.

Vi nådde Betlehem efter knappa två timmars färd och spejade långt ut öfver nejden från den höga platå der vi befunno oss.

Ensam på sitt klippfundament sammanhänger denna gamla testamentets vördnadsvärda stad från norra sidan endast med den bergskedja som löper inåt landet. Platsen hvarpå staden är bygd ter sig som en halfö, — ett pittoreskt och af betesmarker

omgifvet herdatjell, derifrån Kung Davids harpa hördes klinga i forntiden.

In i sjelfva staden omgifva terrasser boningshusen, kring hvilka dofta mandel- orange- aprikos- fikon- och rosenträd i blom. Kaprifolium och cyclamen strö under deras stammar sina blekgula och violetta blad, som täcka marken med mjuka, doftande vårfriska mattor; foglarne sjunga mellan alla nylöfvade grenar, naturen är klädd i tjusande prakt kring sängarkungens hembygd. Man såde oss att klostren i Palestina voro de sista befestade platser som här innehafvits och ännu innehafvas af den vesterländska kulturen och tack vare Betlehems-klostren lär största delen af ortens befolkning vara kristen. Vårt besök i staden inträffade på en söndag tillfälligtvis. Det var tur, ty härigenom blefvo vi i tillfälle att beskåda församlingen som strömmade ut och in i Nativitetskyrkan. Denna kallas den Heliga Helenas kyrka. Det är en rikt smyckad Basilika och den höjer sin majestätiska kupol öfver sjelfva platsen — säger traditionen — dit stjernan ledde kungarne från Österlanden och öfver hvilken englasången klingade i julnatten.

Det var under samma oföränderligt blåa himmel — der orientens stjerneprakt ännu i dag är herrligare än någon penna eller pensel kan måla — som herdarne med hänryckning lyssnade till lofsången.

Kanhända fanns af deras afkomlingar ännu bland den myllrande folkmassan kring kyrkan?

Säkert är åtminstone att det var en vacker folkras. Allas hälsningssätt var behagligare och frimodigare än i allmänhet befolkningens i de andra delar af Palestina vi besökte. I anletsdragen hos nästan alla de unga kvinnorna funno vi en ren, klassisk typ, blomstrande frisk, ljus hy, välteknad mun och öppna, klara uttrycksfulla ögon. De smidiga gestalterna bidrogo äfven att ge oss här förebilder af den Heliga Jungfrun, hvilkens stamförvanter de äro, eller kunna vara. Betlehemiterna representera med någon sannolikhet främst bland alla Israels barn de ursprungliga stammar som funnos långt innan araberna och sarraeenerna kommo in i landet, ty det säges att Betlemiterna ej blandade sig med främmande folkramer. Ehuru de nuförtiden sätta sin stolthet uti att härstamma från korsfararne — att vara mer eller mindre legitima afkomlingar alltså af medeltidens occidentaliska äfventyrare af alla slag — borde det ju vara större ära för dem att leda sin härkomst i rakt nedstigande led från Makkabeerna, eller att räkna släkt med Johannes Döparn, med Joseph och Maria, med Jesus och apostlarne.

Sjelfva dräkten hos Betlemitiskan härsammar från urminnes tider. Den är både klädande och smakfull och kan äfven vara dyrbar hos mången genom den mängd gullmynt och broderier hvarmed den är utsirad. Den vanliga lilla kalotten (kouffia) hos andra judinnor ha Betlehems kvinnor förbytt

till en guldstickad mössa och från denna nedfalla öfver axlarna lätt och graciöst hvita florsslöjor. Ansiktet som infattas i dessa vanstätles ej af tatuering som bland arabkvinnorna, ej heller af den osmakliga och fula målningsmetoden som förstör fellahqvinnans skönhet.

Ett särskildt och lifligt intresse måste vi redan vid de första ögonkastet omkring oss, egna åt Betlehems förtjusande barnfloccar, myllrande på torg, på gator, på de inre gårdarne, i de grönskande plantagerna och trädgårdarne. Utan någonsomhelst omvårdnad, så godt som i paradiskt naturtillstånd och i obegränsad frihet jubla de som fåglar i det glödande solskenet.

Judebarn äro ofta vackra. — Någon elak skämtare har förliknat dem vid grisarna som äro så nätta som små, men — ej bibehålla samma charme framdeles. Men Betlehems barn motsäga detta ohemula påstående ty vi funno bland de vuxna människorna en massa skönheter äfvenså. Hvad barnen beträffade voro de här att skåda som illustrationer till berättelserna från den ort och stad der den milde barnavännen föddes. — Han förklarade ju: „sådana höra himmelriket till“.

Och det var äfven från kullarna häromkring, omkransande staden i milda förtoningar, som den älskliga Mohabitiskan Ruth kunde skåda tydligt sitt fosterlands berg, ty från dessa hela nejden dominerande toppar omfattar blicken landet Pale-

stina allt ifrån Medelhafvets strand till Döda hafvet. Dess spegel står för ögat i sydlig riktning med Moabs berg till bakgrund. När gudstjensten i Nativitetskyrkan var slut och folket hade skingrat sig något gjorde vi vårt besök i densamma och beundrade dess storartade skönhet med alla de kolossala rikedomar som trosnitet samlat här.

Om Kristi vagga är att sökas här eller annorstädes, det är en omtvistad fråga, af stort intresse och vigt för arkeologen, kanhända, men af ringa betydelse för den som i Evangelierna söker och väntar sig annat än konstaterandet af ett faktum. Det är med helt annan vetgirighet och sinnesstämning den kristne stafvar på inskriften i marmorstenen inpassad i kryptan, dit man från det inre i kyrkan nedstiger på fjorton trappsteg. Här förevisades oss „födelsegrottan“ af munkar, som med ärlig öfvertygelse i sina åldriga ansikten försäkrade sannfärdigheten af den tusenåriga inskrift marmorn förvarat: „Här är Jesus Christus född af Jungfru Maria“.

Ett sakförhållande som förtjenar omtalas till stöd för munktraditionen är, att grottor ännu i dag begagnas såsom stall i Judeen och att sägnen om kryptan i Nativitetskyrkan härleder denna julnattstildragelse från berättelser kända redan i andra seklet af vår tideräkning.

Men de som i forskningens intresse röra i det förgångnas damm och aska för att derifrån framdraga historisk sanning äro ej de enda, dessvärre, som

gräla med hätskhet sinsemellan — der engång den högsta kärlek uttalade sitt: „frid vare eder!“

Frågan om den Heliga grafvens besittning har mer än någon annan från sekel till sekel varit en aldrig tynande orsak till fejder och blodiga uppträden *). Äfven vårt århundrade har i färskt minne huru denna *casus belli* gaf världens mäktige anledning till notvexlingar och diplomatiska trätor, som blefvo allt högljuddare och slutades med kanondundret på Krini. Ärelystnaden och herrskarebegäret se sig nog äfven i framtiden „i religionens namn“ föranlättna att fiska här i grumligt vatten och stöta i krigstrumpeten. Vål vore om denna kunde nedstörta murarna af det turkiska väldet, innan det ödelagt alla Palestinas dyrbara minnesmärken; om en ny Josua återeröfrade Jericko och dref „den sjuka mannen“ och alla hans Mohamedaner så långt som till världens ända! — De och polygamin borde ej mera ha rum i närheten af kulturfolk.

* * *

En knapp mil från Betlehem åt höger när man nedstiger från staden kommer man till *Salomos dammar*. Stället framter ännu oförstörda lemningar af kolossala arbeten utförda af Konungen, hvars

*) Till föga heder för de kristne, sitter beväpnad turkisk vakt vid kyrkans ingång och har arbete nog med att åtskilja Evangelii bekännarne, när de komma här ihop.

konst- och praktälskande sinne skapade en herrlig lustgård i en trakt som omgafs af oändliga öknar. Af dessa lemningar får man starkt intryck af Zion's storhet i forna dagar; från dammarna presenterar sig hela trakten i det vidsträcktaste majestät. Vi lemnade vår vagn och trädde till fots in i en trång dal mellan klippafsattser, der liflig grönska möter ögat och örat smekes af rinnande bäckars sorlande — en ovanlig musik i dessa trakter. Vi äro i Salomos trädgård Ouadi Ouartas. Denna vattnades rikligt af bäckarne som sorla der än och de stora vattenreservoirerna uthuggna i ofantliga bassänger inuti sjelfva klipporna voro förr, såsom nu, de, som närde och underhöllo naturens fågning här. Odlingen hålla de än vid lif midt i Judea öknen der allt är förstening och död. Från denna gräsliga ödslighet faller med ens blicken på blomsterfält och „vattubäckar“ som öfvertygar en om att det var här „den Höga visans“ poesi framqvälde.

Man tänker sig dess kungliga författare i sin fullmogna skönhet, på lifvets middagshöjd, då poeten tog sina bevingade inspirationer från dalens yppiga blomsterprakt och då Österlandets glödande sol ingjöt i hans själ och hans sinne lifslust och sällhetsrus.

Men efter detta kom för honom en annan tid och andra stämningar. Kylan som småningom smög sig i blodet sökte sig uttryck i predikarebokens allvarliga och nedstämda sentenser; lifvets

aften började sänka sig ner, lifserfarenheterna hade visat äfven den mäktiga konungen sina skiftande färger. Redan kände han aflägsna fläktar af mörka vingar som bortblåste färgstoffet från ungdomens illusioner och framsusade påminnelser om alltings förgänglighet.

Nur utbrister vällustens sångare:

„Jag gjorde stora ting, byggde hus och planterade vingårdar. Jag gjorde mig dammar till att vattna skogen af gröna trän. Jag hade tjänare och tjenarinnor, jag beställde mig sångare och sångerskor och människors vällust. Min skatt församlade jag af konungar och land, — allt det mina ögon begärde lät jag dem få, — jag vände ock mitt hjerta till att utspörja och uppsöka vishet och konst

Men si, det var allt fåfänglighet och jemmer och intet annat under solen.

I grafven dit du far är hvarken gerning, konst, förnuft eller vishet!“

Intet är visare, än att ännu efter tretusen år samma utrop måste följa på den hänsynslösa sjelfviskhetens njutningar, sedan nöjets bägare är tömd till dräggen. Ack, den har lemnat sin bittra eftersmak uti de af Salomo uttalade, tröstlösa orden: „ingenting är nytt under solen!“

Tycker man sig icke höra echot af samma lefnadströtta klagan kring springbrunnarne i *Versailles*, der fantasin framställer för besökaren occidentens

Salomo, upphofvet till all herrligheten här? Äfven han hade gjort stora ting, utstrött oerhörda skatter, njutit af all lifvets makt och vällust och sett sig förgudad, hade „vändt sitt hjerta“ till jordens „vishet och konst“, — och framsuckat samma slutrefräng: (några tusen år sednare än hans förebild): — „si, det var allt fåfänglighet och jemmer och intet annat under solen!“

I grannskapet af *Ouadi Ouartas* ligga de så kallade *Herdafälten*, som uppväcka i själen en stämning helt motsatt den från dammarnas territorium.

Trakten talar om stilla, idyllisk ro och vinden, mättad med blomsterånga från anspråkslösa örter bland gräset, hviskar sköna sagor om herdarne som fordom betade här sina får och getter. Oförändrade till dräkt och seder ströfva de än kring Herdatjellen och vi hörde dem sammankalla sina hjordar förr än mörkret skulle falla på. I sin antika skepnad gick „den gode herden“ här igen och „fären hörde hans röst och följde honom.“

Redan började vid horizontens rand bergens toppar lätt beslöjas af några skuggor som seglade likt foglar med kolossala vingar hän mot ödemarkerna i fjerran. Men i det solens glans mattades och dess skifva sakta gled ner mot vester blefvo färgskiftningarne öfver klipporna och nejden mer och mer underbara och förtrollande. Middagsstrålarnas förbrännande glöd upplöste sig uti ett blekt, darrande guldkir — som ögat kunde tåla utan att

bländas, ett purpurskimmer flammade opp mot horisonten, öfvergjöt kullar och berg liksom med hela skyfall af rosor och när detta färgspel sakta bleknade framskred en stjerna efter den andra öfver bergstopparna. Här glittrade de som hvassa gullstift inslagna i den blå himlapellen, af aftonvinden befriad från alla moln. Nere vid horisonten öfvergick nu rosenfärgen i blekblå skiftning, — med samma mystiska växlingar, som skuggorna öfver den döendes anlete. Jag har sett detta obeskrifliga färgspel ofta på österlandets himmel vid den hastiga öfvergången från dag till natt, som vi ej känna i norden. Lätta dofter lågo spridda i den genomskinliga luften, uppstigande från hela knippen af iris hvarpå våra fötter trampade vid hvarje steg. De berättade på sitt ohörbara, ljuftva språk om Jesus af Nazareth och hans lärjungar som ofta vandrade öfver den mark vi nu beträdt och som böjde sig ned, liksom vi, för att betrakta med kärlek de små blommornas fina, konstnärliga blad och kalkar. Här fann Mästaren stoff till de liknelser han inblande i sina tal och till de bilder som icke förbleknat, såsom Salomos härlighet eller Israëls storhet.

Då flere af vårt sällskap, liksom vi sjelfva, ville se brunnen vid Betlehem derifrån philisteerna hemtade vatten till sitt läger och vid hvars kant heltvisst Isai son drömde mången ungdomsdröm, läto vi vår dragoman föra oss hit, ehuru det kanske

varit tid att tänka på hemfärd. — Men Joussof, som var kristen, svor vid alla helgon att resande numera ingenting hade att frukta, ens i mörka natten, i dessa trakter. Turkiska regeringen håller med tjenliga medel styr på sina röfvare, för att ej skrämma bort turisterna. Dessa fylla alltför bra sultanens toma kassa, genom utpräsningsarne som hans „tschinovnikar“ så väl förstå sig på att göra i alla upptänkliga former af *teskere* (pass) som påtrugas de resande i hvarje ny stad de besöka inom riket.

Vi, liksom alla som sett orientens folklif, kunde iakttaga att brunnarna ännu, såsom i gamla bibliska tider, äro en brännpunkt för sammanlefnaden. Hit ströfva pilgrimmer, kamel- och åsnedrivare för att hvila sig och prata, här vattna herdarne sina hjordar, hit komma qvinnorna att hemta vatten och här kan man än få skåda mången Rebekka eller Rachel, fyllande sin vattenkruka behagfullt buren på hufvudet, i det hon ådrager sig beundrande blickar af någon väntande Isak eller Jakob.

Slutligen manade oss dock fruktan för nattens inbrott fjerran från vårt säkra hotell i Jerusalem att återvända dit — änskönt lusten att än längre irra i dessa minnenas antika verld på långt när ej var tillfredsställd. Återfärden, som litet afvek från vägen följd på framfärden, visade oss några nya ruiner — bland hvilka de på *Frankernas berg* med dess ensliga topp, hvaröfver en af himlens klaraste

stjerner tindrade. På detta berg, förtäljde Joussof, uppehölo sig några frankiska riddare ännu flere decennier efter det Jerusalem var fallet i sarracenernas händer. De biltoge kristne kämparne kunde ej besluta sig att lemna den sista tillflyktsort hvarifrån de fingo skåda ner på den Heliga staden som nu tillhörde de otrogne. Huru mycket af sitt hjerteblod hade de ej förspillt för att här åt en kristen konung uppresa en thron — som nu låg i spillror liksom sjelfva staden.

För att vara upprigtig medger jag att tröttheten började grundligt kännas när vår vagn gjorde halt vid Jaffaporten, inom hvilken intet hjuldon får inträda i staden. Jerusalems gator, slingrande genom smala hvalf med trappsteg uppför och utför, äro ej konstruerade för åkdon af hvad slag de vara må. Här gäller det att på egna ben tränga sig fram mellan judar och araber, kameler och åsnor, krymplingar, tiggare, barn och hundar och man får stålstätta sina nerfver för allt ljud och det ofta mötande obehaget, att i en plötslig vändning se ett kamelhufvud i stilla majestät vagga öfver sig eller nafsas i ens halmhatt. — Ännu vid vår vandring för att uppnå vårt hôtell vid Zionsgatan var qvällen ej så långt framskriden att icke vi fingo njuta sällskap af medvandrande kamel- och åsneryttare, tiggare, halfnakna barn, försäljare af allt sort skräp, musikanter, pilgrimmer på mulor magrare än salig Rossinante och rabbiner i fotsida kaftaner af en

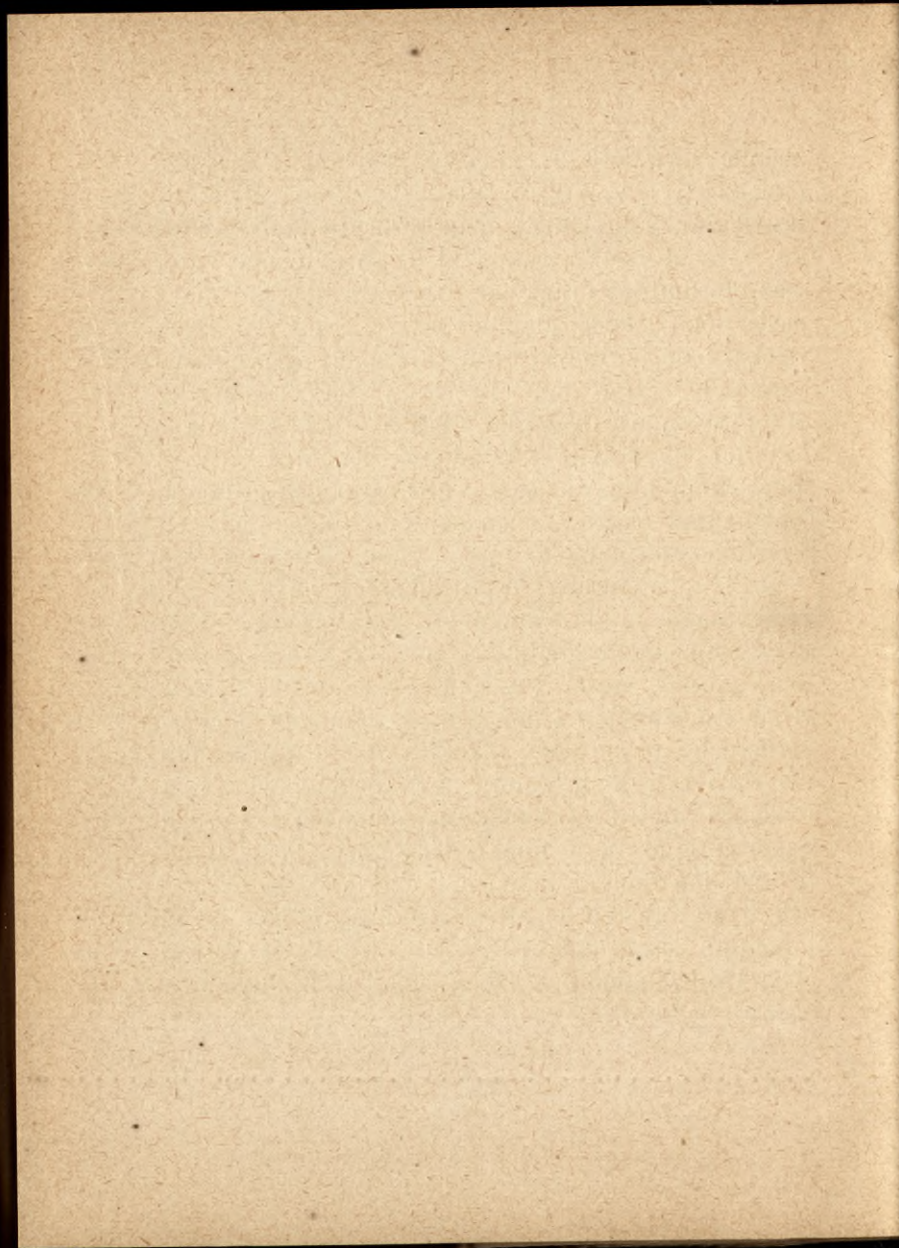
obeskrifflig smütsighet och på hufvudet tiarer eller skinnmössor — rysligt misstänkliga — hvarifrån de båda långa lockarne nedhängde, hvilka utgöra judens traditionella hårfrisyr.

Ingenting kan jemföras med den egendomliga känsla man erfar att befinna sig bland dylikt sällskap under orientens mänsken på Zions kullar, af alla jordens platser den märkvärdigaste. Dess storhet förutsagd af gamla testamentets äldsta profeter har gjort epok i världshistorien; dess fall har genljordat genom seklerna och till dessa ruiner släpa sig än i dag från alla verdens kanter pilgrimmer för att på knä och med hänförelsens tårar bedja till Honom som en dag gick öfver dessa gator tyngd under sitt kors. Hvar finnes något annat historiskt minne som bibehållit förmågan att efter årtusenden framkalla varma tårar och böner? Böner i anda och sanning, med hopp om uppståndelse och *individuell tillvaro* i vår Faders hus dit Christus gick „för att bereda oss rum“. Det var ej Mohamets paradiset med Houris' Han dér lofvade männen blott, — det var löftet till man såväl som qvinna att engång alla tårar aftorkade varda i den eviga kärlekens sköte.

Uti ett sorts drömtillstånd inträder man, under det foten vandrar öfver de gamla minnesmärkena, i en antik tillvaro för aderton sekler sedan och man känner sig ej främmande här. Var denna folkhop kring tempelplatsen icke densamma som

åhörde Pilati dom öfver ogerningsmännen och Guds-förnekaren? Var ej, bland de ansikten jag mötte, just mannens, som af medkänsla hjälpte Christus att bära korset? Kunde ej dessa qvinnogestalter med oförändrad dräkt och typ, vara den lifdömdes moder och Maria Magdalena? — Och den lama stackarn derborta vid gathörnet som tigger om förbarmande? Har han ej befunnit sig på den väg der förbarmarn framgick följd af sina lärjungar och der de elända väntade på honom för att bli hulptna och hugsvalade? Vid hvarje steg på denna jord helgad af traditionen och oförnekeliga minnen försvinner för tanken tid och rum; öfverallt mötes man af uppenbarelser framträdande i kött och blod, så att säga, ur de evangeliska berättelserna. Och efter årtusenden genljuder mystiskt kring Jerusalems gamla murar ett namn: — den korsfästes. Hvad atmosfären i denna stad, bemängd med öfvernaturlig poesi, dock inverkar på besökaren olika mot luften i andra stora hufvudstäder der ögat likaledes mötes af historiska minnesmärken och namnkunnige stora mäns efterlämnade spår! Hvad lifvet i den heliga staden är annorlunda intressant och hvad blicken är nära att fyllas af tårar då vi följa den slingrande vägen ut ifrån Via Dolorosa öfver Gethsemani och Oljoberget bortåt Bethanien eller Betlehem, — inåt öknen.

Turistminnen.

Att resa — hvilket ord fullt af längtan och lifslust!

Knappast torde någon nutidsmänniska vara utan all erfarenhet af detta ords gripande kraft när de se ångare komma och gå till och från våra kuster såsnart hafvet afkastar sitt istäcke, eller då flyttfåglarne draga i stora skaror „mot söder mot söder“ och löfven gulna.

Lifvet är omväxling ej blott i ungdomsåren, — drömmarnas och illusionernas tid — utan till ock med ännu i mänskans höst och vinter, ty själen åldras ej. Den har vingar och känner städse behovet att lyfta på dem.

Att resa, det är att afskaka ledsnadens mögel som lätt sätter sig på hvardagslifvets enformighet. Resor rycka upp en, de ge nya, omväxlande intryck, förskingra smärtor och bekymmer och låta själfva lidandet, om ej utplånas, så åtminstone förändra form, kännas annorlunda — och redan detta är

lindring. Resor föryngra oss, de ge lif åt tusen domnande intressen, tillfredställa i någon mån andens eviga längtan efter någonting okänt, oupphunnet och hennes oroliga sökande efter idealet, efter vetande. De nära den städse otillfredsställda nyfikenhet som ligger till grund för alla stora forskningar och upptäckter. De som aldrig erfarit hos sig, eller hos sig redan förslöat denna längtan äro att beklaga mer än att afundas. Ettdera höra de till de andligt sofvande och förpuppade, eller till de blaserade skeptikerna, som kanske altför mycket pröfvat sina vingar, tagit orätt kurs och förts på afvägar där målet ej fyllt förväntningen. Sedan lifvet är vordet torrt och saftlöst, reducerar sig alt deras intresse till frågan: „hvartill tjänar altsammans?“ Hvarje utflykt har både sin hälsosamma och sin moraliska sida och efterlämnar minnen som ha den älskvärda egenskapen att utplåna skuggorna, men däremot framhålla taflans ljuspunkter i de vackraste dagar.

Bland massor af brokiga taflor dem fantasien stundom upprullar för mig under nordens — och ålderdomens vinterkväll dröjer jag gärna, vid Frankrikes vestkust med de storslagna hafsvyerna.

Det af världshafvet från tre sidor omflutna Bretagne imponerar väldigt på sinnet genom sina kusters majestätiska natur och sin kraftfulla befolkning, hvars lif är en ständig brottning mot storm och böljor.

Den djärfve seglarn tilldrar sig vår beundran där han trotsar döden som ständigt lurar på honom ur de mörka djupen plöjda af hans köl. Äfven ett främmande öga följer med rördt intresse hans hvita segel när det aflägsnar sig från kusten, därifrån älskade händer vinka afsked under det smärtans tårar fukta fårade eller rosiga kinder. Bretagne har äfven att bjuda främlingen den måleriska skönheten af saftgröna lunder, odlade fält, skogar, fruktträdgårdar och, skönast af allt, gamla slott från feodaltiden, som ännu när de ligga i ruiner — och kanske mest då — fängsla och tjusa åskådaren. Hur mäktigt talar ej här historiens röst! Hvilka legender har hennes griffel ej inristat än här än där, om sekler som flytt och kvarlämnat blodiga spår af strider, våldsbragder, lidande — men ock af utmärkta personligheter hvilka inom de gamla borgarne spridde lif och förde snillets, behagens och skönhetens spira. Sitt herravälde egde dessa tjusande forntidsgestalter i kraft af denna spira. Likt bilder i ett panorama framstå de ur förgångna seklers natt och efter att ha förtrollat och behärskat sin samtid, värka de ännu så starkt på eftervärldens inbillning, att man tycker sig skåda deras luftiga gestalter röra sig på de orter där de engång lifvat och lyst i kretsen af ryktbara män och kvinnor som samlades omkring dem.

En näjds fysionomi är lyckligtvis ej i samma grad ombytlig och föränderlig som den mänskliga

fysionomin och tidens finger ristar ej med samma lätthet sina fåror i den förra som i den senare.

Efter seklers förlopp ligger ännu ungdomsfriskheten kvar i de trakter som blifvit bekanta genom innevånare, hvilka — ack, för huru länge sedan! — äro stoft och aska. Och likväl tycker man sig omgifvas af dem på de ställen de älskat och odödliggjort genom sin närvaro. Här lysa de ännu för fantasin som irrbloss i det förflutnas mörker; hit leda de än i dag det ena släktet efter det andra med samma magnetiska kraft som innebodde hos dem, när varm blod pulserade i deras ådror. Hvad vore *Vaucluse*, utan minnet af Petrarca, *Ferney*, utan Voltaire, *Coppet*, utan M:me de Staël, *Combours*, utan Chateaubriand, *Les Charmettes*, utan J. J. Rousseau, *Holy Road*, utan Maria Stuart? Och hafva vi ej i vår lilla finska värld *Kroksnäs* och *Björkudden* som för våra barns barnabarns och barnabarnsbarns ögon ständigt skola locka fram bilderna af Runeberg och Topelius? —

I dag bjuder jag min läsarekrets att göra med mig ett besök „*Aux Rochers*“ — det Bretagne'ska slottet där den älskvärda Markisinnan *De Sévigné* tillbrakte många perioder af sitt skriftesrika lif. Slottets höga, fina tornspira tyckes här ha inristat denna snillrika kvinnas namn i barken af de gamla, märkvärdiga träns som antagligen omgäfvat slottet redan i hennes tid.

Hvem vet om hon ej under deras skugga för-

fattat många af de beundrade bref som bevarats åt eftervärlden och hvilka än i dag gälla som mönster för den epistolära stilen. De äro fulla af sprittande lif och eldig känsla, därjemte parad med fin ironi, fantasi, och kvickhet, men främst och förnämligast genomandade af glödande moderskärlek.

I den frade världsdamens bref till sin dotter äger man den mest fängslande krönika från Ludvig XIV's stora tidevarf och genom dem står „Le roi Soleil“ ännu i dag lifslevande för våra ögon sådan han var, när han utgjorde medelpunkten i världens mest förfinade och snillrika hof, inkarnerande för evärdeliga tider begreppet „le beau monde“ i sin person och omgivning.

Om än Madame de Sévigné's gestalt ej mera i synling måtto genomvandrar slottssalarna i „Les Rochers“ lefver dock hennes minne här öfveralt. Det har så att säga tryckt sin stämpel på hela näjden och ger den ett skildt intresse i främlingens ögon, ty änskönt mycket i denna vrå af Frankrike liksom alt annat, tvifvelsutän undergått förändring, bibehåller dock detta slott sin säregna tjusning. Under mer än två sekler har yxan väl fällt många af parkens majestätiska träd. Dryraders och hamadryaders klagolåt har hörts där den älskvärda brefskrifverskan strödde omkring sig sitt fina skämt och sina blixtrande idéer i en krets hvarest snille, sällskapsvett och lärdom voro hemmastadda. Land-

skapet själfvt har dock helt säkert ej undergått någon nämnvärd förändring. Samma karaktär af på engång stränghet och ljufhet utmärker det liksom för tvåhundra år sedan; samma mystiska „charme“ som tillhörde slottsfrun ligger ännu utbredd öfver naturen och omgifningarne. Än mer, vi vilja kalla denna nejd en sammanträngd bild af *La Haute Bretagne*, med sitt gripande och pittoreska majestät, sin ofantliga skog mellan kusten och upplandet, ljusnande här och hvar genom breda upphuggningar, med sina odlade, fruktbarande fält, sina betesmarker och slutligen de feodala slottens gamla tornspiror. Dessa sträcka sina gråa skelett upp mot en högblå himmel och gömma sin massiva fot mellan grönskan och blomstren i dalarne, eller sköljas de af hafvets vågor.

Man färdas till *Les Rochers* på en väg som troligen fullkomligt tillfredställde Markisinnan de Sévigné, men som i vår anspråksfulla tid kan anses bristfällig. Under det man vandrar på spångar mellan häckar och hvarjehanda odlingar som gömma slottet, står man plötsligt inpå detsamma. Och utan att man märker det har landskapet genom en viss mystisk vildhet gifvit sinnet en drömmande stämning och tankarna ha förirrat sig i forntidens sagovärld, illustrerad af slottsruinen.

Vi veta att hvad i våra dagar är ett lätt företag — en resa till Bretagne — det var i M:me de Sévigné's tid en äfventyrlig expedition hardtnär att

förliknas vid en landsförvisning. Hvilket mod, fordrades ej då, att från hôtel Rambouillet eller någon annan parisersalong följa M:me de Sévigné och hennes gamla abbé de Coulanges på en vallfart till *Les Rochers!* Men man företog vallfärden, ty slottsfrun förde hit med sig glädtighet och trefnad. Hon berättar själf om dessa färder i brefven till sin dotter på ett sätt som förblifvit oöfverträffadt. Axeln på deras vagn brister; den gode abbén står rådlös, men genom hans reskamrats goda lynne förvandlas missödet till ett nöje ej blott för de resande, utan för alla som komma dem till hjälp. I Nantes mottages markisinnan med fackeltåg; på Loire floden ger hon sig nöjet att ro i talrikt och lifvadt sällskap och efter *elfva* dagars färd från Paris uppnår hon Les Rochers oberörd såväl af trötthet som ledsnad. Hvad hade hon sagt om hon förnummit att man tvåhundra år därefter skulle behöfva blott *åtta timmar* för att färdas mellan Paris och Bretagne!! — Hvem svarar för, likväl, att icke den fantasirika damen hade föredragit sin poetiska färd på Loire framför att tagas omhand som ett paket och framforslas af ett flåsande lokomotiv. Tycke och smak växla med seklerna!

Ung och blomstrande njöt M:me de Sévigné smekmånadens behag i *Les Rochers*, vid sidan af en make som egde många förföriska egenskaper, men altför ofta gjorde bruk af dem i sällskap med lättsinniga sköna, hvilka ingalunda kunde hvarken

i snille eller behag jämföras med den hustru han bedrog. Hennes kusin, De Bussy, ryktbar äfven han för esprit och galanta äfventyr, erbjöd sig eldigt att trösta den förörättade unga makan, men hon häjdade hans ifver tvärt med de skämtsamma orden: „Tout beau, herr grefve! Såpass förtörnad är jag i alla fall ändå inte!“

Men huru aflopp för henne tiden i landtlig ensamhet? Med sitt lätta, glada lynne och sitt värk-samhetsbegär njöt hon af sin frihet och lifvade alt omkring sig. Ledd af kärlek till naturen köper hon jordlotter, utvidgar slottets promenader, planterar trån, läser djupsinniga böcker och afhandlingar, skrifver till den förgudade dottern och till sina talrika vänner och vet aldrig af trötthet än mindre af ledsnad.

„Vi läsa altid Tasso med stort nöje, skrifver hon, och jag söker intrassera min son för denna skald Han på sitt håll läser för oss bagateller, deklamerar teaterpjeser, är qvick och rolig och drar oss med sig. Men när han reser återtager jag den allvarliga lekturen. Äfven fransyska historien vill jag genomgå grundligt och göra mig reda för våra egna förhållanden såväl som för Greker-nas och Romarnes. Bland dessa hade jag inga vänner eller släktingar- men i vår egen historia återfinner jag många kända namn. Enfin, så länge man har god lektyr behöfver man ej gå och hänga sig.“

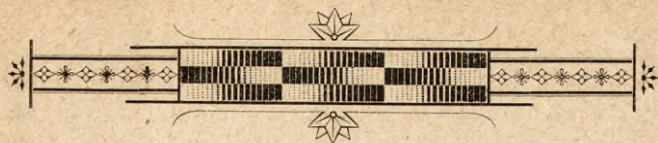
Se där en spenstig och stark ande som älskade allvarlig tankeöfning alt under det hennes lekande penna skildrade dagens händelser på ett sätt som ställer bland klassiska författare af rang en kvinna hvars högsta ära är att vara en älskande moder. Hon är kvinna genom sina högsta och ädlaste egenskaper: fängslande behag, öppenhet och omedelbarhet i lynnet, liflighet i intrycken, glänsade inbillningskraft och ett varmt hjärta, som aldrig svalnar under världsdamens vistelse i hofvets salar. När Madame de Sévigné år 1689 lämnade sitt kära Bretagne hade många omskiftningar inträffat sedan hon första gången, ung och älskad, lyssnade till skogarnes sus omkring sitt fäderneslott Les Rochers.

Nu när seklet nalkas sitt slut har äfven hon kommit till den tidpunkt då lifsglädjens rosor blekna, lockarne gråna och en återblick på de förflutna dagar visar oss altför många tomrum efter vänner och samtida som försvunnit, illusioner som ramlat. Den älskvärda markisinnan ser sig vemodigt om efter sina ungdomsvänner. Abbé de Coulanges är borta, Turenne föll för längesedan „för den kula som var från evighet bestämd för honom“, Kardinal de Retz fins ej mer, hennes kusin Bussy de Rabutin är stoft. Larochevoucauld har följts i grafven af M:me de Lafayette; Fouquet har slocknat i fängelset, d'Harcourt sitter i Bastillen.

Seklets sista sandkorn förrinner ur evighetens timglas Hon själf, slutligen, den snillrika bref-

skrifvarinnan, hon gör som alla andra, — försvinner. Den 3 Oct. 1690 sade hon Les Rochers farväl för att aldrig mera återkomma dit. Jag tyckte mig, vid mitt besök där 1890, se henne som en irrande skugga, luftig och graciös, kvarlämnande ej blott i dessa skogar, men äfven i snillets, i historiens, i litteraturens värld en bild full af kvinligt behag, paradt med tankedjup, varm känsla och blixtrande kvickhet.

En Nordkapsfärd.

Den 19 Juni 189 steg jag med min finska reskamrat ombord på ångaren *Henrik Vergeland*, som skulle vid middagstiden lyfta ankar från Trondhjems strand. Långa blickar af saknad kastade vi än mot land för att bibehålla så länge som möjligt en skynt af stadens herrliga domkyrka, nu visserligen under restaurering, men tillräckligt imponerande för att framstå såsom ett af de skönaste tempel från 1000 talet. I den åldriga kyrkan ha alltid Norges konungar blifvit krönta. Carl XIV Johan, Oscar I, Carl XV, och Oscar II hafva här mottagit den kungliga smörjelsen.

När vårt skepp gled från land låg hafvet spegellugnt. Denna klarhet och outsägliga skönhet kunde täfla med sjelfva Medelhafvets; enda skillnaden var att detta är azurblått, men att neckens mantel är af smaragdgrön färg i högan nord.

Hela kullar af Ejderfåglar simmade öfverallt på det lugna vattnet och närmade sig utan skynt

af rädsla tätt till fartyget, så man kunnat fånga både modren och ungarne. Men den nyttiga fågeln är fridlyst för människans mordvapen och deraf dess tapperhet, — ehuru skonsamheten blott gäller det sköna, varma dunet. Tärnor i otalig mängd svärmade öfver oss och vi hade stort nöje af fiskmåsarna som klöfvo luften med sina breda, hvita vingar. Långsamt seglade dessa jägare i glänsande skrud uti den blåa ethern tills . . . piff! — De slogo pilsnabbt ner i ett oskyldigt fiskstimm, derifrån de försedde sig med middagsmat.

När det började lida till nästa morgon (solen stod fortfarande högt på himmeln) — nådde vi den sällsamt formade klippan *Hästmanön*, — en kolossal sten liksom slungad af jättar midt i hafvet. Här tar polarcirkeln vid och här börjar Ishafvet att bryta sina vågor. Klippan har fått sitt namn af en påfallande likhet med en häst, bärande en ryttare i vid kappa och hjälm på hufvudet. Men ej blott denna, nej otaliga underbara bergformationer voro föremål för vår häpnad och beundran. Klippor, stundom 3- till 4,000 fot öfver hafsytan med snö på toppen bildade besynnerliga murar på ömse sidor om skeppet, som dansade vådligt „snurredans“ genom passager hvarifrån ingen utgång upptäcktes innan plötsligt en rask sväng bragte „Henrik Wergeland“ ur trångmålet igen. Nu gafs dess passagerare nya perspektiv, vexlande till formen, men alltid fantastiska och storartade.

Anlöpstiden till *Bodö* hade blifvit något förse-
 nad till följe af de många „Stoppestäder“ (halt-
 punkter) vi haft att passera och nu nalkades mid-
 natten mellan d. 21—22 juni; — en märkvärdigt
 mildt natt, om jag så skall kalla stunden. Klockan
 visade visserligen på 11, men dagsljuset var oför-
 minskadt. En dimma, lik långa, mjuka bomullska-
 dor, rullade sakta och långsamt nerför fjällväggarne,
 som alldeles betäcktes deraf. Lätta flockar af denna
 vadd lågo i hvar bergsklyfta graciöst kastade så-
 som ett hvitt flor öfver stora mörka jättars spöklika
 ansigten och ingen anledning fanns att hoppas på
 att denna dimma skulle skingra sig. „Skall mid-
 nattssolen synas? — Skall hon icke synas?“ Se der
 den fråga som låg på allas, i synnerhet på turister-
 nas läppar och gaf anledning till ingåendet af
 vad här och der. — Sällskapet, insvept i pläder
 och mer eller mindre löjligen klutar och plagg, satte
 sig på däck, med näsorna vända mot norr och i
 spänd förbidan på naturfenomenet som för hvart
 år drar allt större och större turistströmmar upp
 mot de arktiska regionerna. Men ehuru horisonten
 undergick oupphörliga omskiftningar, lika scenför-
 ändringar på en Féeri-theater, visade sig ej någon
 sol. Endast rakt i norr glödde stadigt en högröd
 flamma, hvilken tilltog i intensitet ju mera klockan
 närmade sig 12 tiden. Der bakom gömde sig Hen-
 nes Majestät Midnattssolen som, onådig mot oss,
 dock incognito behagade vara vittne till den glö-

dande kyss hvarmed aftonrodnaden tog morgonrodnaden i famn, vid midnattsstunden.

Ehuruväl svikne i våra förväntningar voro vi alla hänförda af det färgspel som målade sig på natthimmeln. Hoppet återstod ju i alla fall att ha bättre lycka någon annan af de 6 eller 8 nätter hvilka ännu skulle tillbringas af oss inom polarcirkeln. Man sade alltså hvaran godnatt med småleenden som dolde den något snopna resignation hvarmed man kröp in i sin hytt, dragande sig till minnes att det dock var *natt*, och att natten är gjord för sömn. Men lång blef ej sömnen. När klockan visade på 6 stodo alla i morgonbrisen på däck igen. Ångpipans *råmning* hade purrat opp de lataste och gifvit dem avis om att man steg i land. Vi voro i Bodö.

I det vi vandrade utför „Kongens Gade“, „Dronningens Gade“ med flera, sände oss torftaken, nu i lifligaste vårgrönska, helsosamma dofter af hvarje-handa okända polarörter; — men må man ej föreställa sig att Bodö-boarne lefva efter sin tid. Tvertom. Det första som mötte våra blickar var telefonledningar i flere riktningar, två fotograf atelier, ett tvåvåningars hus med platt italienskt tak inrättadt till veranda, en perukmakarskytt, en dito med inskrift: *Elise Knaus, modiste*, — och slutligen det bästa af allt; — en kolonn hvaruppå annonserades dagens theaterrepresentation. Afsichen meddelade att „Goodtemplarnes lokal“ skulle upplåtas

för dramatiska konsten och pjäserna för tillfället voro . . . gissa? *Kameliadamen* och Zolas „l'Assommoire!“

Hädanefter uppfattar jag såsom turistens första pligt att aldrig förvåna sig öfver någonting! . . .

Då ju bagargesällerna lyckligtvis ej ännu funnit för godt att strejka i Bodö (nå det kommer väl!) sågo vi i fönstret af en „pen“ butik ett sorts bakverk af fornnordiskt utseende tyckte vi. En af herrarne fick så stark åtrå efter detta födoämne att han sökte inträde till butiken — men dörren var stängd, hvilket var förlåtligt kl. 6 på morgonen. Men vår reskamrat dunkade på fönstret, hans aptit var retad och han tog ingen hänsyn till bagargesällernas morgonro. En individ i sina hvita kläder upplät dörren för oss med ett blidt smil, som utvisade intet agg mot fredsstörrarne.

Vi fruntimmer, osäkra om hvilket kön personen räknade sig till, föredrogo att stanna på gatan sålänge herrarne köpslogo om det eftertraktade bakverket. Vi sårade på detta sätt ej konvensansen i hvilket fall som helst, men mottogo tacksamt det varmbröd — förfärdigadt för några dagar sedan — hvarmed våra reskamrater undfägnade oss. Det var smakligt och fullspäckadt af korinter liknande flugor i surkål.

Öfver restaurationen har man för ingen del att klaga på dessa Nordeapsfarare; isynnerhet undfägnas man med fisk af många sorter, af utsökt

kvalitet och till en del okänd i våra farvatten söderut.

Från Bodö styrde „Henrik Vergeland“ alltmer rakt upp mot Nordpolen, men fortfarande genom vackra fjordar, der aldrig sjögång förtog passage-rarne behaget af färden. Mellan skyhöga fjäll gled vi såsom på en bred, lugn flod, förundrade sjelfva att ej finna den flere dagar fortsatta färden genom dessa ödsliga nejder enformig. De besynnerliga klipporna bereda främlingen jemna öfverraskningar, genom ett fantastiskt sceneri hvarom han ej gjort sig några föreställningar förut. Vårt fartyg gjorde en afstickare till Lofotens ögrupp vesterut, der de stora fiskerinederlagen befinna sig.

Fiskare från fjerran trakter samlas här vintertid, till ett antal, sade man oss, af vidpass 35 tusen personer, för att ösa ur rikedomskällor som aldrig försina. Oföränderligt, sålänge Norges historia går tillbaka, komma hit samma tid på året oerhörda fiskstimm — torsk mest — och i år fångades här minst tjugu miljoner pund af desamma. Vi sågo fisken, (af hvilken hufvudet och ryggraden bortskäres och malas till Guano) stackad i fyrkantiga högar, och utbredd på klipporna till torkning, och vi helsade i dessa preparater den julmat som i form af lutfisk sannolikt skall framläggas på våra finska bord äfven. Fartyget hade att intaga betydligt last i dag vid Lofoten och skulle dröja här flere timmar.

Detta mindre rolige perspektiv uppväckte hos den hygglige postmästaren ombord, *Greger*, en ljus idé. Han föreslog sällskapet att förhyra ett litet ångfartyg som stod vid strand och lofvade sjelf bli anförare för en färd inåt ögruppen, till ett naturens under med namnet *Trollfjorden*. Idén slog an och ett antal lefnadslustiga herrar och damer gåfvo sig åstad på en upptäcktsresa som blef högst angenäm.

Må dock ingen vänta sig att jag med penna och bläck skall kunna afmåla Trollfjordens natursceneri, hvilket, derom är jag säker, hvarken fotografen eller ens penseln skola förmå ge en verkligheten fullt motsvarande bild utaf. Man tänke sig en krans ef fjällväggar omkring 1,000 till 3,000 fot i höjd, ofvantill krenelerade än i tinnar och tornspiror, än liknande profiler af jättar och troll, stundom åter slocknade kratrar sedan jordens första chaosperiod. Öfverst på topparna lyser snön skinnande hvit och forssar brusa öfverallt utför klippafsatserna. Småningom afsmalnar hafsbugten och ett ögonblick stodo vi och väntade på att törna mot klippor, mellan hvilka ingen öppning syntes. I samma minut svängde ångarn tvärt in i en bassin af par kilometers längd, innesluten mellan lodräta fjäll såsom af fästningsbastioner. Vattnet här var af en obeskrifligt skön blågrön färg, genomskinligt som glas och i en lätt dallring, hvilken verkligen gaf mening åt stället namn Trollfjorden. Sex vattenfall, (hvaraf *ett* ganska betydligt) brusade

ner från olika håll, emellan bergens remnor och störtade sig i den lugna bassinen, öfverstänkande med snöhvitt fragga under de mest öfverdådiga hopp ett smalt band af frisk grönska som kantade bergens fötter. Det skimmer som den ljusa sommarnatten bredde öfver allt detta, gjorde sceneriet öfverväldigande. En naturprakt som Skaparen med slösande hand kastat hit utan minsta hänsyn till människans! Ty huru många har fått eller får någonsin skåda den hänförande taflan gömd inom polarcirkeln!

Klockan slog just 11 i Tromsö när, på mid-sommarqvällen, vårt fartyg kastade ankar utanför staden. Det förde ombord passagerare af många nationer och tungomål och hade vid det närmaste „Stoppestädet“ äfven upptagit tre Lappar klädda i deras grannaste nationaldräkter, — för resten trefliga typer med rätt intelligenta drag. Dessa hade kommit från ett lappläger i trakten, samladt för att efter gammal sed föra deras renhjordar (flere tusen stycken) till sommarbete på öarne i hafvet. Lappgubbarne tultade fram på däck med säckar af renskinn hvarur de framdrogo „Schöne Rariteten“ af inhemska fabrikation att utprånglas bland de nyfikne turisterne. Oaktadt här talades lika många språk som vid Babels förbistring, fans ingen som kunde föra konversation med Lapparne — ingen utom vi två finskor. Vi blefvo fullt förstådda af våra grannar vid Nordpolen och ett samspråk uppstod, hvartill de andra passagerarerna

lyssnade mycket roade. Följden blef att lappgubbarne gjorde goda affärer och inkasserade många kronor för skedar, nålhus, dolkskaft m. m. af renhorn och för broderade lapptossor, penningpungar, dockor och annat kuriosa ur deras varulager, der alla materialier bestodos af renarne.

Men det blef slut med kommersen när fartyget kastade ankar, ty nu rusade alla i båtor som kommo från Tromsö-stranden. Det gälde att hinna upp till ett utsigtstorn — eller altan bygd i Tromsös parkanläggning . . . ja, en sådan fins verkligen i Tromsö. — En vida större och ståtligare stad än grannarne *Bodö* och *Hammarfäst!*

Altanen upphans af vårt proménerande sällskap. En och en klef uppför trapporna till densamma och snart stod jag för första gången ansigte mot ansigte med midnattssolen, som på en fullkomligt molnfri himmel gled mot horizontens rand. Vid tolf tiden tycktes mig att hon några sekunder stod orörligt stilla, och från sin ödeliga rymd överblickade den ban hon mätt från verdens skapelse utan att tröttna eller ändra kurs. Här kom jag ihåg Tegnér's sång:

„Säg mig blir du ej trött
På den bana du nött?
I mångtusende år
Har du kommit igen
Och dock gråna ej än
Dina gullgula hår“.

Nu voro strålarne så bleka att man utan att förblindas kunde betrakta skifvan. Jag kände det högtidligt, och tacksamhet intog mitt hjerta öfver denna stunds intryck som kommit mig lilla obetygliga varelse, till del.

Småningom blef den stora eldkulans glans åter starkare och hon syntes rulla mot öster, der horisonten, — ännu i vester färgad af aftonrodnadens bleka gullskimmer, — antog först en ljusare, så en allt högrödare purpurskiftning, bebådande Auroras uppvaknande. — Klockan hade nu närmat sig $\frac{1}{2}$ 1, och när vi nedstego från altanen sågo vi nejden belyst af strålände solken! I Tromsö rörde sig människorna på gatorna såsom midt på dagen. Det var ju i sjelfva verket äfven ljusan dag och därför tänkte ingen på att midsommarnatten var en natt. Sömnen blef svår att finna för oss, när vi återvände till våra trånga bäddar i hytten, från hvars lilla fönster vi ännu varseblefvo kring höjderna midsommareldar, hvilka blott „ha rök utan eld“, sådana de här se ut i det fulla dagsljuset.

Midsommardagen som firas der hemma med majstång och „mejer“ invid den fattigaste stugu-trappa, firade vi vid Nordcap — en stor del af sällskapet med champagne högst uppe på den kolossala klippan. Platt som en jätteveranda ofvan-till, utgör den *Magerös* nordligaste spets. Ofvanom

Tromsö upphör all träväxt, fjordarne vidga ut sig och kring Nordcap slår Ishafvets mörka vågor utan något som helst motstånd. — I de stora ödsliga regioner som nu vidtaga lefva blott luftens och vattnets innevånare. — Här passera hvalar. Vi sågo dessa enorma djur både simmande i hafvet och fångade på land, der de förpesta luften med lukten af sin tran och sina massor af slagadt kött. Oerhörda fiskstimm fångas söderut; kring de obebodda rymderna, kretsas miljoner foglar, måsar, tärnor, allor, ejdrar och här lägga de sina ägg fredade för menniskan.

En af klipporna mellan Hammerfest och Nordcap bär namnet *Fogelklippan* och gör storligen skäl för denna benämning. När vårt fartyg nalkades densamma lät kapten, som i hvarje stund tänker ut någonting att roa och öfverraska sina passage-rare med, ångpipan utstöta flera hvassa, långa hvisslingar och med samma flögo från kommandobryggan några raketter i luften.

Vid dessa hotfulla störingar af ställets tystnad, vanligen blott afbruten af stormens gny och vågsvallet, uppflögo från alla bergets skrofligheter och hålur fogelskaror i sådan myckenhet, att rymden nästan blef fylld med dem. Oräkneliga voro dessa befvädrade *bergsboars* flockar. I ängsliga lofvar kretsade de fram och åter, flaxade kring fartyget alldeles hufvudyr och utstötte hvassa skrik.

För att öka det sällsamma i uppträdet visade

sig (med kikare) dessutom bergsskrefvorna bokstafligen kantade med fogel, liknande de lampor som anbringas för eklering å la Tivoli. Det var, såsom man upplyste oss, *honorna*, hvilka ej ens i farans stund öfvergifva boet under liggningstiden. De sveko ej heller nu sina moderliga pligter; det var hannarne som togo till flykten tänkande „sauve qui peut“. En af desertörerne, med hvitt bröst och vingarne vackert tecknade svarta och hvita, bastant kropp och tjock näbb — af årtors eller allors slägte — flög besinnigslöst tvärs genom ångpipans rökplym, blef så bedöfvad att han föll ned på däck, fångades af en skeppspojke och får väl snart den utmärkelsen att som uppstoppad figurera i något zoologiskt museum. — En utmärkelse som han troligen skänkt efter om hans mening blifvit hörd.

Man kan tänka sig hvilken förströelse denna lilla fogelepisod skänkte åt alla „Henrik Wergelands“ passagerare, hvilkas ögon alltsedan utloppet från det ödsligt belägna Hammerfest, blott hvilat på snöbetäckta fjäll och mörkt strandslöst haf. Ännu litet högre upp — och evig is vidtager.

Himmeln var klar och skiftande som en opal och solen stod högt öfver horizontens rand. Klockan led till 11 e. m.

Då dykade långsamt Nordecaps väldiga klippa upp ur hafvet, ädel till formen och jettelik till sina dimensioner.

I en liten bugt som formas af bergets halfeir-

kel kastade vårt fartyg ankar och de raska bland passagerararne företogo sig att vandra upp på högsta spetsen, följande en nyligen i zigzag huggen spång som gör denna vandring, om ock tröttsam som förr, dock mindre vådlig numera.

Jag fann för godt att följa exemplet af denna engelsman som, hunnen till foten af *Rhigi*, skref i sin dagbok; „jag försökte klättringen, men den blef för mycket besvärlig: — alltså skickade jag dit min dräng som sade mig att utsigten var syperb“.

Jag, som ej hade någon dräng gjorde så godt jag kunde — skickade opp min reskamrat.

Våra bergsvandrare dröjde timal på färden och återvände trötta, nersmutsade och badande i svett, ty solen stekte på dem hela tiden; men de voro förtjusta och ångrade ingalunda sin möda. — Nej, de voro så uppspelta — champagnen hade väl hjälpt dertill — att de ännu tillbragte en eller par timmar med fiskande vid Nordcaps klippa. Detta kunde åtminstone ej kallas att fiska i grumligt vatten, ty spegelklar och lugn utbredde sig för oss Ishafvets oändliga yta öfver hvilken solen sken klar.

Hvem kunde „tänka på refrängen“ och bege sig nu i sängen! — Vår kapten, som ofta besökt Nordkap, sade att det var en af de vackraste mid-sommardagar man sett här. Tur med vädret är den största lycka turistens drömmer om; dåligt väder, dåligt humör och dålig helsa förstör all hans fröjd.

Vår lustvandringens yttersta mål var nu upphunnet; från toppen af Nordcap hade midnattsolen sändt oss en strålande helsning och några timmar senare gungade vi åter söderut på det gränslösa Ishafvet, hvars spegellugna yta smälte tillsammans med horizontens rand skiftande i ljusaste rosenrött och gull.

Under några timmars uppehåll som vårt fartyg, på återfärden från Nordcap, igen gjorde i Tromsö, bereddades passagerarerna en rätt egen förströelse. Vår kapten hade genom telegram föranstaltat om att lappfamiljer, lägrade för sommaren utanför Tromsö, der de beta sina renhjordar, (hvilka köras simmande till öarne i skärgården) skulle samla ihop dessa hjordar på ett ställe, der vi kunde få se dem. Efter många dygns sjöresa var det en mycket angenäm känsla att ha fast mark under fötterna och enhvar skyndade sig att lemna fartyget i den vackra morgonstunden, för att göra en fotvandring på goda vägar genom en småskog af björk och rönn. Något större rakstammigt träd har denna trakt ej att bjuda på; men de nysslöfvade buskarne och friska gräsmattor, — här och der bestänkta af skum från små forsar, som rusade med dån ner från fjällen — gjorde dalen hvilken lapparne hadé valt till sitt sommarnöje rätt inbjudande. Nu skulle de till turisternas förnöjelse — ett af de stora turistskeppen hade anländt utanför Tromsö på samma gång som vår ångare — drifva ihop

sina renar och samla dem i en fålla i dalen, der lappkåtar öfverallt lågo kringsspridda. Alla vandrade med raska steg till stället, högst belåtna att få röra på benen och afvisande både „stolkjaerror“, „karioler“, giggjar och andra norska lokomotiver som utbjödos åt de resande af ortens befolkning. Vi slog oss ned kring lappkåtorna, uppförda af torf och näfver i form af en kon med litet hål i taket för att utsläppa röken. Innevånarne visade ej någon ovilja mot de objudna gästerna, hvilka trängde sig in i deras krets; vi finskor, talade vårt språk med dem och blefvo rätt väl förstådda. Och inom de små torfboningarna, med så låg dörr att man måste böja sig för att träda in, funno vi mycket, som påminte om det finska pörtet. Samma saknad af fönster, af möbler, af allt hvad som kan hänföras till komfort; samma rök utträngande genom gluggar i tak och väggar; samma eldstäder af några midt på golfvet hopfogade stenar hvar på brunno rökande vedklabbar, och slutligen, den från en stång i taket på en krok hängande grytan, i hvilken familjens måltid kokade. Jag fick dock ej reda på af hvilka beståndsdelar den lagades.

Detta slägttycke med det finska pörtets innevånare och deras kokkonst förvånade mig mindre, än sättet på hvilket *brödbakning* skedde under vårt besök i en lappkåta. Öfver elden i den primitivt hopfogade spiseln var lagd en jernskifva på fot — alldeles sådan vi sett begagnas för samma ändamål

af de nomadiserande araberna kring slätten vid Jericho och kring Döda hafvet. I lappkåtan liksom i arabtältet knådades på samma sätt i ett stort lerkärl en deg, hvilken af qvinnor plattades ut mellan deras händer till tunna kakor. Dessa kakor — i söder af mais, i norden af korn eller hafremjöl — stektes på jernskifvan uppglödgad öfver elden. Alltså, högst uppe vid Ishafvets kuster och i de glödande öknarna tycks samma kulinariska konst vara rådande innan civilisationen för in mera spetsfundiga metoder att tillreda människans föda och göra hennes gom läcker och retlig.

I detta, liksom i ett par andra lappläger, observerade vi att en rastlös flit är rådande bland qvinnorna. Ej ens nu, vid det för dem antagligen sällsynta tillfället att få se och konversera med turister, stodo dessa lappgummor och flickor, iklädda renskinnskjortlar, i sysslolös beundran för oss; — de tvinnade ideligen metrefvar och detta gick så till, att de uti sina bälten hade hängande knippen af fina djurtarmar (af hvad slags djur vet jag ej) hvarifrån de utdrogo en och en; tarmen filades mellan tvinnarskans tänder tills den blef smidig tillfylles och derpå trillades häraf ett snöre öfver hennes knä. Under arbetet sågs modren sitta vid sin babys vagga i form af en stor träsko, hvori den lille låg inbyltad. De elegantare vaggorna voro utsirade kring alla kanter med border af lappskt mönster. Broderier i samma stil prydde gummors,

gubbars och barns renskinnsdräkter och toppmössor.

Medan vi spatserade från den ena kåtan till den andra hade solen stigit högt på himmelen och plötsligt hördes från omgivande höjder ett starkt hundskall, skrik och hojtande. Det var renhjordarne som jagades utför sluttningen af en lappgubbe, förande i ledband oldfadren för djuren, en respektabel rentjur, hvilken följdes af hela hjorden. De kloka lappska hundarne höllo alla djuren tillsammans; från höger till venster motades uppmärksamt desertörer, som visade benägenhet att löpa till fjälls igen, och när renarne voro församlade i fällan, kunde vi gå och klappa de snälla, nyttiga djuren. Efter oss kommo turistskeppets befolkning som snart öfversvämmade lapparnes undangömda stilla område med larmande gäster, lika nyfikna som påflugna och utstyrda på turistmodet i både tänkbara och otänkbara kostymer, — damerna med ofantliga hattar, parasoller, pannlugg m. m., herrarne i plaider och brokiga filtar, draperade efter ens och hvars smak, ej alltid dikterad af skönhets-sinnet. Fotografer följa regelbundet dessa skaror i hälarne, lurande efter rof likt schakaler. Så snart turisterna slå sig ned någonstädes, uppställer fotografen genest oombedd sin apparat. Staffage till taflan hopkräffas af alla omgivande föremål och de arma turisterna, fångade såsom i ett notvarp, grupperas huru det passar. Efter någon dag

få de lof att köpa hvar sitt exemplar af taflan, der den ena har nöjet att finna sig svart som en neger, den andra med en fluga på näsan, den tredje afskuren på midten eller puckelryggig o. s. v.

I denna posityr och vanligen fullkomligt oigenkännelig har man hopp om att få gå i sällskap med vildfrämmande personer till efterverlden. — Utmärkelsen betalas med kontanta pengar dyrt nog, utan medgifven rättighet att protestera.

* * *

De majestätiska norska fjällen likna andra majestäter derutinnan, att blickarne med vördnad och beundran dragas till dem, närhelst de visa sig.

Resans vexlingar voro intressanta och af mångahanda art. Några timmars längre uppehåll vid Bodö tillät oss, andra gången vi besökte stället, fotvandringen till dess gamla kyrka, en lemning från medeltiden, der vi funno predikstol och altartafla särdeles egenartade genom deras skulptur, målningar och de bildstoder som omgäfvö dessa.

Prestgården invid kyrkan, gammal äfven den, har haft den äran att hysa en tid — under de sista åren af förra seklet, — *Ludvig Philip*. Då landsflyktig och fogelfri, sednare konung i Frankrike blef han slutligen landsflyktig igen och dog i främmande land, derifrån hans aska återförts än en gång till Frankrike för att ändligen få hvila i hans fäders graf vid *Dreux*.

Vid ett „stoppestaed“ söder om Bodö, der någon marknad församlat mycket folk strömmade passagerare till vårt fartyg i sådan massa att det fick en viss likhet af Noe ark. Fördäck, mellandäck, akterdäck hvimlade som myrstackar; positivspelare och två birfilare på violin underhöllo oss med musik dygnet om, ty de följde solens exempel att ej gå till hvila om natten — och naturligtvis ej tillstädja nattro för andra heller. De allestädes närvarande fotograferne gingo spejande efter rof, — man „morede sig uhyre“ under hela detta solevharf ombord på vår *Damper*. Enligt norsk betydelse kunde denna ej numera benämnas „ett roligt ställe“. Ingen frågade dock efter ensamhetens ro, ty natten var underskön. Klockan omkring 12 passerades vid *Hästmanö* polcirkeln, — och nu sände mig midnattssolen, helt visst för sista gången i mitt lif, sin afskedshelsning, som jag aldrig, aldrig skall förgäta! Vida skönare här, der hon sjönk ner till horizontens rand, än vid Nordcap, der hon stod högt på himmeln såsom på ljusan dag, speglade sig den strålande drottningen i fjordens lugna yta och gjöt öfver denna en flod af smält guld bred och mäktig. Ej Kaliforniens, Australiens och Perus guldgrufvor tillsammanlagda äro så rika!

* * *

Fartyget kastade en stund ankar vid ett ställe som bär namnet *Grönö* — en af de herrligaste punk-

ter på hela färden, och i resehandböckerna utpekad såsom den nästan skönaste passage någon sjöfärd eger på hela jorden.

Fjällenas formationer äro här verkligen äfven häpnadsväckande. Alla dessa „Tinder“ med olika gestalt aftecknade sig så skarpt som ingen af de föregående qvällarne mot den höga, ljusblå himmelen och snön på deras toppar och i bergsskrefvorna ombytte jemt färger från rosenrött till gulgullt, violett eller opalens skiftningar. Termometern visade 15—16 grader Reaumur.

Ett stilla idylliskt behag hvilade öfver alla små fiskerilägen spridda omkring stränderna. I de nu friskt grönskande dalarne tänkte man sig de låga kojorna ej så ohyggligt ödsliga för innevånarne, som de måste förekomma i höst- och vintermörkret, när stormen tjuiter omkring de höga fjällen och vågen vräker rasande sitt skum uti bränningarne. Men här lefver en modig, senfull och frihetsälskande befolkning, bibehållande sina enkla vanor från den tid då, som Tegner säger:

„Nordens son ej än tog andra seder an,
Men åt hvad jorden gaf och tålte som en man“.

Virket till dessa fiskarfamiljers boningar hettas utan tvifvel sjöledes; — ty här syns ej utmed hela vida kusten ett enda träd hvaraf man kunde erhålla byggnadstimmer. Lera till tegel fins tro-

ligen ej heller i denna stembundna jordmån. Jag har ej sett något stenhus på kusterna från Trondhjem till Nordcap. Fisket är kustfolkets uteslutande näringsfång, alltid lönande, men alltid äfven förenadt med dödsfara. Det sätter stål i håg och vilja, det ger kraft och spenstighet åt senorna att ständigt brottas med vågen! Och behjertenhet åtföljes vanligen af stolthet och själfkänsla, hvilket bevisades oss af kustfolkets seder. Ty huru ögonskenlig än fattigdomen kom oss till möte i de torftiga kojorna — aldrig sträcktes derifrån någon hand ut för att begära almosa, men väl för att erbjuda vänlig hjälpsamhet. Hafsluften ger styrka och hårdt arbete förrättas af härdade män, kvinnor och barn vid dessa fjällomkransade fjorder. En enda gråhårig gubbe rodde båtar lastade med tjugutals personer flere kilometer i vågsvallet och barhufvade små gossar förde med duktighet på egen hand sina farkoster från ett fiskläge till ett annat.

Vid Sövaer besågo vi ett trankokeri och hade turen att se här tre nyssfångade hvalar „uppsprättas“. — Att på nära håll betrakta dessa hafvets *Mastodonter*, klumsiga och fromma, var intressant, men lukten outhärdlig för ovana näsor. Den ohyggliga stanken uthärdades emellertid väl af dem som vistades vid Sövaer och vi träffade en landsman, (Jägersköld) som idkade studier här under sommarn.

De harpuner hvarmed hvalarne dödas äro efter en nyare metod försedda i spetsen med en

sprängbomb och när djuret närmar sig hvalfiskfångarns farkost aflossas medelst en kanon denna harpun som ögonblickligen dödar. Den största af arten är den *blåa hvalen* — ett af skapelsens kolossalaste djur.

Klimatet vid hela nordkusten af Norge är märkvärdigt mildt; vid *Lofotens* öar går kölden sällan ner under 3 grader Reaumur. Det är *Golfströmmens* varma armar som omsluta fjordarna och göra deras stränder beboeliga. Man ser här blott små, nätta jernkaminer, hvaraf en enda förslår att elda upp tre rum eller flere. Bränntorf, stenkol och coks äro de materialier hvarmed man eldar, ty ved finnes icke. Äfven dvergträdens smala, nödvuxna af stormen vridna stammar försvinna ofvanom *Tromsö*; de nakna fjällen stå blott vakt vid dessa ishafsregioner, som leda till lapparnas område. Här kallas detta folk allmänt *finnar*, Finnmarkens befolkning åter *qväner* och vi, det finska folket, heta *finländare*. Jag bekänner att förblandningen med dessa stamförvanter ej tilltalade mig öfvermåttan och att jag höll energiskt på min skandinaviska nationalitet; — men det hjälpte icke. Vår gemenskap med *finnarne* i kåtorna gaf sig ju helt tydligt tillkänna genom det finska språk vi talade och hvarmed vi gjorde oss fullt förstådda af våra bröder i renskinnskostymer. Nationalitetsfrågan, har alltid varit mig motbjudande emedan jag anser henne stå i rak motsatts till kristendomens grund

idé. — Må etnograferna bäst de gitta räkna ut saken och söka slå civiliseradt folk i klungor med halfvildar för att bilda *nationaliteter*. På det viset uppstår intet landsmanskap. — Lukten af mina *stamförvandter* i torfhyddorna vid Tromsö var tillfylles för att utrota hos mig all sympati för detta sorts broderskap. Hela nationalitets idén står på en skef basis, utan all betydelse för samhällslifvet.

När „Henrik Vergeland“ efter 11 dygns färd åter kastade ankar vid Trondhjems präktiga kajer funno vi staden i liflig rörelse. Ett magnifikt preussiskt turistskepp med 220 passagerare hade just anländt hit.

Hotellerna voro fulla af folk, värdshusvärdarne mycket stormodiga på sig, men allt jemkade sig med tillmötesgående från hvardera sidan: — den resande betalade sin räkning med några kronor mer än vanligt och tröstade sig med att han fick se Trondhjem i ett briljant stadium.

Häriifrån gjorde vi excursioner till den stor-slagna omnejden och sist en två dygns sjöresa till den älskliga lilla staden *Molde*, — en sorts knut der många turistruter sammanlöpa.

Nu fingo vi erfara hvilken hufvudroll väderleksförhållandena spela i turistens lif, ty vår väderlycka öfvergaf oss och de höga fjellen nedsände från molnhöljda hjessor ett ihållande duggregn öfver våre taklösa hufvuden under hela kärrfärden

längs den vackra väg, som går utmed Moldefjordens strand förbi välodlade trakter. Här är en så förvånande växtlighet, att man kunde tro sig vara i mellersta eller norra Tyskland. Rosor och spalieer af *Kaprifolium* prydde de nätta landthusens väggar; kastanier, lönnar, lindar, almar m. fl. fina trädsorter syntes öfverallt i dällderna omkransade af skyhöga fjäll, och när vi ändteligen, trötta och våta, nådde hotell *Alexandra i Molde*, var det en ljuf känsla att få slå sig ner i två små rum högt belägna och med en utsigt, (utåt fjorden) som förtjenat resehandböckernas vitsord „hänrivende“.

Vår skjutsande gubbe, en af de trefligaste norska bondtyper, tilltalade oss gemytligt med ordet „du“, beredde oss på att vi nog skulle trivas i Molde och frågade min reskamrat (som gubben betraktade med särdeles blida ögon) om hon som sjelf var så „pen“, inte ville ha en „pen“ gård och en „pen Mand“ här på orten.

Hur skönt slutligen att sitta på balkongen utanför våra rum; solen gick ner i *Moldefjorden*; blekt rosenkimmer färgade de snögiga topparne af *Vegetinderna*, *Romsdølshorn*, *Trolltinderna*, *Bispen*, *Kongen*, *Dronningen* m. fl. af de 2 till 6,000 fots höga fjälltoppar, som bilda liksom ett diadem kring Moldefjorden. Vi kunde hvarje ögonblick iakttaga nya färgskiftningar öfver jättarnes pannor och hela fjorden hvimlade af små och stora ångare som kommo och gingo.

Norges fjällnatur är storslagen och man fattar

så väl att hon är amma åt ett folk som aldrig burit slafvens bojor och ej vill lyda under andra lagar än det sjelf stiftar. Der ligger en mäktig naturkraft i luften och det är den som stiger ibland till sturskhet och omedgörlighet när den upparbetas. Det är nog denna rena, höga, etheriska bergsluft äfven som födt snillen sådana som Ibsen, Jonas Lie, Björnson, Kjelland, Camilla Collet, m. fl. Likt friska, rensande vindar blåsa deras andars verk öfver den moderna litteraturens kärrmarker med deras pestångor och vämjeliga dypölar. Och det cyniska förakt för sedelag och samvetets bud som uppburna författare i vår tid dekorera med den vackra etiketten „lifsglädje“ — detta klingar som hes korpallåt när de stora mästarnes herrliga språk öfverröstar bohemplitteraturens falska eller skärande toner.

På de norska värdshusen och stationerna roade vi oss ofta åt den sjelfmedvetna känslan af dessa fria medborgares värdighet, som lyste i blicken. Här framstod norrmannen „i sin prydno“. Jag ser alltid för mig en böndgubbe i gedigen hemväfd vadmalsrock, med storstöflar och pipsnugga framklifvande till buffetten på en större station.

Beslutsamt vinkande åt en gumma och en jänta i sitt följe, trängde han unnan annat folk i hans väg, ropade på de förbiilande tjänsteandarne och slog ut handen med en stor gest. — „Kaffe åt oss, med mycket bröd af bästa sorten!“ Kommen-

derade han. Och så drog gubben fram sin plånbok och såg mäktiga *förmögan* ut, satte sina skyddslingar vid matbordet och serverade dem. Jaha! det hade han råd till! —

Om det är visst att majestät och storslagenhet karakteriserar Norges natur, glad och leende är hon egentligen icke. Det fattas henne *sol*. Molnen hänga vanligen mörka och tunga öfver fjällens jättegestalter och menniskan känner sig beklämd mellan dessa. Skaparn har gifvit åt midnattssolens land allt eller intet; man njuter, eller rättare sagdt *fråssar* kort tid af ljusets gåfva, för att sedan långa, kalla månader helt och hållet umbära densamma och kämpa i mörker och dimma mot stormen. Tjutande piskar den snöiga kuster och vråker hafvets hvitskummande vågor mellan ödsliga klippor kring invånarnes tarfliga bostäder. *Dolce far niente* passar för sydländningen som njuter lifvet under evigt blå himmel på en jord der drufvan glöder och blommor dofta; hårdt arbete, torftighet, förnöjsamhet, rena seder, allvarlig håg karakteriserar den höga nordens son. Fjällandet som fostrat honom och sjunger för honom hans lefnadssaga med tusen mäktiga forssars röst stämmer hans sinne för höga tankar och strängar hans lyra.

Känslan för det underbara ger sig hos folket här i Norge ofta tillkänna uti de namn hvarmed det uppkallat så många ställen här. Trollen hafva öfverallt huserat i fjällbons inbillning: — „Troll-

tinder“ — „Trollfossar“ — „Trollfjorder“ möta oss öfverallt i Norge. På Ishafvets vreda böljor sitter „Drögen“ i sin halfva båt och Gud vare de arma sjöfarande och fiskare nådig, hvilka nu äro ute till hafs!

Efter några dagars vistelse i *Molde*, hvars sköna alpnatur är hänförande när solen skiner och molnen ej bortskymma hela kransen af „Tinder“, gjorde vi en tur till en af Norges mest beryktade fjorder, *Gejrangerfjorden* mellan sina fjällväggar, de trollskaste bland alla landets trollska klippformationer. Den långa fjorden är på många ställen så smal att fartyget nästan tränger sig emellan 3 à 4,000 fot höga lodräta klippor. Oafbrutet vexla de fantastiska formerna af spetsar och klyftor. Man får ondt i nacken af att ideligen titta upp till dem, och man kan dock ej låta bli att göra så. Det genomskinliga, smaragdgröna vattnet afspeglar dem på fjordens yta och dessa fjordar ha alla den egenheten, att i dem finnes hvarken undervattensref eller holmar. De äro bildade af remnor i bergen som uppstått under förhistoriska naturhvälfningar. Lodning utvisar en fortsättning af fjällväggen *under* vattenytan uppgående till lika många fot som *ofvan* densamma. Till höger och venster ses skära in utmed hela Gejrangerfjorden små fjordarmar, ännu smaragdgrönare än den hvari ångaren glider fram; måsar och allehanda sjöfoglar svärma der omkring, doppa vingarna i vattnet och sönderslå dess spegel

i det de nappa en fisk, som de bortföra i näbben. Öfverallt nedstörta mer och mindre vattenrika bergsströmmar från „Tindernas“ spetsar och ge ett sällsamt lif åt denna ljudlösa tystnad. Genom en plötslig sväng kommo vi in i en alldeles smal passage som bildar liksom en lång stjert åt Gejrangerfjorden och i hvars botten ligger *Maraak*. Man kan kalla stället hvarken by eller *köping*, ty på stranden stå blott en liten klunga af trähus, en kyrka och två hoteller. Kort innan man når denna basin, gilder ångaren mellan 1,000 meter höga fjällväggar förbi ett ställe benämndt „de sju systrarna“. Namnet betecknar sju vattenfall på kort afstånd det ena från det andra, genomskinliga, skummande och luftiga, ofta frärgade af granna regnbågar, liknande draperier af silkesgaze. Det är *Ågirs* vackra döttrar i brudslöjor, som med sina sånger helsa de förbiseglade, medan Necken accompagnerar i fjorden.

Huru förvånades vi ej att upptäcka på många håll små „säterhyddor“. Här torde betet för kreatur vara utmärkt och man halar med rep upp kräken såsom små, hvarefter de förbli här i orubbadt bo till sin död. Jag påminner mig ett litet steg från det sublima till det löjliga, som uttogs i en dylik trakt. Några exalterade turister sutto i sin båt vid foten af ett jättejäll med snö på hjessan. De poetiserade stilla. — Plötsligt blefvo de afbrutna af roddaren, en duktig norsk „gut“, som med upp-

lyftad hand pekade på en svindlande brant i det han hvilade på årorna.

„Här trall' engång en ko ner, men ho' dog icke för det!“ sade „gutten“ och såg de resande stint i ögat för att njuta af det intyck hans underbara historie måste göra på dem.

När vårt ångfartyg lade till vid *Maraak*, mot qvällen, blef det en rusning till de två små hotellerna af turistskoekarne, sökande sig nattqvarter. Följden vardt att rummen ej spisade till, flere blefvo utan, bland dessa min reskamrat och jag med två engelska misser i vårt följe. Som vår räddare i nöden framträdde stället landthandlare och erbjöd oss rum hos sig litet högre upp i fjällen, invid en praktfull skummande forss.

Komfort, ifråga om möbler och bordets läckerheter, hade vi ej pretention på förstås, men den primitiva enkelheten i detta *Maraak*-hotell var så stor att här snartsagdt „manglede“ allt, — allt, ända till de lax-anrättningar i kokt, stekt, inlagd, rökt och graf-form, hvilka oundvikligen serveras den resande i Norge till morgon, middag och qväll. Men stället höga naturskönhet fick ersätta allt annat och i kapp med våra engelskor deklamerade vi: „beautiful!“, „splendid!“ Stämningsfullt intogo vi vår supé af gamla ägg och mjölk som, tror jag, hade sin hvita färg från forssens skummande vatten.

Innan vi sökte hvilan på de bräder hvilka tjenstgjorde såsom sängar åkte vi upp, 6 kilometer,

i „stolkjærre“ till en punkt kallad „Knuden“, derifrån ögat omfattade en utsigt som torde söka sin like i många länder. Här, i ett af fjällets djerfva utsprång, stannade vi och åto filbunke i en „Saeterjaentes“ lilla bostad, der vi genskjötes af tre danskar, våra hyggliga kamrater under ångbåtsfärden.

Ofvannämnda angenäma „Stolkjærre“ försnade oss med detta norska fortkomstmedel hvilket vi ett par gånger förut försökt med den påföljd, att vi nått vårt nattquarter lungvåta och förfrusna efter flere timmars skumpande i ihållande regn utan något som helst skydd. Från intensivaste naturbeundrarinnor hade vi sannerligen då sjunkit till den ömkligaste likhet med stackars våta och snopna hundar! Och jag upprepar mitt påstående: bristen på *sol* är alltför kännbar i detta fjälland med eviga dimmor som hänga hotfulla öfver människans hufvud och trycka sin vemodiga stämpel på sinnet.

Till vår tur på resor hörde att vi fingo under hela framfärden skåda Gejrangerfjorden i vacket väder och full herrlighet. Under återfärden deremot regnade det ihållande hela dagen och fortfor så ännu från *Aalesund* till *Bergen*. Men på en god ångare är regnet lättare att fördrå än i „Stolkjærre“ och vi undgingo stormigt väder vid passerandet af den öppna bit af Atlanten, hvilken skämmer många

resande från att taga yttre vägen från Aalesund och Christianssund till Bergen.

I sistnämnda stad rådde ännu mycket lif och rörelse i följd af tyske kejsarens nysstimade besök i „Byen“. Hans 11 pansarskepp lågo utanför red- den, majestätet sjelf var just nu på lusttur i *Hardangerfjorden*, der våra vägar korsades. Det kan vara mycket intressant, men har äfven sina olägenheter, att drabba ihop med så stora herrar, ty på hoteller och annorstädes betyda de små turistierna då ej mer än flugor och få se sig tillgodo så godt de kunna.

Bergen är en vackert belägen „By“ och den andra af Norges städer till storlek och betydelse. Byggd på flere små öar, liksom Christiansund och Aalesund, har den förstnämde liksom de senare städerna en viss venetiansk karaktär: — man kommer endast på båt från den ena stadsdelen till den andra och hafvet skär in helt smala kanaler mellan husraderna.

Bergensarne äro ett verksamt, friskt, framåtsträfvande folk och en norsk skriftställare karaktäriserar dem sålunda:

„Spörsmålet om bergensarnes egenskaper är väl ej lätt att i ett drag besvara, men man uppställer som typiskt att de ha „Livelighed i Aanden, en høj Grad af Selvfølelse og et eget medfødt Humor. De ha ogsaa en sjaelden Arbejdsomhed med Princip altid att saette Taering efter Naering“.

Bergen har, enligt samma författare, äfven frambragt stora snillen: de kände epigramförfattarne *Welhaven*, *Claus Fasting* och, såsom yppersta representanten för det „Greie“ och „Solide“ i det Bergenska skaplynnnet, *Ludvig Holberg*. En annan typ af detta lynne är *Ole Bull*, också han en outtröttlig arbetare, sällsynt energisk och företagsam. Men medan *Holberg* betänksamt, jemt och stadigt drar fram sitt lass, från dag och till dag densamme, sätter *Ole Bull* af som en skenande häst, eggad af bifallstormen både i gamla och nya världen.

Faktiskt är att i Bergen synes råda „Livelighed och Aandfullhed“. Man kan blott kalla en *jernvägsstump* den lilla sträckan mellan *Bergen* och *Voss*, men den är ett under af naturskönhet och skicklig byggnadskonst. I samma genre som *Sämeringbanan*, *Brennern*, *Bourbonnais* — och andra jernbanor i djerfva stigningar och kurver från hafsytan till snöhöljda alptoppar rullar man äfven här genom tröttsamt många tunlar och tjasas vid utgången från deras små mörka hål af hafsvyer som äro förtrollande med sina öfverhängande fjäll.

Samma dag vi kommo till *Voss* hade tyske kejsaren lemnat den lilla „Byen“ körande sig sjelf i „Kariol“. Sexton andra karioler framförslade hans svite. Det stod skrifvet i ödets bok att de båda finskornas ögon ej skulle få skåda det tyska majestätet, en olycka som dock förmildrades af det smickrande medvetandet att vi åkte med samma

lokomotiv — ja, kanska med samma häst som *Wilhelm I:s sonson!* Man berättade oss att det unga krönte hufvudet hade förbehållit sig en skjutsare i pantalonger och undanbedt sig en „pige-skjutsgut“. Så kalla de engelska turisterna jänTOR som här i landet tappert åtaga sig att skjutsa resande, utan att häri se något mehn för „das evig Weibliche.“ Vi följde det höga, ehuru icke ridderliga föraktet för „pige-skjutsguttar“ och betalade några kronor mera för att se tyglarna i manliga händer när färdens gick utför de halsbrytande backar som vi nu skulle göra bekantskaps med.

Det har hört till en af vår resas sällsamheter att jemte oss och just på samma tid i år så många „Hohe Herrschaften“ besökt Norge. En Kejsare (Wilhelm II), en Kejsarinna, om och en fallen storhet, den sköna *Eugénie*; en Konung (Oscar II); en Ärkehertig (österrikisk) och för resten ett helt assortment af kronpretendenter: svenske Kronprinsen, Grefven af Paris och Egyptiska Khedivens två unga söner. Alla dessa kometer ha passerat i långa banor inom några veckor samma vägar som vi nu genomvandrat och det är att antaga att norrmännen haft god vinst af sin gästfrihet och sitt lands naturskönhet. Nog fylla de förnäma gästerna hotellvärdarnes fickor — men tyvärr tömmas häraf äfven de anspråkslösare turisternes kassor, ty folket begagnar skördetiden att hugga till med priser, hvarom man nog ej drömt förut i detta land, beryktadt för

sin enkelhet och tarflighet. Industriöst bondfolk långs de mest befarna stråterna och ända upp i fjällen ha putsat upp fina bostäder och gjort tillbyggnader, som nu heta hotell och der man får hålla till godo med hvad huset förmår. Man tackar sin lycka att finna ett „nattherberge med säng“ — kanske halmmadrass. Men äfven dylika såkallade hotell äro proppfulla af resande dag ut och dag in. Företagsamhet hos nationen bygger vägar änskönt de slingra sig mellan svindlande afgrunder, der klippblock hänga såsom tak och stenar rasar ner, och öfver forsar som öfverfaras på smala, men säkra broar. Nere i djupet sjuda dånande vattenhvirflar, söndersmulade nästan till ett glittrande dam. Regnets kalla duscher afkyla den svärmiska beundran, som griper en vid genomfarten af dylika ställen, och det behöfs nog högre stämning för att ej förlora sitt goda humör, när man öfveröses af ihärdigt regn under flere timmar i en „Stolkjaerra“, eller en „Kariol“. De fleste turister måste hålla tillgodo med nämnde fortkomstmedel; ja sjelfvaste kejsar Wilhelm aktade icke för rof att köra sin „Kariol“, när det hällregnade! — Men det brydde den energiske, hurtige Hohenzollern sig slätt icke om, och hvad hans hofkavaljerer tyckte om färden, lär han ej ha frågat efter. Besöket af den tyska eskadern har på det mest entusiastiska sätt förbrödrat germanerne med norrmännen och de „smucke norske pigerne“.

Tänk om man såge häri gryningen till den *eviga världsfreden*. — Om regenterna och folken komme på iden att befordra det menskliga framåt-skridandet och civilisationsarbetet genom angenämare medel än att gå på hvarandra med bajonetterna och dundra med kanonerna? — Om värnepligtsinstitutionen, (som med våld ålägger den fredsamaste medborgare att ta lifvet af sin nästa) blefve ersatt genom någon förnuftig och menskelig institution som tillförsäkrade enhvar sin personliga frihet. Och om slutligen alla de miljarder, som användes till krigsrustningar — blefve använda med mera klokhet och humanitet, skulle menskligheten förlora derpå? Men när kommer den dagen! Kanske när, öfver hela världen, . . . qvinnorna ha rösträtt!!

Hardanger är Norges pärla.

Landvägen mellan Vossevangen och Eide, hvilken vi två gånger tillryggalade, är öfver all beskrifning pittoresk. Mellan skyhöga, ofta lodräta fjällväggar på ena sidan och den strida Vosseelfven, som hela tiden följes, på den andra, är nätt och jemt rum för chausséen, anlagd med stor kostnad och möda och ofta sprängd genom bergen. Grönskan i dalarne är yppig och saftig och glittrar öfverallt af stänket från de större och mindre forsar, som rundt omkring brusa ner från oerhörda höjder, sjungande en icke mindre melodisk kör än den af Söderman komponerade. — Kommer så dallrande

mellan klippafsatserna en solstråle och leker uti vattenfallens skum, bildas här af den ena regnbågen grannare än den andra från himmelshöjd ända ner i dalen.

Ännu mera storartad, ehuru ej så idyllisk, är naturen i Sogn, när man tager, äfven nu, till utgångspunkt Vossevangen och fortsätter landsvägen till Vinje—Stalheim—Gudvangen och härifrån på ångbåt öfver Sognfjorden till Lerdals-örn.

Äfven här äro vägarna ledda-genom de mest halsbrytande pass, öfver forsar och vilda stenkummel, med stor skicklighet och troligen för staten (som verkställt arbetet) ganska kännbara kostnader. Till 600 meters djup gå så korta och branta slingringar, att den resande, för undvikande af olyckshändelser, måste stiga ur åkdonet och så att säga valsa ned på egna ben mellan de underbart och kaotiskt formade klippmassor, som upptorna sig å ömse sidor af den trånga Nerodalen. Man nästan hissnar att se ner i de afgrunder, utmed hvilka man går, ofta öfverskridande forsar att förliknas vid Imatra. Samma ofantliga vattenmassa ha de visserligen ej, men i stället är fallet ner från klippbranterna här alldeles oerhördt högt och bildas ibland af flere sammanlöpande armar, hvilket gör det ytterst praktfullt, men så brusande, att man i dess närhet ej kan höra vanligt tal. — Jag räknar denna färd (Vinje—Stalheim—Gudvangen)

till Lerdalsören i Sogn, för en af de intressantaste jag gjort i söder eller nord.

Passagerna utmed den långsträckta Songfjorden äro ibland så trånga, att ångaren jemt och nått kan kila sig mellan två himmelshöga, lodräta bergväggar, krönta af snötoppar. Man ser till sin häpnad likväl här och der små „Säterhyddor“ utan att kunna fatta, huru något slags byggnadsmaterialier kunnat upphissas, der inga sådana fins på stället. Här har all träväxt upphört.

Emellertid ha faktisk människor klängt sig upp hit och bosatt sig som örnar i klyftorna. Akerbruk kan här ej komma ifråga.

Bland de norska fjällen är detta ej människornas näringsfång. Jag har under sommarns resor genom nordanlandet ej någonstädes upptäckt ett *rågfält*. Små korn- och hafretäppor och de obetydligaste potatisland, inklämda mellan stenrös, som synas otillgängliga, se der allt hvad man anar af agronomi i midnattssolens land. Dess härdade folk hjälper sig fram ändå.

I de högsta och otillgängligaste fjälltrakter, berättade man oss, finnes blott så smala och vådliga gångstigar ledande till människoboningarna, att de döda måste med rep nedhalas för att begrafvas i dalarnes kyrkogårdar. Med ryggen stödd mot bergsklackarna glider den lefvande här upp och ner, flyttande den ena foten bredvid den andra på spångar, vådliga redan för getter. Men vanan

är andra naturen och säterfolket bevisar att man lefver nöjd och lycklig äfven på detta vis.

Röken från vår ångbåtspipa hade ofta så svårt att skingra sig mellan klippor som ej släppte vindarne igenom, att den svarta plymen stod länge och väl rakt upp i höjden, innan man blef af med dess qväfvande obehag.

Vid en af haltpunkterna, der ångbåten lade till, förlägger legenden scenen för Frithiofs saga. Balholmen på Sognfjordens strand säges gömma Ingeborgs faders, kung Beles grafhög, och här i närheten låg det Framnäs, i hvars lunder „Frithiofs lycka“ uppblomstrade.

Men ständigt vandrande, vore det än genom den ena trakten mera idyllisk än den andra, trötta i längden, och der jernvägar finnas till ringa antal och utsträckning är man hänvisad till åkning med skjuts — för nutidsresande mera afskräckande än „morsamt“. I Bergen fattade vi derfor beslutet att gå med ångare gerad till Kristiania, ehuru ett *men*, ett svårt *men*, ställde sig hotande i vägen. Man har på flere punkter att passera den öppna Nordsjön och från Cap Lindesnäs måste man låta rulla sig öfver Skageraks illa beryktade böljor — en skräck för sjöresande sedan urminnes tider.

Tidt och ofta, höra vi, förgås fartyg bland dessa vådliga klippor och skär och för knapt fjorton dagar sedan hade en stor ångare strandat på ett undervattensref, som vi foro förbi. I mörker

och storm måste denna skärgård vara fruktansvärd. Men nu var här sommarljus och ett lugn sådant, att knapt en krusa syntes på den strandlösa blåa ytan. Till passagerarnes stora förnöjelse stack en gång en liten hval upp sin blekgråa nos i strömfåran bildad af vårt fartyg och slog några krumbugter för att roa sig.

Sydvestra Norges kust har ej mera höga fjäll att skryta med. Låga, kala klippor erbjuda här föga njutning för ögat; men kusterna med städerna Stavanger, Kristiansand, Arendal och Laurvik äro mera bördiga och skogbevuxna än i högsta norden. Laurvik är en nätt badort och man sade oss, att flere af våra landsmän skulle tillbringa badsäsongen här.

Vid anlöpandet af landningsbryggan, som var full med människor i finare och enklare toiletter, spejade vi åt alla sidor, fixerade hvarjom och enom, hvars yttre kunde ge anledning att se häri någonting finländskt. Alla fysionomier förblefvo emellertid vildtfrämmande för oss, dessvärre.

Från Laurvik till Kristiania är blott några timmars väg, och denna kan tillryggaläggas äfven på jernbana. Men eftersom vi hade den sällsynta turen att fara i spegellugn såväl öfver Nordsjön som Skagerak skulle det varit otacksamt mot den gamla Neptunus att ej bättre värdera hans gästfria emottagande. Vi gäfvo oss därför det vackra skådespelet att från sjösidan första gången helsa Norges

hufvudstad. Erfarenheten bör inge hvarje turist beslutet att, om möjligt, få första intrycket af vidtberytade städer eller orter från *sjösidan*. De intryck som fås från jernvägsplattformerna, dit man stjälpes ut ur vagonen jemte massor af kollys, bland allt sorts skräp — organiskt som oorganiskt — sådant lemnar inga estetiska minnen efter sig.

Det var från en stor ångares komfortabla däck vi sågo Kristiania i en särdeles vacker aftonbelysning. Och nu bekräftades för oss ryktets sanning att Norges hufvudstad, famnad af sin vackra fjord och omgifven af „de höje fjælde“ har ett underbart tjuusande läge. I hamnen gungade skepp från alla världshaf och kring stränderna tändes fyrar, blinkande som stjernor.

På stadens södra sida ligger *Akershus* fästning, lik en drake vakande öfver sin skatt. Men hvad betyda numera de fastaste fästningsmurar, om de utsättas för några Krupp-kanoners väldiga puffar och torpedobåtarnes lömska visiter. De älskvärda norska damerna, lika fulla af „sprudlende Aand“ som patriotism, hålla på att genom bazarer, lotterier och andra lockelser samla ihop medel till ett bättre landsförsvar; deras mera välmenta än gagnande arbete kommer dock erfarna krigsbussar att dra på mun, och ofrivilligt påminner det en om de gamla grekernas, myth: — Danaï döttrar ösande vatten i ett säll!

Kristianias omnejder förskönas af talrika villor

och landställen, kastade som blomsterkorgar kring fjordens stränder. Små nätta öar eller holmar spegla sig i dess vatten. Men något storstadsmässigt intryck gör „Byen“ egentligen icke, sanningen att säga, trots sina 135,000 innevånare. En underskön parkanläggning är *S:t Hans Hauge*, erbjudande från sin högsta terrass med glittrande springbrunn en utsigt, som fullt rättfärdigar norrmännens uttryck om densamma: „Ett glimrende skue“. På åtta kilometers afstånd från Kristiania fins en ås, Voksen-aasen, som i vidsträckt och storartad utsigt dock öfverträffar den förstnämnda. I slingrande stigningar för en utmärkt väg dit upp — 600 fot öfver hafvet — och har man nått utsigtstornet vid *Frognesaetern* och tappert klifvit upp för dess hundra trappsteg, så ser man härifrån: i söder Kristianiafjorden och en stor del af det sydliga Norge, längs efter riksgränsen, i norr de stora skogarne mot Norrmarken bakom snötäckta toppar af några tusen fot höga fjäll, och mot vester Telemarkens och Hallingdals fjällen, bland hvilka det 5,000 fot höga *Gausta*. Har det än kostat på benen att nå en punkt der denna vy erbjudes, så kan man der i höjden utbrista med tillfredsställelse: „kostar det, så smakar det!“

Men stället har utom sin ovanliga naturskönhet äfven flere andra intressanta saker att framvisa, värderika synnerligast i etnografiskt afseende: fornordiska boningshus af timmerstockar, så väldiga,

att man icke mera på länge sett dylika i nordanskog. En säterstuga från Hallingdal med möbler, husgeråd, klädedrägter, pretiosa från förgångna tider; den så kallade „staburen“ med sitt loft, der husets egodelar i mat och kläder förvarades; rökstugan, möblerad på gammalt vis och hittransporterad i oförändradt skick sådan den var, när de gamla kämparne här „under sotad ås“ tömde hornet i vänners lag; o. s. v.

En af dessa stugor är 750 år gammal, men det tjocka timret är ännu kärnfriskt.

En i år bygd präktig väg för vagnar går utför *Voksenaasen* neråt den icke mindre hänförande punkten *Holmenskolden*, der väl uppställda och ordnade fornlemningar äfven tilldraga sig intresset. Och hvad som ej mindre leder dit besökare är en god restaurant, naturligtvis äfven i fornnordisk stil. Den nya vägen har fått namnet *Kejsar Wilhelms väg*, ty den har uppstått i anledning af hans väntade besök. En dyr artighet! Terrängen har ej varit lätt att genombryta, och jag vet ej om de pittoreska klipporna, genom hvilka den är sprängd, innehållit guldådror; men i en af dessa är en fyrkant slipad, i hvilken stå inhuggna initialerna W. med kejsarlig krona och O. med kunglig dito i förgyllda stilar.

Mätte vänskapen de båda monarkerne emellan bli trogen som guld och fast som granit — för världsfredens skull!

Det fornnordiska är nu på högsta modet och

alla gamla kyrkor m. m. restaureras. Bland de dyrbaraste fynd i denna genre är utan tvifvel ett vikingaskepp, för icke länge sedan funnet i markens djup och så väl konserveradt, med sådan omsorg och skicklighet frambragt i dagens ljus, att de bukade plankorna, fastnitade vid hvarandra med spikar, fullkomligt ega sin ursprungliga form, ehuru de äro hårdnade som petrifikat och kolsvarta af ålder. Arar, styre, inredning, allt finnes i behåll och i den lilla kajutan midt i fartyget sitter den gamle Wiking, som antagligen förde detta skepp en högrest, ståtlig man, att döma af benbyggnaden — kanske en blond och blåögd Frithiof nedsänkt till hvila i jorden med sitt skepp *Ellida* och sin sköld af trä.

Skulle det ha behagat honom att dagligen, såsom nu sker, störas i sin tusenåriga sömn af en hop små pygméer, tanklöst sladdrande sina anmärkningar öfver skelettet af hans kämpagestalt?

På ömse sidor om Christianiafjorden ligga villor, den ena „yndigare“ än den andra, och halfön „Bygdö“ — ganska stor till sitt omfång — är en enda parkanläggning med löf- och barrskog i omvexling och klippor med förtjusande utsigter. På vestra sidan ligger *Söbad* särdeles inbjudande badinrättningar för herrar och damer, restaurationer med musikestrader o. s. v., på östra sidan det obeskriiftligt natursköna lustslottet *Oskarhall* uppbyggt af kung Oskar I.

Slottet har, utom den intressantaste samling af porträtter af hela Bernadotteska dynastin, (mest fotografier), en hel cykel af *Tidemans* älskliga taflor föreställande ett norskt bondelif från vaggan till grafven. Frithiofs saga är dessutom framställd här i medaljonger. Derjemte ses goda taflor af norska målare, framställande vyer från de skönaste norska fjorderna. Äfven i Oskarshallparken fins pittoreskt grupperade fornnordiska stugor. En af dessa, som med alla husgeråd och möbler under par hundra år tillhört samma bondefamilj, är en gåfva af dess sista ättling till kung Oskar, som gifvit densamma plats i närheten af sitt eget tjugande sommarpalats.

En ännu märkvärdigare fornlemning har konung Oskar II låtit hittransportera och återuppföra med troget bibehållande af dess karaktär: — det är en af Norges gamla *stafkyrkor*, hvaraf numera blott en och annan finnes kvar i hela landet.

Den, som beses i närheten af Oskarshall, är nära 800 år gammal, med flere tak (liksom afsatser den ena på den andra) och utan predikstol, endast med ett altare och altartafla föreställande Nattvarden, en ytterligt primitivt utförd målning.

Midt på kyrkogolfvet står en grant utsirad träsoffa: det var *brudstolen*, i hvilken det nyss sammanvigda paret tronade inför församlingen. En dylik gammal stafkyrka finnes äfven nära Bergen och kejsarinnan Eugénie ansåg densamma så märk-

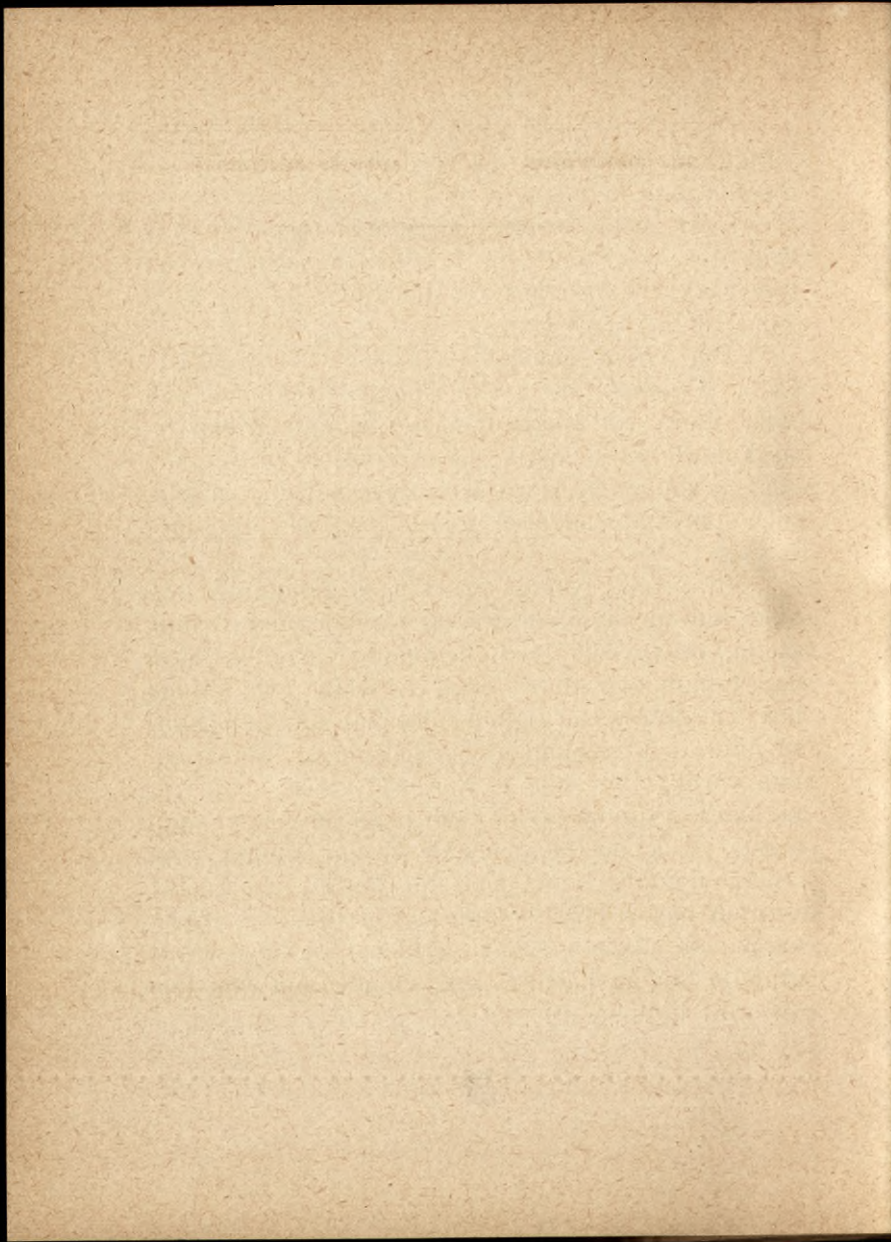
värdig, att hon fann den värd ett besök och reste dit med sin suite.

Vårt sista besök i Kristiania egnades „Vår Frälsares Gravlund“, en härligt blomstersmyckad och vacker kyrkogård vid den lummiga väg, som leder till S:t Hans Hauge.

Det tyska namnet på platsen för vår sista hvila, *Friedhof*, är mycket mera betecknande och talar mera till hjertat än det skandinaviska — kyrkogård, kirkegaard. „Vår Frälsers Gravelund“ som i sin unga vårgrönska icke talade om död, men om uppståndelse, gjorde på oss ett djupt intryck.

Praktfulla, yppiga rosor på högstammiga buskar, lutande sig öfver grafvar vårdade med rörande pietet, omvexlade med blommande syrener, liljor, caprifolium och alla möjliga grässlåg. De susade lätt för aftonens af doften mättade små vindpustar, så milda och smekande som helsningar från en annan värld. Här sade vi Norge ett poetiskt farväl; vi skulle samma qväll taga plats på Götheborgs-tåget. Ock nu bleknade de rosiga aftonskyarna redan, en guldstrimma upplyste ännu „de höje Fjæld“ — men natten började långsamt breda ut sin svarta kappa, så utsliten sedan världens begynnelse, att utur de otaliga hålen framglimmade som små ljus öfverallt himlens stjernor.

Kabylobröllopet.

Österländsk berättelse.

En kväll under det jag lefde mig in i tider, som gått, tog minnets Fé mig i famnen och vi flögo hän till det soliga Afrika med sin evigt blå himmel och sina flammande purpurskiftningar öfver Djurdjura-bergens krenelerade snötappar. Ökenvindens heta andedräkt svalkas, när han far fram öfver dessa, och han sänker sig sedan som ljuflig bris till Medelhafskusten, där Algier, denna tjusande sultaninnan, ligger på sin divan af tropisk grönska! — Nu sänder middagssolen sina spjuthvassa strålar ditin i Kabyldalens täta olivskog med månghundraåriga vridna stammars spöklika gestalter och det mystiskt susande, bleka löfhalv, der hundrade näktergalar drillar natt och dag.

I fjärran glänser kupolen af en moské, omgifven af fyra skönt mejslade smärta minareter, därifrån *muezzins* rop i alla väderstrecken dagligen kallar de rättrogne till bön — muhamedanens viktigaste sysselsättning, för hvilken allt annat får vika.

Maj är inne. Det är kärlekens årstid. Atmosfären är bemängd med bedöfvande blomsterångor, och ett kabylistiskt bröllopståg uppfyller den trånga dalen mellan byarne Ikoultza och Tatserouth under öfverljuddt larmande jubel.

En *marabout* hade slutat bönerna, som beseglade äktenskapet mellan den sjuttonåriga Zulima och gråhårigen Yakoub-ben-Hassan, den rike ägaren af ortens förnämsta kvarn. Han hade köpt sin brud för en dryg summa af hennes far och kände sig som ung på nytt. Sedan bröllopgästerna ymnigt bespisat sig med kousskoussou *), knallades det med gevär, stulna af fransoserna; det sjöngs, det skreks, det spelades på tamburin, tamtam, flöjter och zitteror, det gestikulerades och pratades, gjordes spefulla anspeglingar på den olika åldern hos brud och brudgum, och när stjärnorna började framtindra på det mörkblå firmamentet, nådde det skrålande tåget målet för färden, Yakoub-ben-Hassans *douar*. Afståndet mellan Ikoultza och Tatserouth skulle af en fågel ha tillryggalagts med några vingslag, men, likt andra kabylbyar, lågo brudens och brudgummens respektive hem på hvar sin klippspets, likt örnbons skilda af så oöfverstigliga stenblock och afgrunder, att människofötter behöfde minst ett par timmar för att tillryggalägga vägen. Dock redan hördes brusets af vattenfallet som satte Yakoubs

*) Arabernas älsklingsrätt.

nybyggda kvarnhjul i rörelse; man hade blott helt litet kvar af den halsbrytande spången.

Bruden syntes utmattad. Hon hade beslöjad öfververarit bröllopsmåltiden, utan att smaka en bit och medföljde tåget stum, liksom främmande för allt hvad som tilldrog sig kring henne, under det hon då och då skakades af en frässbrytning, sådan den lifdömde känner på väg till schavotten.

Så mycket mera strålade brudgummens blick, och tydligt lät han de bullrande följeslagarne förstå, att han nu hade nog af deras mer eller mindre grannliga skämt och gärna önskade bli dem kvitt.

Under allt detta tumult observerade ingen en gestalt i brun burnuss, som, dold af den inbrytande nattens skuggor, smög sig fram bakom Yakoubs kvarn i närheten af ett stort fikonträd, under hvilket han lade sig ner. Han omfattade krampaktigt skaftet på en hvasslipad *yatagan*, blixtrande igenom det dunkla löfhvalfvet i kapp med ägarens ögon glödande under kupuschongen.

— Dödens ängel skall i kväll ha din första kyss, Zulima! mumlade den gömde åskådaren af bröllopståget med hopbitna tänder, utan att kunna lösrycka blicken från den beslöjade nygifta. Medan bröllopgästerna troppade af, hade bruden som en gazell ilat uppför en bergsklack, omgifven af afgrunder, och, smygande likt schakalen, hvilken fått sikte på en skogsdufva, klättrade Yakoubs seniga ben efter det ljuftva målet för hans längtan. Han

skuttade från bergsspets till bergsspets, liksom bevingad af guden Amor, men ju mer afståndet minskades mellan honom och bruden, dess närmare drog sig denna mot afgrundens rand. Blott ett steg till — och hon skulle störta i det bottenlösa svalget!

Den mörka gestalten under fikonträdet betraktade detta upptråde; en glädjeblixt sköt fram ur hans svarta ögon, och yataganen föll ur hans hand.

Gamle Yakoub, stod lik en stork med det ena benet stödjande kroppen och det andra färdigt till ett nytt skutt, men han vågade ej ta ett enda steg till. Zulima böjde sig öfver afgrunden med en beslutsam åtbörd, som ej kunde missförstås. Den stackars älskarn, ehuru han bordt känna sig här som herskare, stod alldeles rådlös och utsände rörande böner för att beveka sin rebelska sköna.

— Zulima, min dufva, min ljufvaste blomma, min lilla gazell, jollrade han gråtmild, du har ju ej rätt nu mera att fly mig, din herre, din make! Har jag ej för att få äga dig betalt ut den dryga summan af femhundra *duros*? Har jag ej öfversållat dig med smycken och prydnader? Jag har rakt ruinerat mig för din skull, otacksamma himmelska flicka! Och du lyfter ej ens på slöjan för att låta mig se din strålande skönhet!

Ej ett ord till svar. Slöjan förblef obarmhertigt nedfälld, och Zulimas lilla guldbroderade skospets sträckte sig ut öfver klippans skarpa kant.

Förgäfves fortfor brudgummen att parlementera, att vrida händerna och åkalla sitt skyddshelgon *Bou-Kobrin*, som ligger begrafvet i *två* moskéer — den ena inuti Djurdjurabergen, den andra nära Tlemsen i Marokkos granskap. Men det sålunda itudelade helgonet kom icke Yakoub till bistånd i hans svåra klämma.

Bekajad af kärlekens kval, försökte han alltemellan att ta en sats för att nå Zulima, men hvar gång stannade han igen, förfärad att se henne halft böjd öfver djupet, färdig att störta ned. Den olycklige mannens ansigte förlängdes mer och mer, där han i obekväm ställning förgäfves väntade på något mirakel, som skulle hjälpa honom ur den värsta belägenhet en förälskad äkta man nånsin råkat uti. Inom sig gjorde han de bittraste reflektioner öfver dårskapen hos ett gammalt visnadt törne, som passioneradt sökte haka sig fast vid en nyutsprucken ros, den härligaste i dalen. Visst hade han ju väntat sig *något* motstånd, stackars gubbe, men det här öfvergick allt förstånd! . . . Någonting så obstinat som denna flicka hade han ej drömt om, synnerligast i betraktande af det höga pris han utbetalt för henne och de skänker han tillsändt både henne och hennes fader.

Plötsligt ljusnade Yakoub-ben-Hassans bekymrade ansikte. Den beslöjade flickan på bergsklacken pekade på en afsats i bergväggen, där en *Datura* blommade med härliga hvita klockor.

— Du vill ha blomman, min ljufva ängel? utropade Yakoub med förtjust ton. Jag hämtar den åt dig! Jag hämtar den! Vänta mig om ett ögonblick! Du lofvar betala min möda med den första kyssen?

Zulima nickade stum. Yakoub jublade, men den mörka gestalten under fikonsträdet knöt åter handen om yataganen.

— Du lilla elaka troll, ville du pröfva mig? mumlade den gamle kabylen med nyväckt hopp. Motståndet var blott ett vanligt kvinnoknep för att reta min kärlek ser jag!

Och med fara att bryta armar och ben skutade den gråskäggige tillbedjaren af den nyckfullaste bland koketter från klippspets till klippspets, klättrade på händer och fötter och skrapade sig blodig för att nå den välsignade daturabusken, bakom hvars skinande blomlockor han trodde sig skåda paradisetts port vidöppen.

— Mina ögons ljus, här har du blomman! hördes om en halftimme Yakoubs triumferande röst, och med handen högt i luften skakade han en bländhvit, doftande blomma öfver sitt turbankklädda hufvud som dök upp invid den bergsklack, på hvilken nyss Zulima stått.

Men hvart hade hon tagit vägen?

Ej ett spår af henne någonstans: hon var toltalt försvunnen.

Förfärliga misräkning! Fästmannen darrade

i hela kroppen mera af harm än af den öfverståndna ansträngningen.

Efter en lång besinning klarnade hans panna; han strök sitt skägg och smålog slugt: —

— Hm! jag förstår! qvinnolist! Dufvan har redan uppsökt boet! Godt . . . jag skyndar . . . I språngmarsch tog han vägen till qvarnen, snubblade i det inbrytande mörkret och slog panna och näsa mot allt som kom honom i vägen. Nu stad han utanför qvarndörren:

— Man skall ej skrämman den skygga lilla . . .! tänkte han och tog så sin lenaste flöjtstämma för att locka henne i det han bultade på.

— Det är jag Zulima! Min vackra ros, mina ögons ljus, öppna, öppna! —

Tystnad.

— Men så öppna, säger jag dig, det är jag, din man! — Gubben skälfde som ett asplöf . . . Dörren förblef hermetiskt slutet och — hvad nu? — Nyckeln var uttagen . . . Yakoub lutade örat mot låset, och röt till som ett lejon. Derinom hördes nyss en hviskning . . . men nu var det moltyst.

— Öppna Zulima! dundrade då med thordönsröst qvarnens egare utestängd från sitt eget hus af sin egen hustru! Yakoub var alldeles öfvertygad om att hon var bakom dörren och att han nyss hört derifrån qväfdt skratt . . .

Den äkta mannens bultningar blifva starkare och starkare, slutligen alldeles ursinniga.

— Vet du inte, djefvulsunge, att du förtörnar Allah, när du begår brottet att vara olydig mot din laglige herre! bölade Yakoub vildt, som en retad tjur.

Men tystnaden fortfor derinne.

Deremot uppstod nu larm från andra sidan . . . och till råga på sitt elände såg Yakoub några arabflickor komma skrattande med sina vattenkrukor på hufvudet. De pekade på qvarnägarn tasslande sinsemellan och deras spefulla blickar sade mer än nog hvad de tänkte om den nygifte mannens kritiska belägenhet.

Yakoub tyckte sig höra tusen hväsande ormar omkring sig. Men plötsligt afbröts flickornas skratt af nästonerna från en böjd gubbe, som stödde sig på en staf, hvarmed han hotade spefoglarna.

— Tigen I, elaka varelser, annars går det er illa! varnade den nykomne barskt.

Som en flock skator, skrämnda af ett drufhagelskott, försvunno skratterskorna bakom stenröset, och Yakoub vände sig mot sin obekante försvarare med den häpna frågan, hvem han var och hvifrån han kom.

— Jag är en fattig dervisch på väg till Mekka och kommer för att begära ett skydd öfver natten i din trädgård, blef svaret.

— AAllah isselmec (Allah beskydde dig), hälsade på kabylistiskt sätt Yakoub sin hemlighetsfulle gäst.

Dervischen återtog:

— Jag kommer i profetens namn för att ge dig en väckelse och en varning. Yakoub-ben-Hasan, din girighet och dina sinnliga lustar bringa en dag fördärf öfver dig och ditt hus.

Yakoub ryggade förfärad tillbaka: det var som om hans eget samvete talat till honom.

— Helige man, stammade han och trefvade i sin gördel efter ett guldmynt, som han räckte dervischen; gör ett underverk till min förmån! Afvänd mitt onda öde med dina besvärjelser. Jag har köpt mig en ung hustru, som i kväll stänger för mig både sitt hjärta och dörren till min egen bostad!

— Jag föraktar ditt guld, sade dervischen sträft och vände sig om för att gå.

— Men jag anropar ditt medlidande, helige man, stönade Yakoub. — Du kan, om du vill — ty du är ett helgon — säga mig, huru jag skall öfvervinna min hustrus motspänstighet. Om du hjälper mig, skall jag välsigna dig till min sista minut!

— Nåväl, jag vill försöka, sade dervischen.

Det hjälper till ingenting, att du nu står här och dunkar på dörren. Genom ditt dumma beteende har du skrämt dufvan på flykt. Men gå till hennes far nu genast . . . till Salem-Hadj-Djemed . . .

— Du känner min svärfar?

— För mig är ingenting fördoldt! Din svärfars härvaro kan bli dig till stor nytta. Under din frånvaro skall jag tala till din uppstudsiga brud,

såsom det höfves en helig pilgrim, som tre gånger sett Mekka. Jag skall böja hennes hårda sinne.

— Välsignad du, om detta mirakel sker, utropade Yakoub. Säg henne, att jag skall bli den ömmaste, den trognaste, den frikostigaste bland männer. Säg henne . . . säg henne . . .

— Tror du inte, att jag vet, hvad jag skall säga? afbröt strägt dervischen, när Yakoub, som redan tagit ett par steg för att gå, återvände igen med ett nytt andragande.

— Kanske det är mitt hvita skägg, som skämmer henne? Säg dervisch?

— Ja. Gå på samma gång och låt raka dig!

— Jag *springer* till barberaren.

— Så skynda då och stå inte kvar här och prata.

Yakoub kilade i väg, men återvände än ett par gånger med nya inkast.

— Lagar du dig inte nu åstad på minuten, sade förtörnad dervishen, som allt ännu stod lutad mot den stängda qvarndörren med blicken fäst på Yakoubs tveksamma rörelser, vänder du än en gång hitåt dina steg, så går jag och öfverger dig åt ditt onda öde.

Förskräckt tog Yakoub till fötters och skyndade allt hvad han förmådde till svärfadern och barberaren, såsom dervischen befallt.

Knappt hade det sista ekot af Yakoubs steg förklingat bland klipporna, förrän den förmente der-

vischen rätade upp sin ståtliga gestalt och kastade bort sin staf. Bakom kapuschongen, som dolt hans ansikte, framblickade en ung, bildskön man med arabens fina, energiska drag och mörka, glödande ögon. Han drog fram nyckeln till kvarndörren och öppnade den för Zulima, som kastat tillbaka slöjan från sitt strålande ansikte och nu föll i den unge främlingens armar med glädjetårar.

— Jag kände genast igen dig under pilgrimsdräkten, o min Ali, utropade hon utom sig, under det han öfverhöljde henne med kyssar.

— Ser du, hviskade han, jag kom hit för att genomborra dig med denna yatagan, innan du skulle tillhöra en annan!

— Oh! stöt till, min Ali! Låt mig dö här vid ditt bröst, om du ej kan rädda mig undan denne gamle girigbuks klor! Jag trodde, du var död, när du på ett år ej mera låtit mig höra af dig — och så lät jag köpa mig för att rädda min far från hungersnöd, sedan gräshoppor sköflat alla hans fält. Men du såg mig däruppe vid afgrundens rand.

Ali ryste.

— Ja. Jag såg dig, beredd att kasta dig dit för att undfly en förhatlig make! O, du äkta pärla, himmelska blomma! Huru har jag kunnat tvifla på dig!

— Sedan ett år har jag begråtit dig, Ali, som en enka sin make. Jag visste, att du hade fiender, som förföljde dig från berg till berg, öfver da-

lar, öfver afgrunder. De beskyllde *dig* för mordet på Yakoub's broder i fjor.

— Och du tviflade ej på min oskuld?

— Ej ett ögonblick! Ali en mördare! Nej, tusen gånger nej!

Ali slöt henne fastare i sin famn.

— Alltsammans är ett försåt af Yakoub, som, för att tillägna sig min kvarn, där han nu är härskare, gjorde mig biltog genom en falsk beskyllning. Han visste väl, att hans broder dog af ett fall från hästen. Men en stormig kväll när jag färdades från Ikoulta till Thazerouth, omringades jag af flere beväpnade män, som hotade mig med döden såsom mördare. Det var Yakoub's utskickade. De bakbundo mig och släpade mig till domarn. Jag blef landsförvist; Yakoub fick sig tilldömd min kvarn som skadestånd för sin broders död; han hade falska vittnen . . . Jag var ensam. Han ägde fickorna fulla af procentarens guld . . . Jag hade ej mera en enda duros att betala som hemgift åt din far.

Ali tystnade plötsligt och lyssnade. Et bösskott smäll mellan bergen.

— Fly älskade, fly, utropade Zulima och ryckte sig lös ur Alis armar; det är kanske dina fiender, som förfölja dig. Men stöt dolken i mitt bröst, innan du lämnar mig, att jag blir fri från detta gråskägg, som jag afskyr.

— Lugna dig, Zulima! Det är ej fiender, det är mina vänner, anhängare från min *sof*, som varit

fångna hos fransoserna i Boufarik, men blifvit friffiga. Deras vittnesmål skall uppdaga Yakoubs skurkstrek. Se där komma de i sällskap med domarn för att här på stunden få till stånd en *djemma* *).

Några beväpnade män och en Kadi i grön turban (beviset på att han varit i Mekka och åtnjöt allmän vördnad) närmade sig nu Yakoubs kvarn från hafssidan, och på samma gång syntes från motsatt håll, mödosamt klättrande bland berg och snår, Yakoub-ben-Hassan, som släpade efter sig sin flåsande svärfar Salem-Hadj-Djemmed. Båda gubbarne stannade häpnade vid åsynen af de beväpnade männen, hvilka slutit sig som en spetsgård kring Zulima och en högväxt ung man . . . som Yakoub plötsligt igenkände. — Den nyssvigde mannen tog förfärad ett baksteg. Hvad betydde allt detta?

Redan började dagen gry. Den gamle Kadin i grön turban mötte brudgummen, härolder stötte i marken sina *metzrag* (smal lans af blixtrande stål), och domarn började högtidligt:

— Ali-ben-Manzour uppfördrar dig Yakoub-ben-Hassan att stå till svars för falskeliga angifvelser mot honom. Du har genom mened fällt honom för mordet på din bror, som du visste död genom ett fall från hästen. Och så tillägnade du dig den landsflyktiges kvarn.

*) Publik domstol, på stället afdömande trätor och processer mellan kabyllerna.

— Det är osant! Det är nedrigt förtal! skrek Yakoub.

— Här äro vittnena, som sågo dig upptaga din broders lik, när du fann det i bergsskrefvan under den krossade hästen. Och de hörde slamret af guldstyckena, som du tog ur den dödes gördel och gaf till mutor.

— Osant! vrålade Yakoub. Ali blef dömd vid den djemma, som sammankallades efter mordet. Hvarför vittnade ej då hans vänner för hans oskuld?

— Emedan de under tiden råkat i fångenskap efter skärmytslingen i Boufarik. Först nyligen blefvo de fria. Här stå de!

Yakoub bleknade, och nu framträdde Zulimas far, kastade i synen på den afslöjade skurk, som han antagit till svärson, hela pungen med guldstycken, hvilka utgjort köpesumman för hans dotter, och utropade föraktligt:

— Tag tillbaka ditt guld, falske huggorm; jag tar min dotter till mig igen och ger henne, utan att fordra någonting, åt den hon älskar. Som en sörjande änka har hon begråtit hans död, hvarom ett lögnaktigt rykte spriddes af dig.

Den gamle fadren förde sin dotter till den sköne Ali, som slöt armarna kring henne under allmänt jubel från folkhopen, hvilken småningom tillströmmat från alla håll och kanter, medan solen, som en rodnande eldkula, rullade upp på morgonhimmeln.

Yakoub-ben-Hassan stod först ett ögonblick liksom slagen af åskan, men när den stackars kasserade brudgummen såg sin sak ohjälpligt förlorad, dröp han försiktigt af mellan stenrösen som en skorpion.

Några stenar slungades redan efter honom, när Alis högresta gestalt ställde sig värnande framför hålan, där hans fiende nyss försvann:

— Låt denna gubbe gå! Hans eget samvete må straffa honom, sade den unge araben. Vattnet stannar ej på det höga bergets spets, ej heller hämskänslan i ett ädelt sinne. Det är lätt för den lycklige att förlåta.

* * *

Denna berättelse är en sannsaga.

Mer än ett fjärdedels sekel hade gått, när jag (beledsagad af en fransk dam) en dag vann inträde i den bostad, där nu Zulima härskade såsom ensam hustru åt kadin i Blidah, Ali-ben-Manzour. Lifligt gladde det mig att göra denna orientaliska bekantskap. I den med sköna arabesker och brokiga fajansväggar prydda salen, kringsluten af låga divaner utaf dyrbara persiska mattor, tog Zulima emot oss. Numera var hon en värdig matrona, åtföljd af sin dotter och sin fjortonåriga dotter-dotter Kadoultscha. En mera klassisk, ren profil än denna unga flickas har ännu ingen skulptör eller målare

drömt om. Lik en nyss mögnad persika rundade sig den fina kinden, och de stora mörka ögonen strålade som svarta diamanter.

Ack tänkte jag med min västerländska uppfattning af kvinnan, hvartill tjänar dig din skönhet, tjusande Kadoultscha! Endast till att bli strängare bevakad i någon härskares harem! Där skall du, lik puppan som aldrig får utveckla sina fjärilsvingar, i drömlig sysslolöshet tillbringa ditt blomsterlif, lyssnande till springbrunnens enformiga kristalldropp i marmorbassängen, mot hvilken du lutar dina smidiga lemmar. Halft döfvad af dofterna från de tropiska växterna, som fuktas af vattenstrålarne, hvad blir det af din själ?

Lyckligtvis kunde ej dessa österländska värdinnor läsa mina tankar, och med min europeiska följeslagarinna lämnade jag den bostad ur Tusen och en natt, där ingenting felades inneväraninnorna — mer än frihet och erkänt människovärde.

Vi hade 50 kilometers färd till Algier igen, än på hästrygg, än på vägar för diligens, där araber på lastade kameler mötte oss, alltid företrädde af de oundvikliga åsnorna, hvilka öppna arabtågen. De små djuren försvinna ofta så fullkomligt under all den packning de bära, att af dem ingenting annat sticker fram än två långa öron och fyra ben, smala som pinnar och trippande, utan att förtröttas.

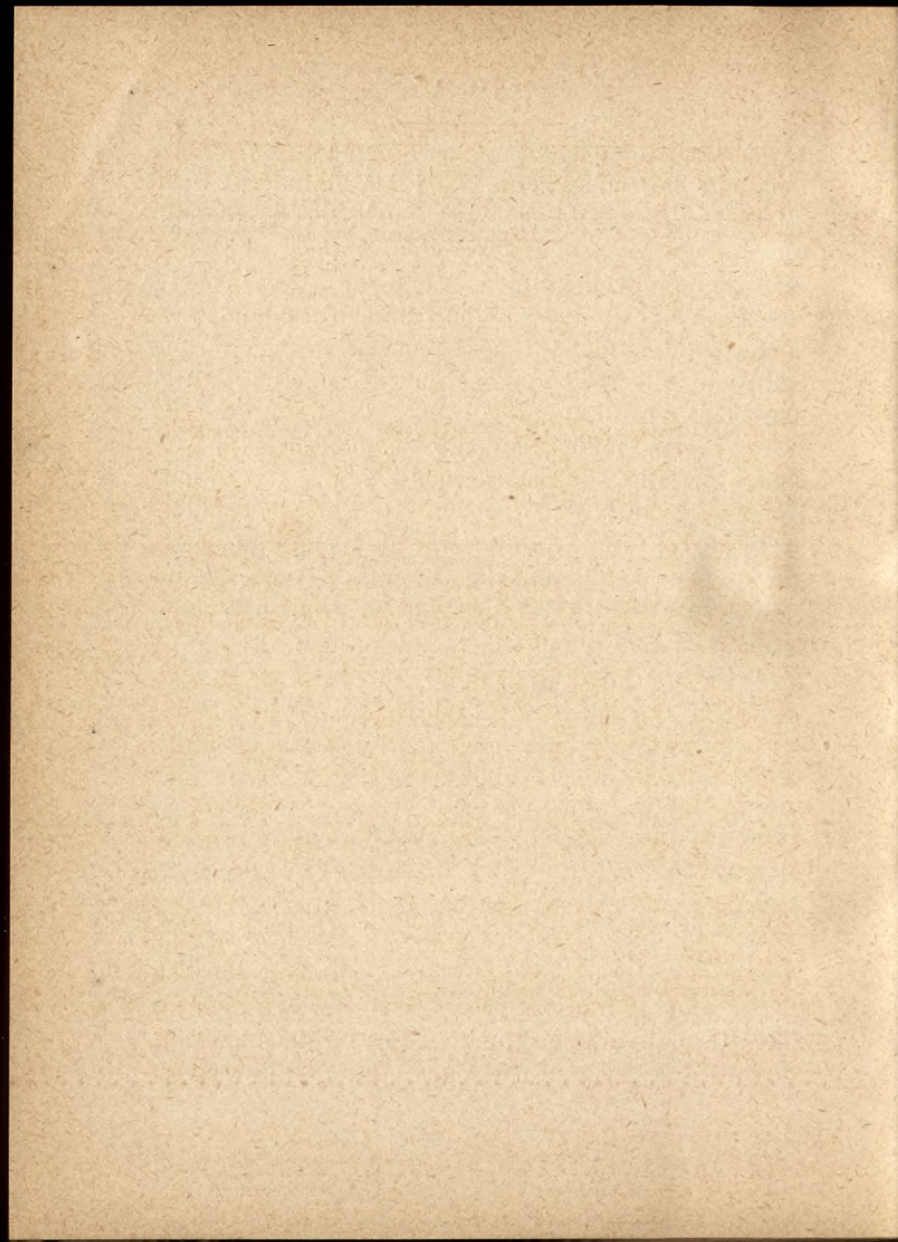
Anblicken af den mot hafvet terrassformigt sluttande staden är och förblir det skönaste natur-

sceneri jag någonsin såg. Hvarje år bestryker araben sin bostads väggar med ett bländhvitt kalköfverdrag, och i skarpa hörn och vinklar afsticka dessa låga hus, högt öfver den europeiska staden, mot den mörkblå himlen. Dess mäktiga ljusfloder strömma ner — vid middagstimmen glödande som smält guld, under aftonens och nattens timmar försilfrande allt med månens dallrande strimma mellan blåaktiga skuggor.

När vi nådde staden, stucko stjärnorna som små guldstift milljoner hål i den lätta ethern öfver våra hufvuden, och en underbar balsamfläkt tillförde oss starka dofter från de blommande orangeskogarne rundt omkring. Några skygga kvinnosilhouetter syntes på de platta taken, och dalen genljöd längre bort af schakalens tjut.

Och så en djup tystnad . . .

Från skräckregeringens dagar 1793.

(sann berättelse)

Paris uti vårsommarns fägring, — med sina boulevarder och avenuer åt alla håll och kanter, der vandrarn skuggas af höga kastanier som skaka i vinden sina röda eller snöhvita blommor och sprida vällukter i hela atmosfären, — Paris är förvisso världens skönaste stad. Det är Frankrikes hjerta, men ännu mer dess oroliga hufvud, der idéerna i ständig jäsning förverkliga liknelsen om „surdegen“. Hvilka impulser ha härifrån ej utgått under sekler! Har ej hela mänskliga samhället småningom af dem blifvit genomsyradt — men tyvärr ofta äfven förorenadt!

Den som med lefvande intresse följt händelsernas gång, mer eller mindre exakt och opartiskt framställd af franska historieskrifvare och memoarförfattare (hvaraf i synnerhet det sista århundradet har så rik tillgång) besöker med ett alldeles sär-

skildt intryck — ett „fin-de-siècle“ intryck kunde man säga — dessa platser, dessa gator, dessa hallar, kyrkor, m. m. der en sådan massa historiska minnen tränga sig på en, att de utöfva en nästan hypnotisk verkan på fantasin. Så är i synnerhet fallet med den storartadt vackra del af staden hvars medelpunkt är *place de la Concorde* som för ett sekel sedan bar namnet *place de la Révolution*.

Jag satt d. 14 Juni 1893 på en bänk i Tuileritädgården och såg utåt denna herrliga plats, hvars bakgrund förr utgjordes af de franska konungarnes bostad. Men Tuileriernas praktfulla slott ödelades till grunden 1871 af kommunens halfrusiga vildar, för hvilka ej ens Louvre'n med världens skönaste, dyrbaraste konstsamlingar voro mera värda, än att de insmordes med petroleum och just skulle antändas, då Versaillerarmén räddade dem undan dessa idioters förstörelseraseri. — Hela den förbrända platsen är nu en smakfull, grönskande skvär der springbrunnars strålar glittra i solskenet. Två majestätiska springbrunnar stå äfven liksom vakt åt obeliskan som nu intar guillotins ställe. Deras svalkande, högt mot skyn stänkta kristalldroppar skola dock aldrig förmå utplåna eller rentvätta fläckarne hvilka sattes på franska nationens ära af den maskin på Revolutionsplatsen, som arbetade härstädes i mer än ett års tid och under hvars bloddrypande bila lades de ädlaste hufvuden, såväl som de oskyldigaste och skönaste, både med och utan krona.

Genom en af de tillfälligheter som resor medföra satt jag med en fransysk väninna här och hon berättade en drame som utspeltes på denna plats jemt för 100 år sedan — i juni 1793. — Hjeltinnan hade varit släkting till ofvannämnda berätterska. Det var ett drama ur det verkliga lifvet och på mig gjorde det ett mera djupt och uppskakande intryck än jag erfarit på någon af de moderna theatrar, der fantasin uppröres hos publiken genom de mest skräckinjagande pjäser.

Man befann sig i „l'an II de la République;“ Robespierre undertecknade dagligen långa listor på de offer som ställdes, liksom gäckande, inför revolutionstribulalet, der man endast lyssnade till anklagarn och hans vittnen, — aldrig till bevisligt sanna och ärliga vittnesmål som hade frikännt den anklagade. Den 14 Juni stod en gammal aktningvärd man, en stilla vetenskapsidkare som länge egnat det fattiga folket sin tjänst såsom läkare, Joseph Lefebre, anklagad för antirepublikanism inför en domstol af skurkar, som tillika beskyllde den gamle mannen att ha förgiftat „folkets barn“. Följande scen tilldrog sig nu utanför sessionssalen.

Delphine, grefvinna de Athis, klädd som tvätterska skrider med hastiga ehuru vacklande steg öfver *Pont neuf*, hon går förbi *l'arbre de la liberté*, upprest med en röd jakobinermössa på toppen, på den soele, derifrån man nyligen hade vräkt ner Henrik IV:s staty.

Bakom „frihetsträdet“ står en ung man gömd och spejande. I det han igenkänner Delphine nal-
kas han henne med bevingade steg. Hon rycker
förfärad till, ty den unge mannen är klädd i car-
magnole och röd mössa.

— Det är jag, Delphine, hviskar han.

Ett lyckligt småleende och en lätt rodnad öf-
verstrålar det unga och vackra, men mycket bleka
qvinnoanletet:

— Bra Maurice! svarar hon i samma låga ton.
Er kostym är ypperlig, illusoriskt bra, eftersom *jag*
ej ens höll på att känna igen er. Tack för att ni
kom. Gif mig armen och följ mig dit opp.

Hon pekade åt revolutionstribunalets trappa.

— Nej Delphine, jag kommer ej för att följa
er dit, jag kommer för att hindra er

— Ingenting kan hindra mig! Om ni ej vill
ledsaga mig så lemna mig.

— Gode Gud! hvad begär ni af mig Delphine?
Jag, jag, ledsaga er till bödlarne?

— Af ingen annan än er, — än dig Maurice
— hade jag begärt en dylik tienst. Men jag är så
rädd i folkträngsel, mina ben bära mig kanske ej
och om jag faller omkull . . Din arm skall stöda mig.

För blicken ur de stora blåa ögon som nu
fästes på den unge mannen glödde hela hans varelse
och han stod förstummad med handen på hjertat.

— Ni vet ju, min vän, fortfor i samma låga
ton den veka qvinnorösten, att vår gamla älskade

husläkare Joseph Lefebre nu som bäst föres till revolutionstribunalet. Jag måste tränga mig fram för att inför hans domare vittna att jag, och många med mig, redan långt före 89 hört honom uttala republikanska åsikter med den varmste öfvertygelse; att honom var erbjuden under monarkins tid en ministerplats för hans stora förtjenster, men att han ej emottog den . . . att han bevisat fattiga och sjuka tusende välgärningar

— Ingen skall höra på ert vittnesmål, Delphine, och det skall blott tjena till att föra er sjelf till säker undergång och död

Delphine stannade med ädel värdighet framför sin unge ledsagare och frågade med allvarlig stämma: — skulle ni hädanefter kunna älska mig, markis de la Valette, om ni i dag såg mig lågt undandraga mig pligten att, med eller utan framgång, vittna för den oskyldigt anklagade, som varit vän i mina föräldrars hus så länge jag minns? Hvem känner hans lefnadsbana bättre än jag? Det ligger en öfvertygande kraft i sanningen och en usel feghet vore det af mig att ej våga vittna om den med brinnande värme

— Delphine! Delphine, ni går en säker död till mötes klagade förtviflad, den unge mannen. Ingenting skall vinnas med er sjelfuppoffring! . . .

— Men utan att ha försökt rädda honom får jag aldrig mera ro i lifvet . . . Är döden då så mycket mer att frukta?

— Tänk hvilken död, Delphine! Dessa vild-
djur kanske slita dig i stycken

— Aek, jag kan ej handla annorlunda, älskade!
De sista orden hviskades med så outsäglig ljufhet,
att de kunnat smälta is. I detsamma kände Mau-
rice en mjuk arm som trädde under hans egen;
fullkomligt underkufvad, fälde han hufvudet mot
bröstit med en snyftning och lydde Delphines ener-
giskt uttalade: „kom!“ Arm i arm nalkades dessa
två Palais de Justice och redan långt ifrån hördes
skränet af folkhopar vältrande sig, såsom rasande
vågor på stormupprördt haf, hän emot gallerverket
som omgaf gården och in genom de höga förgyllda
jernportarne vettande mot torget. Vid denna port
stannade Delphine, drog sin arm ur vännens och
sade bestämdt och brådskande:

— Följ mig icke längre. Jag går ensam in i
salen. Instinkten säger mig att jag löper mindre
fara då jag är försvarslös

Fullkomligt behärrskad af detta hjeltomod och
denna jernvilja med omklädnad af det vekaste
qvinliga behag blef Maurice stående nästan som
förstenad, under det hans blick följde Delphine.
Med lätta steg och obekymrad min, men en håll-
ning, som tvätterskans drägt icke förmådde *demo-
kratisera*, skred den unga grefvinnan fram mellan
en dubbel haj af skrånande pöbel, af hotfulla fysio-
nomier, folk beväpnadt med sablar, pikar, högaff-
lar, klubbor och alla möjliga tillhugg. Halfrusiga

trashankar och svärande, ohyggliga megäror trängde den kommande på alla sidor, följde henne med trottsig uppsyn och trampade henne på fötterna med sina träskor allt under afsjunde af „la carmag-nole.“ Tvärs genom hoparne kilade fram tidnings-kolportörer och ropade: — „köp, köp *Le père Duchesne* *). Här är namnlistan på dagens dödsdömde! på tributen åt la sainte guillotine! Läs här anklagelseakten öfver bofven Joseph Lefebre, en *ci-devant* som gifvit sig ut för läkare för att kunna förgifta folket!“

Dessa rop skallade i Delphines öron, under det hon steg uppför trappan till Palais-de Justice, ansträngande hela sin själskraft för att hålla sig upprätt. När hon hade nått sista steget röt en arg, rå stämman till henne: — „hvart går du citoyenne?“ Hon svarade ej, men kommen till ingången anhölls hon af väktarn som betraktade med misstänksamma blickar den fina gestalten och ville hindra henne att träda genom dörren.

Vänligt småleende tilltalade Delphine honom med ett uttryck i sin melodiska stämman, som till och med gjorde intryck på denne Cerberus.

— Hvad vill ni derinne? mumlade han trumpet.

— Jag ber er, citoyen, att låta mig få komma fram till domarne som föra ransakningsmålet mot Joseph Lefebre, sade Delphine mildt. Ser ni, han

*) Marats revolutionsblad.

är oskyldig och jag, som känner honom sedan gammalt, vet att han är en god republikan. Mitt vittnesmål skall kanske hjälpa att rättfärdiga honom.

— Låt inte den der framtränga till revolutionstribunalet! skrek nu ursinnigt och med blixtrande ögon en smutsig qvinna med sitt barn på armen. Hon ser ut som en aristokrat, och sådana ormar med sin söta röst och hala tunga kunna lätt besticka sjelfva rättvisans tjenare. De vrida hufvudet på er, mannfolk, om ni bara lyssna på dem! Dörrvaktaren som ej kunde taga blicken från Delphine hade en smula gläntat på dörren och det var nog för att ge hennes smidiga gestalt inträde i salen. Der upplästes som bäst anklagelsen mot „förrädarn“ och „giftblandaren“ Joseph Lefebre.

Emellertid cirkulerade utanför den bakom Delphine slutna dörren den qvinliga furiens varningsrop som sökte att hetsa folkmassan mot „l'aristocrate.“ Hotfulla blickar och knutna näfvar riktades mot dörren hvarigenom hon försvunnit och vaktens skymfades för sin slapphet att ej ha slagit henne till marken. Öfverallt hördes utropen:

Marat föll nyss för mördardolken i en dylik orms hand! Ve, ve, oss arma barn af folket, vi ha mist vår bästa vän! Död åt aristokraterna! De svälta ut oss och göra oss till slafvar! Ingen räddning för oss och våra barn innan alla dessa förbannade hufvuden fallit under bilan derborta och ligga och grina i korgen.

Hotelserna nådde ej mera Delphine, som utan att svigta, med ett hurtigt uttryck i sitt dödsbleka ansigte ställde sig framför domstolen och afgaf sitt vittnesmål med fast stämma. — Hennes ord syntes göra ett visst intryck på domarne . . . men en förbittringens orkan bröt dervid lös bakom henne af en folkhop som fruktade att hon skulle segra.

— Hon är hans medbrottsling, den giftblanderskan! skallade ursinnigt ropen kring salen. Till guillotinen med dem båda två.

Det bedöfvande sorlet öfverröstade domarnes utslag och ett och annat ord till den anklagades förmån. Här var ej möjligt för någon att göra sig hörd; den ena afbröt den andra, alla talade, ingen hörde på. Långa meningslösa strider och olika åsigter uppstodo om den anklagades brottslighet; ingen visste rätt hvad han beskylldes för, men alla trodde på någon af honom föröfvad skändlighet. Det apokryfiska brottet färglades på det vidunderligaste af ilskan, okunnigheten och den råaste dumhet. Hvad behöfde dessa domare sitta der och rådpåga och förhala tiden? . . . brottet var ju „solklart“, eftersom dender doktorn hörde till aristokraterna . . . man vet ju att han förgiftat folket! Hvarför lät domen då så länge vänta på sig? . . . Hvarför hörde man på vittnen? . . . Så skrånades i salen; men plötsligt började der sprida sig ryktet om den anklagades benådning, och nu tog larmet och tjutet öfverhand på ett fasansfullt sätt.

Död åt alla falska vittnen! Ner med l'aristocrate! Hon är giftblandarens medbrottsling! Till guillotinen med båda två! Så lät det inuti salen och utanför stodo septembermordens utförare och blusmännen som jublade kring konungens schavott den 21 Januari. Alla förenade sina röster för att göra oljudet fullständigt. Några halfvildar försökte prätta in dörrarne till sessionssalen, stormen växte till orkan och hotade med ödeläggelse af allt och alla, när ändtligen ordet „skyldig“ uttalades af domarn och flög som en löpeld genom den upphettade massan. Ett dånande jubel efterträdde nu hotelse-ropen och alltsammans öfvergick till det ohyggli-gaste tjut.

Kall och blek som en marmorstod gled Delphine genom denna mördarehop som omringade henne under svordomar och förbannelser och när hon slutligen banat sig väg och nedstigit för trappan mätte hennes blick den korta sträcka hon ännu hade att framgå för att nå porten. — Med en döendes sista bön på läpparne skred hon förbi en spetsgård af bajonetter . . . nakna armar med svällande ådror flätade sig i krans öfver hennes hufvud, vilda fysi-onomier grinade emot henne med rusig andedrägt och dolkar blixtrade i knutna näfvar. De mest furielika voro qvinnorna. Hon med barnet, som för en stund sedan ville hindra Delphines inträde i rådssalen, nalkades med skällsord åter „l'aristocrate“ — ett tillmäle som i denna stund banade väg till

guillotinen för den öfverfallna. Denna kände blodet mer och mer stelna i sina ådror och för att hindra det att alldeles vika från läpparne bet hon dessa blodiga. Ett enda tecken till oro eller rädsla hade varit hennes dödsdom. Delphine visste detta och såg sig omkring med en likgiltig min utan att vackla. Det blonda madonnalika hufvudet höjde sig behagligt och utsände spanande blickar i folkhopen, såsom sökte hon någon. Då möttes hennes och den skränande modrens ögon . . . Delphine gick fram till denna mor, smekte vänligt leende den lilla på hennes arm och sade med en slängkyss åt barnet:

— Sådan vacker liten flicka ni har, citoyenne! I dessa vekt uttalade ord tyckte den råa modren sig höra en melodi så ljuf som englasång. Ett så harmoniskt tonfall hade hon aldrig tänkt sig i en mensklig stämma. Hatets is smälte omedvetet kring hennes hjerta och tårar stego henne i ögonen. „Tricoteusen“ från Hallarne lade hastigt sitt barn i den blonda, fina qvinnans famn och sade fort och hviskande:

— Se der, tag barnet! Jag följer er ut genom porten. Dessa båda kvinnor hade förstått hvarandra genom en enda blick.

Grefvinnan d'Athis, med sin lätta börda på armen fick framgå utan att ofredas . . . såsom genom ett sorts förtrollning vek denna upphetsade pöbelhop med aktning undan för att lemna henne

rum. Hon framskred med lugna, jemna steg och stod snart utanför staketet till Palais-de-Justice; barnets mor hade följt efter henne. Ej ett ord vexlades mellan dessa varelsor från samhällets högsta topp och lägsta dy; men när barnet återlemnades till dess moder, glänste på lillans torftiga linda en tår, klarare än den dyrbaraste juvel och grefvinnans läppar berörde den rosiga barnkinden.

I detsamma kände hon sig sjelf omfattas af två darrande armar och Maurice lyfte henne upp i en väntande täckvagn, hvarvid han fällde några guldmynt i den fattige modrens hand.

I raskt traf försvann ögonblickligt ekipaget, under ett fortfarande mullrande af åskan från pöbeln kring Palais-de-Justice.

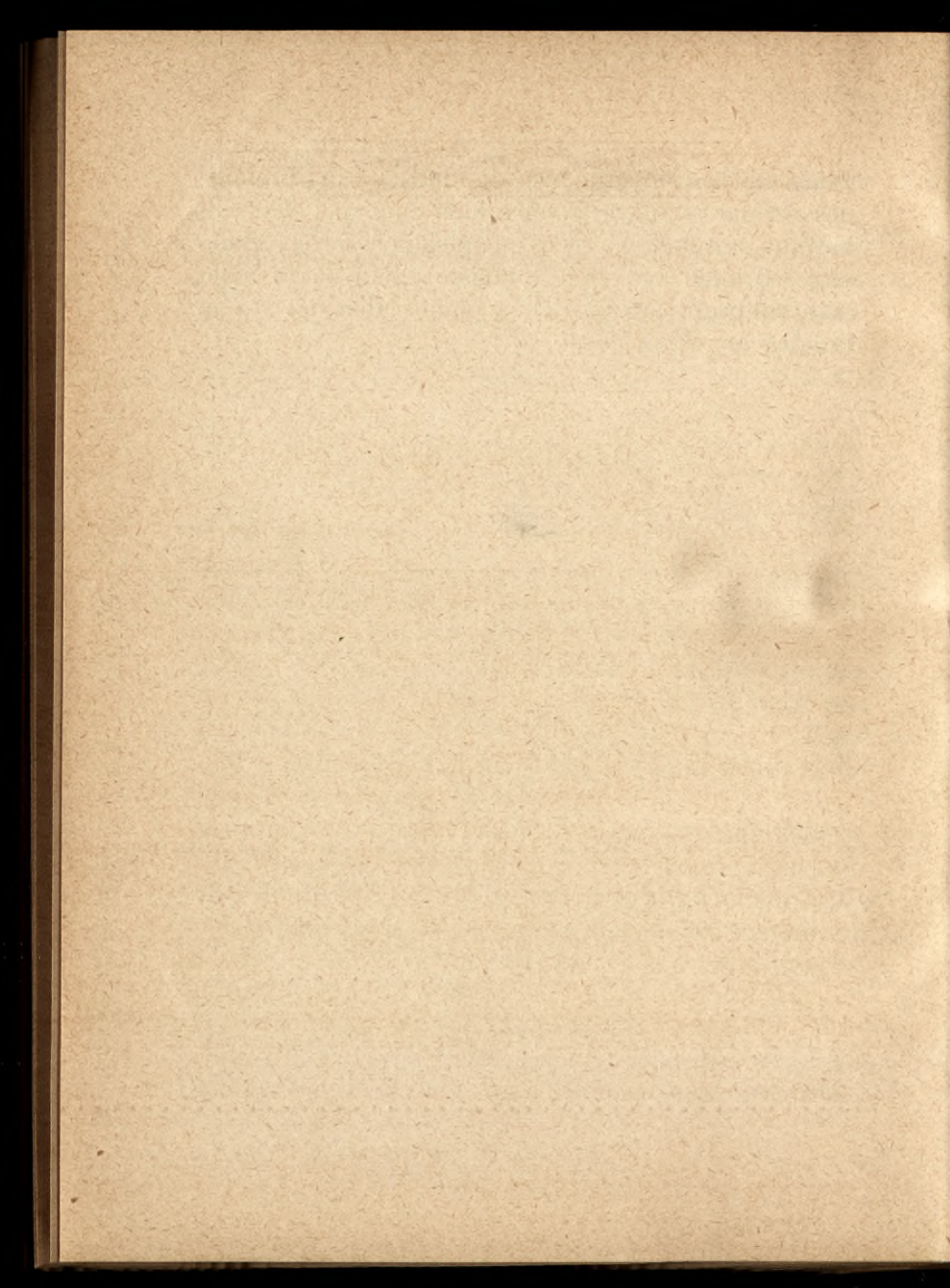
När vagnen med det räddade paret vände om hörnet stötte den emot en kärra hvari män och qvinnor sutto med bakbundna händer . . . Bland dessa igenkände Delphine, som tittat ut från vagnsfönstret, Joseph Lefebre.

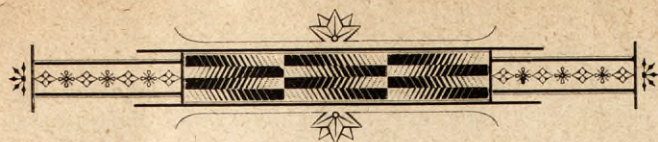
Utan ett ljud, blott med en dof suck föll nu den unga grefvinnans hufvud mot hennes beskyddares axel och medvetslösheten sänkte sin stilla frid öfver henne för att låta henne åtminstone en stund förlora minnet af de fasor hon nyss genomlevvat.

Sådan var min fransyska väninnas berättelse när vi d. 14 Juni 1893 läto blickarne irra öfver

Place de la Concorde och sågo huru springbrunnar-
nes strålar stänkte juveler högt upp mot den sol-
belysta himmelen. Och människomassornas glada
stoj vittnade om den totalaste glömska af hvad
som tilldragit sig på denna plats. Men det var ju
hundra år sedan dess! . . .

Colabas Ros.

Invid den kust, på hvilken staden Bombay är bygd, har naturen, genom ett smalt näs, fasthängt likt ett smycke på en korallked, den lilla holmen Colaba, omsvallad från tre sidor af Indiska Oceanens mäktiga böljor. Den blomstrande miniatyr-ön är kantad med fantastiskt krenelerade murar, — dystra och svarta, men ytterst måleriska klippblock, som antaga de växlande formerna af hjälmprydda jättar, tempel med luftiga pelargångar, kameler med puckel på ryggen, ryttare på hästar som stegra sig, torn, skansar, o. s. v. Kring alla dessa mer eller mindre spökliga gestalter sveper det uppyrande saltskummet glittrande mantlar, hvarpå solstrålarne leka med en förblindande intensitet. — Öfver det hela ligger ett sorts infernalisk glädtighet liknande trollens skratt.

De mörka stenmassorna stå som skiltvakter, ärnande den snäckformiga lilla öns veka skönhet

mot vågornas ohyggliga raseri, när *le mousson* huserar som vildast och vräker de rytande vattenmassorna ända upp mot klippornas toppar. Men innanför blommor hela tropikens yppighet och engelsmän söka här en fristad, när hettan i den stora staden blir alt för *indisk*.

En af de vackraste villorna här beboddes sommar och vinter af en engelsk officer, som lämnat tjänsten på 1860-talet. Nedanför den sista terrassens fot gjorde hafvet ett litet tittin på villaområdet mellan deuxbattanger, som öppnade sig i klipporna. Och med sin lenaste basröst höllo vågorna serenader för ställets unga härskarinna, miss Kitty, där hon gungade i sin hamac och från verandan blickade bortom det trånga hemmets fångsel ut, ut, ut mot det vida panorama, hon hade framför sina ögon. Där borta i fjärran väster låg ju hennes drömmars paradys, Europa, med sin förfinade kultur, sitt lysande sällskapslif, sina stora hufvudstäders okända lockelser!

Solen sjönk mot zenit och Kitty låg som vanligt gungande i sin drömvärld, under det hennes far, kapten Tom Makinson mätte verandan med lugna steg rökande sin cigarr. Hafsbrisen sjöng i kväll mer än vanligt berusande, tyckte Kitty. Den smekte henne och smög sedan bort för att utföra sina välkända melodier mellan trädens långa, vajande blad, mellan grupper af Kokospalmer, Mango, Fikus, Sykomorer och Tuyor, som utbredde kring

verandans tak jättelika kronor, bildande tronhimmel öfver innevånarnes hufvuden. Lianer, blommande i de praktfullaste färger, klängde sig fast vid de väldiga stammarne, snodde sina slingor tätt om desamma och stueko upp prunkande blomknippen ända öfverst i de skyhöga trätopparne helt oväntadt. — Tropiska buskarter, hvaraf uppdrifvas i våra växt- hus bleka miniatyrexemplar, utbredde här sin fulla prakt med kolossala blommor, ur hvilkas kalkar uppstego dofter, som mättade luften så, att det fordrades vana att inandas den, för att ej bedöfvas däraf.

Våra europeiska sköna hade kanske ej utan fara utsatt sina ömtåliga nerver för detta prof, men Colabas friska ros kände sig i sitt rätta element och vidgade sina fina näsvingar, för att med väl- lust mottaga naturens aftonhälsning, buren till henne på luftandarnes vingar. Ehuru hettan var tryckande mattades ej kvittret af fågelsvärmarne, som lyste mellan trädens och buskarnes grönska med fjäder- skrudar lika färgrika som ädelstenarne i furstekrö- nor; utöfver böljornas breda hvita kammar syntes hundrade små och stora segel och högre upp i skyn kretsade måsarne. Kitty fann stort nöje i att följa med ögat luftens snabba fiskare hvar gång han dop- pade spetsen af sin bländhvita vinge i hafvet, nap- pade med näbben sitt byte utan att taga miste, flög upp därmed och, när måltiden var slukad, sköt ner från eterns rymd pilsnabt åter för att börja leken på nytt under egendomligt gäلت skri.

Bortåt kusterna af Mascate och Ormutz arbetade arabernas tunga barker sig fram med sina svartbruna roddare liggande öfver årorerna. De lämnades långt efter af malabarernes smäckra båtar, lätt dansande fram med last af frukt och grönsaker, som fördes till Bombays saluhallar. Det gälde för alla att skynda sig, innan ebban om en stund skulle försvåra landningen. I hungrig förbidan på den lyckliga stunden spände gladan förhoppningsfullt ut de runda, gula ögonen, dem roflusten gjorde än mer skarpsynta och hafsörnar kretsade mot solen upp i skyn, — alt uti förväntan på den måltid floden kvarlämnar, när den drar sig bort och garnerar stränder, klippväggar och alla möjliga urhållningar med mollusker, småfisk och oräkneliga perlemorskiftande snäckor, som fallit från sjöjungfrurnas halsband. Med sina tusende graciösa former och variationer bilda dessa ju prydnader för våra athenienner och toilettbord.

En mörkhyad trädgårdsmästare med arabvärdighet sysslade kring kaptens villan, fylde de många kinesiska vaserna öfveralt med friska blommor och hvisslade åt tama kolibris, som surrade omkring. Två malabarer i livrée inburo kaffe och frukter på en bricka och en liten negergosse råkade åt ställets husbonde hans narghilé.

Men kaptenen mottog den tankspridd utan att röka och sneglade förstulet bortåt hängmattan, från hvilken ej ett ljud hördes, ehuru en sakta vaggning förrådde, att någon lefde därinom.

— Nå, miss Kitty, sade slutligen kaptenen och slog i den doftande mokkan, smakar hvarken kaffe eller frukt i dag? Hvad är det nu som sätter oss i sådan dyster stämning på aftonkvisten?

— Ack, pappa, jag känner mig sorgsen — oh, så sorgsen! ljöd det suckande från hamac'en.

— Sexton år och sorgsen! skrattade kaptenen. Här föreligger ett för mig okänt naturfenomen, som måste studeras!

— Skämta ej, pappa, du vet nog hvad det är, som gör mig sorgsen.

— Hm, Kitty, jag trodde ej du var så envis! . . .

— Envis? — För det att jag trånar bort af en obetvingelig längtan . . .

— Längtan efter det obekanta, det opröfvade, som kanske skall skänka dig bara missräkningar? . . .

— Nej, nej! längtan att få se Europa, se Paris, London, Rom, Wien, — den civilicerade världen med sina under, hvarom både böcker och alla resande tala hänförda! . . . Tänk dig, teatrar, muséer, konserter, blomman af ett verkligt sällskapslif! . . . skall jag evigt försaka alt detta? . . .

— Eldslågan lockar och förbländar fjärlin, men bränner dess vingar, Kitty. Hvad felas dig här för att vara lycklig?

Kaptenen gick fram till sin dotter och strök med oändlig ömhet hufvudet med de mörka lokarne, som tittade upp från hängmattan.

— Anse mig ej otacksam, pappa! mumlade Kitty och kyste den smekande handen, men . . .

— Tro mig, kära lilla barn, återtog fadren med vek röst, dessa stora världens fester du drömmer om passa ej för oss. Låt oss stanna här, där lifvet förrinner som en klar älf och där naturen tömmer hela sitt ymnighetshorn i vår famn. Oberörda af världens afund och äflan och split njuta vi vår frihet utan samhällstvängets bojor och äro kungar i vårt lilla rike. Här gå vi i bredd med de yppersta. I England, aristokraternas land, skulle vi spela en slät figur . . . liksom kanske öfveralt i Europas sällskapsvärld!

Kitty suckade. Hennes spegel sade henne ändå dagligen någonting, som ej instämde med fadrens ord, och efter en stunds tystnad gled den fina gestalten ner från hängmattan med en smidighet, som påminte om ormens i hennes hemtrakt. Så smög hon sig till fadren, föll på knä för honom och bönföll: —

— Pappa, pappa, om du ändå riktigt, — men riktigt rysligt älskade mig

— Tyst, Kitty, uttala ej ett sådant tvifvel, om du ej vill göra mig mycket ondt!

— Men du förstår ej min längtan! Skall den alltid förbli otillfredsstäld, så dör jag därpå.

— Oförnuftiga barn, uppkalla ej det dystra spöket, som du så litet sett! Man dör ej af ledsnad.

— Jo, det gör jag, om du ej för mig till Europa!

— Jag borde ha gjort det förut, men för att uppfostra dig i en engelsk pension till en ung miss med korrekt hållning och vana vid lydnad.

— Himmel, — i en pension mellan fyra kalla väggar och öfvervakad af guvernanter! Inom en månad hade det varit förbi med mig och du hade fått begrafva mig!

Kittys fasa uttryktes med ett så lifligt minspel, att fadren brast ut i skratt.

— Jo jo, min lilla fjäril hade nog där snart fält sina vingar, som äro målade af Indiens sol! — sade han. Och huru skulle jag ha lefvat här utan dig?

— Du skall ej lefva utan mig, utan vi följas åt till Europa, vi två. Du skall få se, att din egen-sinniga Kitty snart där blir en sansad, undergifven, konvenabel person, som modellerar sig på de engelska misserna . . .

— Vi få se, sade kaptenen undvikande och tankfull. Kanske när ej, såsom nu, viktiga intres-sen hålla mig kvar i Asien Det var så han alltid sökte aflägsna tanken på att föra sin älskling till Europa. Han hade en hemlig och stark obenä-genhet därför af flere skäl.

Tom Makinson var yngste sonen i en hederlig men fattig skottsk familj och han sökte sig sitt bröd genom att antaga krigstjänst vid engelska armén i Indien. Den grad han innehade var af honom vun-nen med värjan i hand på blodiga slagfält; men

han viste äfven, att något hopp om avancement i tjänsten numera ej återstod för honom och han begärde sitt afsked. Den ställning han befann sig uti var relativt lysande i Asien, men han hade världs-erfarenhet och insåg, att den i Europa blifvit en helt annan. Och var ej Indien redan hans andra fädernesland? Var det ej där han af passionerad kärlek gift sig med en ung flicka, som på mödernet hade Hindublod i ådrorna, om ock fadren varit engelsman. Inom „war office“ (krigsministerium) var kapten Tom Makinson känd och värderad som en tapper officer, men från aristokratiska kamraters intimare umgänge, från deras hem och familjer kände han sig hållen på afstånd genom sitt giftermål. Man glömde ej i dessa kretsar hans „mésalliance“. I stolt medvetande af sina tjänster som krigare och medborgare föredrog kaptenen att lefva i enslighet med den sköna milda varelse, som var fästad vid honom med kärlekens varmaste glöd; utan klagan lämnade han tjänsten och i den paradisiska natur, där han uppfört åt sig en villa och där en liten dotter knöt än fastare banden mellan honom och hans maka, förflöt lifvet lugnt och lyckligt, — tils döden oförmodadt steg in öfver tröskeln och rykte hans älskade hustru ur hans famn.

Det var nu flere år sedan; tiden hade lagt sin helande balsam äfven öfver detta sår; den lilla Kitty hade vuxit upp till en förtjusande uppenbarelse. Uppfostrad af fadren allena låg det i hela hennes

väsande en naturfriskhet, en öppenhet, en frihet från förkonstling och manér, som i förening med hjärtats värme, utmärkta förståndsgåfvor och sprittande lefnadslust gjorde af henne ett intagande naturbarn med en världsdams medfödda nobless. Att Kitty var sin fars ögonsten behöfver väl ej sägas. Han bar henne på sina händer och hade ju så godt som låtit henne uppväxa på sina knän. Blott åt Kittys gamla hinduiska amma *Femy* hade kaptenen anförtrott den fysiska vården af sin dyrbara skatt. Och nu hade den späda knoppen utvecklat sig till en glödande ros under tropikens sol, som tände elden i de mörka ögonen och gaf åt den sammetslena kinden dess varma kolorit.

— Sexton år! . . . sexton år och skön som en Houri! mumlade fadren ofta med en bäfvande suck och blicken förstulet fästad på sin dotter. — Hvad bär framtiden i sitt sköte?

Sedan kaptén Makinson blifvit enkling voro skrankorna mellan honom och hans forna kamrater och landsmän i Bombay väl icke omöjliga att ner-rifva, men han tvekade att återtaga sin plats bland dem; han kände sig nöjd med sin lott och blef van vid sitt ensliga lif. Så länge Kitty var ett barn gick alt väl, — men sedan en tid sjöng hon ej mera som förr i kapp med fåglarne, hon brydde sig hvar-ken om sin gamla papegoja, sin lustiga apa, som förgäfves sökte roa henne med tusen puts, eller de lifliga debatterna mellan tama kolibris, som svär-

made omkring i buskarna. Ej ens hennes trogna Tommy roade henne mer, när han med sin snabel plockade upp från marken de småsaker, hon lekfullt bortkastade för att få se den fromma elefanten nedfalla klumsigt på frambenen inför henne, nedlägga varsamt i hennes famn de tappade föremålen omfattade med snabeln och vänta på att få en smekning af hennes lilla hand till belöning. Af de få vänner som då och då besökte hennes far hade Kitty förstått att förskaffa sig böcker, dem hon med begärlighet slukade, när de innehöllo skildringar från den värld bortom hafven, dit hon lät sig bäras af fantasins vingar och om hvilken hon enträget begärde af besökande vänner upplysningar och alla möjliga detaljer.

II.

Året framskred till december månad. En liten villa, som gränsade till kaptten Makinsons, hade för kort tid sedan förhyrts af en ung engelsman, genom hvilken kaptten med nöje emottagit hälsningar från sin släkt i England, därifrån sir Edward Brown afrest vid sommarns slut. En vacker stjärnljus natt — en af dessa nätter, om hvilkas skönhet nordbon ej har någon aning — stodo två palankiner väntande nedanför verandan af kaptten Makinsons villa.

— Sir Edvard, sade ställets värd och trädde ut med sin gäst, känner ni er opplagd för jaktens nöje, så ge vi oss åstad.

— Som ni ser, jag är till er tjänst, kapten!

De båda gentlemännen voro iförda lätta flanelljackor och spände hurtigt fast soljorna på sina långa damasker af hvitt linnetyg, hvarpå de trykte på hufvudet runda halmhattar af ofantliga dimensioner. Det gälde en jaktfärd i sumptrakterna på andra sidan Colaba, som sträkte sig långsamt Malabarkusten. Här vimlade det af beckasiner, vildänder, flamingos och allt sorts villebråd, som kunde locka jägare till ströftåg hit. Efter att ha utrustat sig med munförråder för hela dagen gaf kaptenen signalen; palankinbärarne sprungo fram, herrarne intogo sina platser och lyftes i vädret på starka axlar och så bar det af i språngmarsch.

Ehuru natten var långt framskriden låg Kitty klarvaken. Hon lyssnade till herrarnes affärd med spänd uppmärksamhet, kände tusen planer spira opp och dansa i sin lilla hjärna och trädde slutligen tofflor på fötterna utan att ännu ha klart för sig hvad hon skulle göra. — Men beslutet lät icke länge vänta på sig. Gungande den guldbroderade toffeln på sin fotspets gjorde hon en hastig sväng med benet och slungade sin lilla sammetsprojektil i pannan på den sofvande Femy, som låg utsträckt raklång på mattan i ljufliga drömmar.

— Hvad i Herrans namn går åt dig, lilla Kitty! utbrast gumman hoppande upp som en gummiboll och gnuggande ögonen.

— Fort opp Femy! spring ut och ställ min palankin i ordning. Ropa bärarne! Vi ge oss af nu strax, du och jag.

— Midt i natten? Men hvart och hvarför? Du milde!

— Jag vill följa min far på jakten! — Seså skynda nu bara! Flinkt, min snälla Femy! Men se då ej så förbluffad ut! Jag har ju följt med pappa många gånger förr. Var snabb i vändningarne blott, annars hinna vi ej fast jägarne.

— Men kapten skall gräla dessutom är han ej ensam.

— Just för att en främling är med honom skall han ej gräla på oss inför den andre. Fram med palankinen nu!

Under det Femy med knot och tvekan utförde sin tillbedda lilla härskarinnas uppdrag satte sig denna på trappan, som från salongen ledde ner i trädgården. Otålig att komma åstad smågnolade den unga flickan en indisk canzonetta och ritade med sin lilla fotspets figurer i sanden, som nedanför, på planen framför trappan, bestod af söndermalade snäckor i granna färger med pärlemorskiftningar. Plötsligt framstod ur det täta buskhvalfvet kring villan en mörk skepnad, som stälde sig inför Kitty och fixerade henne.

— Hvem är du? Hvad gör du här? utropade med ett lätt skri den darrande Kitty och rykte sig med fasa från den halfnakna gamla häxan med

svartbrunt, skrynkligt skinn på sina magra knotor och några stripiga grå hårtestar på hjässan. Qvinnan stod henne nära och glodde som en uf.

— Jag är hungrig! sade med hes röst den gamla. Gif mig några näfvar dadlar eller ris att fylla min toma kräfva (hindutiggarans vanliga uttryck, när han begär almosa).

— Jag har inte här något att ge dig, gå bort, gå bort! skrek Kitty med händerna värjande sträcka framför sig . . . — Femy! Femy! Hvar är du? — Kom och för henne bort från min närhet, den här rysliga varelsen! — Kitty kastade småmynt åt henne.

Vid sin unga härskarinnas rop störtade Femy till stället och palankinbärrarne följde henne i spåren. När i det klara stjärneljuset tiggerskans spöklika hamn uppenbarade sig för folket som skyndat till stället, blef den trogna amman stående stel af förskräckelse vid sin unga frökens sida.

— Det är en djådougâr! (trollpacka, som i Bengalen tros kunna frambesvärja olyckor), utropade Femy darrande. Lilla Kitty, akta dig! ser du hon skakar sina vilda hårtestar utåt allén, där vi skola färdas. Från hvartenda af de grå stråna uppväxer en ryslig drake liknande henne själf . . . Om vi ge oss in i denna trollring händer oss någon olycka! Stanna hemma, lilla Kitty, stanna hemma! Vi skola kasta åt henne litet dadlar och risgryn så beger hon sig härifrån och så bränna vi rökelse för att rena luften.

— Tokerier, Femy, barnsligt skrock! Hvad kan den där utsvultna häxan göra åt oss! . . . Tiden förgår och ett längre dröjsmål skall göra, att båten som väntat på min far redan spänt upp alla seglen och flytt ifrån oss.

Och vänd till palankinbävarne befalde Kitty: „djaldi, djaldi“! (fort, fort!) hvarpå tåget satte sig i rörelse under språngmarsch. Gungande bekvämt i bärstolen på sina svarta tjänares axlar och med gamla Femy stående på fotsteget under ideligt viftande med en bred solfjäder för att afhålla alla surrande insektsvärmar från sin unga härskarinna framskred Kitty långsamma allée, där häxan nyss försvunnit, — men intet spår af henne syntes mer.

Tåget inträngde i ett sorts hvalf af en ofantlig omkrets, som bildades genom den fikusart med kolossala stammar, hvars grenar böjas mot jorden, taga rötter, som öfveralt klamra sig fast, tränga in i marken och uppväxa till nya trån. Under ett sådant soltak kan man gå i skuggan länge och väl nästan med fara att förvilla sig i denna gröna labyrinth. Femys ögon späjade runda af fasa i alla dess vinklar och vrår, under det hon gjorde korstecken öfver sin kära Kittys dyrbara hufvud. Hon längtade ut ur denna förhäxade krets, skyndade ifrigare än Kitty på bävarnes steg och kände en viss lättnad, när månen fritt kastade sitt sken öfver tåget, sedan det utträdt ur rotundan af fikus. I denna belysning, — lik bländhvitt elektriskt ljus, men vida mer för-

trollande ännu, — som utstrålar från Orientes natt-himmel när fullmånen går upp låg Kitty i sin palan-kin drömmande och följde med ögonen de fantastiska skuggor, som rörde sig öfver alt. Några stora flädermöss flaxade med de breda sammetslika vingarne ljudlöst kring träden och klippornas hålor; nattens fläktar sjöngo vemodigt dämpade toner mellan kokospalmernas blad af mer än en meters längd och dessa milda fläktar sattē de skyhöga kronorna i en rörelse, som hade underbart tycke af människo-armars mjuka svängningar. Kitry ryste till. Det låg någonting spöklikt i alt detta. Och likväl! Hela naturen frambringade ju blott melodiska ljud, ehuru gamla Femys uppskrämde sinne hörde där idel olycksprofetior! Kitty däremot var en äkta Evas dotter och snart hörde hon nyfiket, ej så mycket på vind och vågors sång, som icke mer på sången i hennes inre. Den klingade från en värld, lika obekant som skön, dit hennes sextonåriga fantasi visade henne vägen. När hon närmade sig kusten, därifrån hennes fars båt skulle lägga ut, syntes redan de båda jägarne färdiga att stiga ombord, uppfriskade efter slutad frukost. Alt var i ordning för jakten; ekipaget bestod af barbenta malabarar, som för att göra sig bevågna gudarne de dyrkade hade hängt små blomsterkransar mellan de spända seglen, själfva väntande under entonig sång af en indisk melodi.

— Lyfta ankaret! kommenderade redan kapten Makinson, när han plötsligt hörde ett rop, som höll

honom orörlig. Han satte handen för ögonen och såg utåt — ganska riktigt! Det var Femys röst och där kom hon själf springande med andan ur halsen. I hemlighet förföljd af den gråhåriga häxans skepnad såg den beskedliga gumman sin unga frökens enda räddning uti att uppnå kaptenen och ställa sig under hans beskydd. Hon sprang således alt hvad hennes ben förmådde framom palankinen för att ej komma för sent till båtstället.

— Och här kommer också Kitty här är hennes palankin! pustade amman uppgifven af strapatsen.

Kapten Makinson stod med ett språng invid bärstolen, därifrån Kitty hoppade ned i sin pittoreska dräkt: vida snöhvita sidenbyxor *à la turque*, en rubinröd sammetsjacka med guldbroderier, en brokig écharpe lindad om höfterna och bredskyggig halmhatt, under hvilken vinden lekte med hennes mörka hårlockar.

— Du här, Kitty! utropade hennes far och lyfte ner henne som en fjäder på marken. Vill du vara med om jakten, du?

— Det vill jag, pappa! Efter du inte vill föra mig till Europa, så låter du mig väl åtminstone få följa dig på dina lustfärder vid våra kuster

— Men jag är ej ensam

— Ni gör mig väl den äran att presentera mig för er dotter, kapten! — inföll nu kaptenens jakt-

kamrat, den unga främlingen, som Kitty ännu ej talat ett ord med.

— Sir Edward Brown! sade kaptenen och förde den unge engelsmannen fram till sin dotter. Därpå tog han henne under armen och steg med henne i båten. Sir Edward följde efter icke utan en viss förvåning att se upträda vid ett dylikt tillfälle och vid denna tidiga timme detta hulda väsende i en för honom ovanlig kostym. — En lättfotad Diana med jaktredskap i handen! Han tyckte sig ha för ögonen en af dessa graciösa figurer, som Indiens artister framställa på permarne af sina manuskript. Lampskenet i kajutan gaf samma varma, obestämda toner åt hennes hy som målas på deras fina vélinpapper, — ett sorts bronserad glans, hvilken ännu mer förhöjer kindernas plastiska form hos Indiens skönhetstyper.

Kitty själf, en smula förlägen att stå där och skaka hand med gästen från Europa (hvilken hon nyfiket betraktade i smyg förstås), vågade dock ej höja upp till honom sina ögon, utan neg med de långa fransarna kring ögonlocket nedfälda mot mattan på kajutgolfvet.

— Min lilla Kitty, sade nu kaptenen, som ansåg sig böra initiera främlingen i sina familjeförhållanden, fastän jag är van att se dig rask och modig som en gosse, trodde jag dock ej, att du så här skulle våga . . .

— Söka upp dig, pappa? Jo visst! När jag såg att du glömde bort mig ville jag visa, att jag altjämt tänker på dig!

— Bra, bra, lilla trollunge! Nå du må få vara med om vår jaktfärd efter du vill det — och du gör ju för resten alt hvad du vill! — Kaptenen vände sig halft förlägen och halft skrattande till sin gäst: — Ack sir! sade han godmodigt, fäderna äro öfveralt i hela världen svaga för sina barn, man behöfver ej komma till Indien för att se det!

— Och det är lätt att förstå, svarade främlingen bugande, med en blick på Kitty.

— Detta barn är min enda glädje! Hvad vore för mig lifvet utan henne, — jag är så ensam på jorden ser ni! Men låtom oss embarkera, mina vänner, så få vi från däck hälsa morgonen. Känn hvad luften är balsamisk, sir! Och detta ge Hindostans innevånare, solens bortskämda barn, namn af vinter!

— En vinter, hvarom Englands härligaste somrardagar ej ens gifva oss en aning, sade främlingen. Denna himmels oändliga djup, stjärnorna, som genomstinga den blå eterslöjan, luften blandad med blomsterångor — hvad veta vi på vår dimmiga ö om alt detta! —

— Ni förstår kanske nu, sir Edward, att en skotsk ädling blifvit hållen här i en förtrollning lik sagornas i *Tusen och en natt*? Ni fattar, att jag kunnat låta min dotter — som jag bort göra till en engelsk miss — i stället fritt utveckla sig i den in-

diska solens glöd, som en tropikens planta? Jag igenfinner i henne modrens bild, lefvande och oförgätlig Men hon är fullvuxen nu och Gud allena vet hvad det skall bli af mitt varmblodiga barn, som med hela sin glödande inbillningskraft målar för sig Europas värld, dit hon längtar och för hvilken hon helt visst ej passar!

Under det man sålunda samtalade på däck aflägsnade båten sig med svällande segel från land och gjorde med sin köl en djup fåra i det skummande vattnet, där ett fosforescerande sken glittrade med glansen af miljarder diamanter. De malabariska matroserna lågo vid styret halft sofvande, svepta i sina långa hvita bomullstyggsskynken; kaptenen passade på vinden; sir Edward, gungande i förn, satt tyst och tänkte öfver de förtroenden, Makinson gifvit honom angående sin familj. Hans dotter, denna unga flicka, hälften asiatiska hälften europé, som syntes i österlandets måleriska dräkt, öfvergjuten af den inbrytande morgonens ljusfloder började starkt tala till den blonde engelsmannens inbillning. — Han väktes ur sina drömmar af ett lätt slag på axeln:

— Vi ha en timme eller mer att vänta, innan vi nå land, tilltalade honom kaptenen. Vi kunna taga oss en liten lur i herrsalongen, som nog torde

behöfvas, ty dagen blir alt tröttsam, min käre unge jägare! —

När kaptenen och hans gäst hade sträkt ut de trötta lemmanne på mjuka färdigbäddade britsar, sökte sir Edvard förgäfvnes få fatt i sömnen, som däremot ej lät vänta på sig för kaptenen. Ett sakta strängospel nådde nu den vakandes öra. Det var vibrationerna från en mandolin uppe på däck.

Vid detta accompagnement sjöng en klockren, mjuk stämma en indisk romans och sir Edward tyckte sig höra en af dessa Peri's, hvarom de persiska sagorna tala . . . Han kände Orientens tjustring på ett outsägligt vis utgjuten öfveralt omkring honom. Skulle detta vara ett återsken af skapelsemorgonens „varde ljus!“ uttaladt i minniskosläktets första barndom uti dessa näjder? — tänkte han. — Västerlandet har aldrig varit öfverstråladt af den lugna, himmelska klarhet, som allra först strömmade öfver österlandet!

Dagen grydde. Kapten Makinson, hans dotter och sir Edward intogo sitt frukostkaffe på däck under himlen utan moln, hvars renhet blott fläckades hastigt då och då af stora fåglar, klyfvande luften med vingar breda som seglen på skeppen vid horisontens rand.

— Ni ser denna vassbevuxna vik, sir Edward? sade kaptenen och pekade mot land, där palmer i

stora grupper aftecknade sig mot den blå fonden. Det är här vi snart skola sätta oss i land. Hallå roddare! Ner med seglen, fatten årorna, vinden har somnat in.

— Hvarför skynda så där, kapten! svarade den unge engelsmannen. Låtom oss i lugn njuta af en morgonstund, som, — i min föreställning åtminstone — ger en bild af den första morgonrodnad, som lyste öfver jorden och öfver den nyss fullbordade skapelsen. Beundrar ni ej detta natursceneri i sin oändliga vidsträkthet, miss Kitty? —

— Visserligen gör jag det, svarade den tilltalade med litet ironi i tonen, det är vackert, men jag har så ofta sett det. Och det väcker ej samma intresse som den där stora ångarn där borta ser ni dess majestätiska rökplym vajande för vinden? Om par månader skall den kasta ankar i Europa.

— Att vara född i Europa, svarade allvarligt sir Edward, är kanske en lycka och har man sett dagen på denna civilisationens jord, så bör man önska att äfven få tillsluta ögonen där. Men i våra nordliga klimat härska årstider så hårda och ruskiga, att vi tråna af längtan efter en solstråle.

— Parsisfolket, afkomlingar af Guébrerna, påstå att solen är världens själ, sade Kitty. De uppresa tempel åt solen. Skulle ni vara af deras sekt, sir Edward? — Ah, ni vet ej ännu huru Indiens sol bränner och förvissnar det som är ömtåligt!

— Kölden medför förstelning och död, miss . .

— Men det är den oafåtliga kampen mot ert hårdare klimat ni har att tacka för er civilisation de långa nätterna passa väl för vinterns lysande fester hos er.

— Där högmodet och fåfängan stämma möte och afunden följer dem i hälarne, inföll kapten Makinson. Här ger naturen evigt fester, hvori alla få deltaga, de fattiga som de rika.

— Miss Kitty, sade den blåögde främlingen med sin vemodiga blick fäst på den unga flickan, blomman som fritt utvecklar sig i luften och solljuset har ingenting att afundas sina blekare systrar, dömda att lefva i drifhus Om de sednare synas skönare i sin halfskymning, så dofta de förra fulla af saft och lif så mycket rikare . . .

— Ni talar redan blomsterspråk som orientallerna, sir!

— Och ni är van därvid, miss; sådant gör ej intryck på er. Nå godt! Jag vill tala utan liknelser. Ni är mycket ung, miss Kitty, och redan drar Evas nyfikenhet hela er håg mot det obekanta — han såg henne djupt i ögat — bort, bort utöfver hafven! Ni, en dotter af solen och ljuset, ni drömmar om ett töcknigt land, som synes er så lockande, emedan ni målar det i er egen inbillnings glödande färger.

— Nu filosoferar ni åter och imiterar brahma-

nera från Benarès, sir, skrattade den unga flickan skälmaktigt.

— Och ni söker föra mig på det lätta samtalsvägen tillbaka, miss Kitty. Jag följer er genast, men ännu blott ett par ord: Inför det underbara panorama, som denna morgon upprullats för våra blickar, säger ni er ha fäst det största intresset vid den där ångbåten på väg till Europa. Och jag svarar er: när vi önska allt för enträget just hvad vi ha svårast att nå, emedan det är långt ifrån oss; när vi drömma om en af inbillningen färglagd lycka i en värld, som är oss en helt främmande, så vända vi kanske dåraktigt blickarne bort från den reela, säkra lycka, som stannar kvar på tröskeln därifrån vi fly och som vi helt visst skulle återfinna, om vi vände dit tillbaka, när illusionernas såpbubbla brister.

Dessa ord uttalades med en lika fast som mild röst och Kitty svarade ingenting. Tusen tankar och känslor växlade inom henne. Det var första gången hon kommit i tillfälle att underhålla ett allvarligt samspråk på ett sätt, som hennes fars umgängesvännar, mest officerare från Bombay, aldrig vant henne vid. Dessa höllo den lilla Kitty för ett älskvärdt och bortskämdt barn, hvarför de pladdrade med henne som med en vacker papegoja eller läto henne kvittra för sig som en glad sångfögel, utan att märka den omdömesförmåga, den lifliga uppfattning och varma känsla, som utvecklade sig så

godt som utan ledning hos den lilla rodockan i kapten Makinsons villa. Främlingen här hade underhållit sig med henne så aktningsfullt som om hon varit en af hans landsmaninnor, uppfostrad strängt efter alla konstens reglor. Kitty kände sig tacksam och djupt rörd häröfver, men hon intogs äfven af sällsam blyghet, hvaraf hennes hållning och sätt röntede den behagligaste invärkan. Det gifves ögonblick, då hvarje ung kvinna, trött på alt ytligt prat och fadda artigheter ofta från morgon till kväll upprepade kring henne, längtar innerligt — utan att kanske själf göra sig reda därför — efter gedignare samtalsämne, däri lifvets stora problemer diskuteras på grannlaga sätt och med hänsyn för den mer eller mindre utvecklade förmågan hos åhörarinnan att rätt uppfatta de djupgående frågorna.

Och Kitty stod just nu vid den vändpunkt, då barnet känner sig mogna till kvinna och kvinnan längtar efter annan föda för sin ande än snömos. — Begär sedan ej annat än ytlighet och flärd af henne, om den stunden går ofruktbart förbi! Detta är ej godt hvarken för mannen eller kvinnan, — d. v. s. för människan.

Emellertid landade båten och kapten Makinson, som från kajutan upphämtade alla jaktredskapsen, nalkades de samtalande.

— Nå, sir, sade han och pekade mot strand, här har ni vår jaktmark! Litet sumpig, tänker ni! När vi få nog af strapatsen mot kvällsidan återvända vi och spisa vår middag ombord. Sedan brisen frisknat ytterligare återvända vi till Colaba.

— Jag följer er, kapten. Och vänd till den unga flickan sade sir Edward med en bugning: Miss Kitty, här ser ni oss bege oss på språng efter oskyldiga djur, som lefva fredligt i naturens famn och simma omkring i de vackra vikarne. Vi göra oss ett nöje af att beröfva dem lifvet och bereda oss läckerheter af deras kött. Och det är den civiliserade mannen, som sålunda roar sig med att återgå till vildhetstillståndet. Kvinnorna äro vida förnuffigare än vi!

— Oh, skrattade Kitty muntert, de äro mindre djärfva, därför att det fysiska modet och styrkan felas dem. Se där alt. Ögonblick gifvas i alla fall, då de äfven härutinnan äro edra jämlingar, mina herrar.

— Jo, jag skulle just vilja se damer på jakt i dessa näjder, där de lätt kunna göra möten af mindre angenämt slag! sade kapten Makinson och tände sin cigarr.

— I ären så tappra, svarade Kitty, emedan ert mod kommer härifrån — hon pekade på pannan. — Vårt största mod, när vi visa det, ja stegra det till hjältemod, kommer härifrån — hon lade handen på hjärtat. Adjö! Lycka till god jakt, My-

lords och Gentlemen! Från båtens däck skall min kikare hjälpa mig att följa med era ärorika bedrifter.

En stund härefter knallade en bösskott mellan *les jungles* (vassen i sumptrakterna) till stor afsky för ställets hindubefolkning, som fasar för att utgjuta lefvande kreatursblod. Kitty, från sin observationspunkt, följde med blicken de uppjagade fågelsvärmarnes flykt under ängsligt skrik öfver jägarnes hufvuden. Altjämt träffades en bevingad varelse af den mördande lilla blybiten, hvirflade omkring ett ögonblick i luften som ett visnadt löf och låg sedan blodig och sprattlande på marken eller i dyn. Kitty såg på detta skådespel och hennes gamla Femy satt bredvid henne på skeppsdäck skyddande sin älsklings hufvud med en bred parasoll af bamburör, konstrikt hopflätade. En målare hade med fröjd gjort utkast till en genretafla af denna grupp med de två hufvudfigurerna, af så olika fysionomi och ålder, beslöjade uti skuggdraperier, under det omgifningen badade i den intensivaste ljusflod. Femys mörka ansikte, rundt och fett, uttryckte passivt lugn. Med sina tjocka flåtor, sina örhängen af kollossalt omfång, sina nakna armar garnerade ända upp till axeln med silfver- och koppararmband, sitt lätta draperi öfver bröstet liknade hon de besynnerliga statyer, som pläga pryda nischerna i pagoder-nas försalar. Hon tänkte på rakt ingenting, men häftade blott på Kitty de stora vidöppna ögonen för

att utforska hvarje önskan af „lillan“ och tillfredsställa den strax. Kitty däremot satt i en drömmande ställning lutad mot relingen; svept in som uti moln af den smidiga crèpe sjalens vida veck stödde hon kinden med sin smala hand prydd af juvelringar och syntes, under ett tyst samtal med sig själf, göra sig frågor, som ej fingo svar.

— Lilla Kitty, sade Femy smeksamt, du ser trött ut! solen bränner för hett på dig. Kom ner i kajutan. — Oh, jag är säker på, att den där djådougårkvinnan kastade ett ondt öde öfver oss! mumlade amman sakta, när Kitty ej rörde sig.

— Du får inte mera kalla mig „lilla Kitty“. Jag är ej något barn numera Femy!

— Hvad gör det, när vi tala ett språk, som främlingar ej förstå?

— *Tschoup rao!* (tyst!) sade Kitty otåligt! Du tråkar ut mig!

— Jo, jo, suckade Femy tyst, djådougår'en! . . . Så där hade mitt barn ej talat till mig i går! — Kitty, sade hon högt, en ond ande har blåst på dig! . . . Du är ej nöjd med din bruna hy och dina svarta ögon, utan du afundas misserna i den där blåögda främlingens land, där alt är blekt och kallt såsom han! — Men du är Indiens skönaste pärla, tusen tusen gånger vackrare med dina lockar lika korpens vinge och ditt ögas blick, som fördunklar antilopens i öknen, än alla misser och fröknar i Europa!

Kitty försökte småle med fuktig glans i sina antilopögon.

— Min stackars Femy, du pratar som du förstår, sade hon. Men jag vet, att jag begått en dumhet att komma hit! bättre om jag stannat hemma Hvertenda af hans ord vibrerar ännu i mina öron, mumlade hon ohörbart. Ah, min trogna gamla vän! följ mig ner i kajutan! Jag är inte densamma mera i dag som jag var i går. Oppna dina armar för mig och låt mig somna där.

Femy följde sin kära lilla miss ner i kajutan, tog henne på sina knän och vaggade henne till sömns såsom när hon var litet barn. Lugnad och stilla somnade Kitty in så där. Det var oskuldens lätta slummer.

När Kitty åter öppnade ögonen stod solen på sin middagshöjd. Den nätta yachten låg förankrad vid utloppet af en liten flod nerrinnande från bergen. Här samlade sig vanligen en bullrande hop af infödingar för att lyda skrupulöst brahma kultens föreskrifter med tvagningar och religiösa danser. Kvinnorna stodo ända till midjan i vattnet, skrattade och pratade och tvättade sitt långa hår; barnen plaskade i floden som delfiner omkring mödrarna. Bufflar med stora platta horn och rag-gigt mörkbrunt skinn betade i näjden de feta vattenväxterna och betraktade de mänskliga störarene

af deras enslighet med mera förvåning än välvilja. Antiloper i små flockar hvilade i skuggan af jätetränen kring flodbräddarne. Det var en tafla från det primitiva naturlifvet i skapelsens första stund — såsom det än fortlefver i Asiens bärgstrakter, öknar och urskogar och sådant man lefde det under nomadfolkens tält. Med naiv tro ansågo de här församlade infödingarne sig rena själen, när de renade kroppen, och ehuru skådespelet ej var nytt för Kitty följde hon det nu med rörelse och intresse.

— Femy! sade hon plötsligt, jag vill göra en utflykt till fotts här omkring stranden, följ mig. Det är länge sedan jag lämnat Colabas område och beträddt fastlandet. Låt oss äta af frukterna, som hänga öfveralt där borta i de täta bambugruppernas skugga. Jag vill ett ögonblick blanda mig med dessa stackars naturmänniskor, som annat ej begära än att få lefva ostörda här.

Kitty landsteg med sin följeslagerska, som på hindukvinnornas manér bar en korg på vänstra höften. Med högra handen höll hon en parasoll stor som ett tak öfver sin unga „missis“ hufvud. Det var rik tillgång på bananer, fikon, vattenmeloner och oranger stora som barnhufvuden (af kreolerna kallade *pamplemousses*) i trädgårdarne, som omgäfvade de indiska jordbrukarehyddorna spridda kring näjden. Femy hade snart sin korg full. Vandrerskorna trängde längre in i kustlandet, där hela skogar af *laurier rose* täckte bottnen af intorkade floder och där

bamburör vid bärgens fötter nådde en oerhörd höjd. Tjocka i roten smalnade deras lätta ihåliga stjälkar af mot toppen, som slutade i den elegantaste bladplym. Hvilken ypperlig plats med tät skugga för att intaga sin landtliga middag! Kitty tog plats på en flat sten och satte fötterna på en matta af blommande lianer i alla färger. Men läskad af frukten och hastigt uthvilad jagade hon snart framåt igen, slingrande sig smidigt genom det täta saftgröna bladhvalfvet.

— Vänta, vänta, lilla Kitty! spring ej så där ensam! jag kommer strax på stunden efter! ropade Femy andfådd.

— Lämna mig, jag går bara här i närheten, afvisade Kitty sin väktarinna.

Hon började följa den lilla flodens slingringar kantade af anemoner, liseron, oleander, mellan hvilka små oskadliga ödlor kilade sina gröna ryggar och långa hufvuden med pigga, lysande ögon. Insekterna surrade och fåglarne kvittrade öfver vandrer-skans hufvud; alt lefde omkring henne med ett lif i fullhet och harmoni, ty naturen brändes ej denna årstid af tropikernas sommarsol.

Då och då hördes Femys rop: „Kitty, Kitty!“ och ett svar ur skogen lugnade amman, som småningom slog sig till ro under en palmgrupps skugga, medan Kitty fortfor att ströfva omkring i den tysta skogen. Med ens såg hon sig förvillad utan att hitta ut ur snåren, men hon ville ej skrämma Femy

med sina rop — kanske fruktade hon också att hitkalla infödingar; — alt nog hon trefvade sig fram på måfå med klappande hjärta. Men dess slag höllo på att stanna tvärt när hon nådde en tät buske, där på en naturlig mossbädd låg försjunken i djup sömn — sir Edward.

Endymion och Diana! Den mångtusenåriga sagan framstod ju evigt ung åter! Den slumrande jägarn tyktes ha nedsjunkit öfvermannad af tröttheten: han stödde hufvudet med det blonda, mjukt vågade håret, mot en trädstubbe beklädd af lianer — sval och yppig kudde, hvaröfver hans arm hvilade med naturligt behag såsom hela den manliga gestalten.

Kitty stannade lik en bildstod och betraktade det ovala ansiktets rena, ädla linjer, tillhörande en af jordens skönaste människoraser — den engelska kreolen.

Fruktan att väcka jägarn och att bli upptäkt själf höll Kitty länge liksom fastspikad på samma plats; — ändtligen försökte hon, i det hon hörde Femys rop i närheten, smyga bort härifrån med ljudlösa steg, men i det hon än en gång vände hufvudet för att kasta en afskedsblick på slumraren, kröp en orm — en dödligt giftig huggorm af största slag — fram ur busksnäret, rullade sina ringar med denna långsamma varsamhet, som utmärker reptiliernas framskridande och kröp till trädstubben,

på hvilken sir Edwards hufvud hvilade så lugnt. Kitty såg faran och kände sitt hufvud svindla.

Ännu en minut — och odjurets bett skulle sänka denne Endymion uti en hvila, hvarifrån han ej mera vaknade! Väcka honom hade kanske varit att utsätta honom för faran att göra en rörelse, som påskyndat ormens angrepp . . . redan började dess ögon lysa och dess hufvud höja sig på den sväl-lande halsen. — Kitty kom i detta förfärliga ögonblick ihåg orden hon nyss sagt på båtens däck: „kvinnans mod, som ibland kan stegras till hjältemod, kommer från hjärtat!“ och hon började reta ormen på sig själf genom att vifta med sin näsduk. Fräsande vid detta oväntade anfall reste reptilen sig nästan att stå på stjärten, färdig att slunga sig öfver den oförvägna flickan. — Med ett fasans skri flydde hon undan. Det retade odjuret jagade efter henne Sir Edward, uppväkt ur sömnen, var ögonblickligen på fötter. Med en enda blick uppfattade han situationen. Kittys dödsfara var öfverhängande, jaktbössan i hans hand var laddad . . . pang! skottet brann af och ormen vred sig i dödsryckningar på gräset.

Den unga flickan var räddad och sir Edwards blick uttryckte, som naturligt var, en glad triumf öfver den käckas bragd han utfört utan minsta aning om, att det var hans skyddsling, som först räddat honom med fara för eget lif.

— Gode Gud, utropade han, hvilket tillbud! Det var försynen, som lät mig finnas på detta ställe enkom för att rädda er! Hur har ni kommit hit i djupa skogen och ensam? Hvilken oförvägen dårskap! — Alt för upprörd att kunna tala böjde Kitty hufvudet för sir Edwards beskyddande och förebrående blick! Oförvägen dårskap, javäl! Hon hade visat en sådan, men mycket större än han nånsin kunde tänka.

— Jag är ej ensam, sir, som ni finner, sade hon slutligen när hon återfick målet och därvid pekade hon på Femy, som kom springande i vildt galopp. Kitty sade ingenting vidare. Det fans ju inga vittnen på den hjältemodiga handling hon nyss utfört; sir Edward sofde när hon riskerade sitt lif för att rycka honom undan en säker död. De voro på tu man hand i den ensliga skogen . . . Men emellertid var nu den, som löpt minsta faran här, berättigad att anse sig vara dagens hjälte. —

— Sir Edward, sade den modiga flickan med tillkämpadt välde öfver sig själf, — ni måste på er heder lofva mig att aldrig omtala det här för min far!

— Jag ger er så mycket häldre detta löfte som . . . som det skulle vara mig motbjutande att lik-som skryta för er far med den lilla tjänst jag varit lycklig att få bevisa er, dyra miss, i dag.

— Jag tackar er, sir! Min far måste vara i närheten, jag hörde ett bösskott . . .

— Jag uppsöker honom på ögonblicket, men ni, miss Kitty . . . jag kan ej lämna er ensam här . . .

— Icke ensam. Min gamla Femy är med mig och vi ha kommit hit tillsammans.

Sedan sir Edward aflägsnat sig i den riktning Kitty utpekade för honom framstörtade Femy och slöt sin förgudade miss i sina armar:

— Ah, min lilla Kitty, du vill då göra mig galen af förskräckelse i dag, utbrast snyftande den trogna själen. Hur stirrar du så där på mig?

— Jag är så beklämd . . . i hela mitt lif har jag aldrig känt en sådan fasa! mumlade Kitty.

— Hvilken gräslig oförsiktighet af dig också att reta den där ormen på dig!

Kitty spratt till: — Hvem har sagt dig det? frågade hon.

— Den lilla herdegossen, som såg dig och som visade mig hvar jag skulle finna rätt på dig. Han hörde skottet smälla och kröp försiktigt in i buskarna för att ej bli upptäckt. Jag såg honom springa, tog fatt honom och fick reda på hela händelsen.

— Chut! Chut! Inte ett ord om det här, hör du! Aldrig! Låt oss vända om till båten.

Några timmar därefter var hela jägarskaran samlad för afresa, båten lyftade ankar och de hvita seglen svälde för vinden, som frisknade till. Middag serverades på däck, därifrån jaktbytet fördes ner i kajutan. — Kapten Makinson, som skjutit de

flesta af dessa beckasiner, sjöfåglar och vildgäss, var vid ett briljant lynne och skämtade öfver sir Edward, som plötsligt hade blifvit bärgtagen eller enleverad af skogens andar.

— Våra sportsmän i Bombay skola skratta åt er, sir, log kaptenen och slog i sin gästs glas, — ni flydde ju ordentligt för villebrådet!

— Jag gaf mig på upptäcktsfärd litet in i landet..

— Och hvad såg ni?

— Någoting, som var nytt för mig . . . Jag bekänner, att jag af trötthet lade mig att sofva under en palmgrupp på en doftande hufvudkudde af lianer . . . försjunken i dvala väcks jag af ett skri . . . Jag rusar upp och ser i närheten — en gazell af den mest förtjusande art, som höll på att bli omsnärjd af en jätteorms ohyggliga ringar:

— Och ni dödade ormen, förstås? Det där är en ridderlig hjältedat, men det kallas inte att jaga. Fråga bara Kitty huru många bufflar jag knäpt här i bärgstrakterna och huru många tigrar fallit för min hand i *les jungles* där borta.

— Kitty vände sina stora svarta sammetsögon mot sir Edward och uttrycket i dem hade ett sällsamt tycke af den döende gazellens blick: Tro mig sir, sade hon vekt, somna aldrig på jakten i våra länder, åtminstone ej . . . utan att vara säker att i grannskapet ha en vän, som vakar öfver er.

Efter dessa ord gick den unga flickan ner i sin lilla hytt, som under däck var bekvämt inredd

för henne. Sir Edward såg länge efter henne. Hennes sista ord och blicken som åtföljde dessa hade gjort ett sällsamt intryck på honom.

När slutligen vid Colabas strand kapten Makinsons och hans dotters palankiner hemförde dem, sades ett hjärtligt farväl åt den unge engelsmannen, som återvände till sig. —

Där tittade deras villa fram, med månen i sin fullhet öfver dess terrasser och bosquéer! — Såsom öfverdragna med en lätt silfverdimma glänste aloe-buskarnas tjocka, hvassa blad, det låga dragonier-trädets vackra krona och daturabuskarne med sina stora snöhvita blomklockor. I lätt språng framfördes palankinerna genom den långa sykomorallén, kvällen var utsägligt skön; — men midt i denna leende natur smög en mörk skugga . . .

Femy, stående på sin vanliga plats vid sin unga „missis“ sida, ryste till:

— Det är hon, häxan! hon skakar sitt gråa hår och mumlar några ord . . . där, där flyr hon! Här ligger olycka i luften. Låt oss skynda in, Kitty, och läsa vår aftonbön.

Kapten Makinson hade lofvat sin nya unga vän, deras granne, som blef hans dagliga gäst, att grundligt undervisa honom i den indiska jaktsporens många olika grenar och höll så väl ord, att han om en liten tid tröttat ganska betydligt ut

denne Albions son, vand vid en blekare sol. Sir Edward började småningom känna för sin hälsa hotande symptom af klimatets invärkan. Hans friska hy gulnade, en stilla feberglöd gjorde hans blå ögon kanske vackrare än nånsin — men oroande vackra.

En morgon, när han med steg som blefvo mat-tare dag från dag vandrade omkring i kapten Makinsons trädgårdar, nalkades Kitty honom och betraktade honom med vänligt intresse. Den unga flickan hade lagt af — alt sedan utfärden, då ormen dödades — sin orientaliska fantasikostym och följde nu korrekt med de engelska damernas moder i Bombay.

Sir Edward gjorde tyst inom sig denna iakttagelse — men han var ej ense med sig själf om han tyckte, att Colabas ros hade vunnit på omklädnaden.

— Tillåt mig, sade Kitty och närmade sig den promenerande, taga en väns rättigheter och ge er råd, sir Edward. Ni har för tappert trotsat vår solglöd och jag fruktar för att den utkräfver hämd på er. — Akta er! Akta er!

— Oh miss, jag är en lydig patient och följer noggrant de hälsoföreskrifter, som gifvits mig af er egen husläkare, som er far rekommenderat åt mig.

— Men skulle ni vilja följa mitt råd, om jag med hjärtats intresse nu ger er det . . . Jag gör det med mod, tillade hon sakta — med mod och oegennytt.

Sir Edward tog hennes hand och kyste den vördnadsfullt:

— Javisst, miss, sade han och stannade i väntan.

— Res så fort som möjligt härifrån, sir, detta klimat tål ni ej.

— Anser ni mig förlorad? frågade den sjuke och fixerade talarinnan med sin feberaktiga blick.

— Jag tror er vara mycket sjuk, skynda er därför att resa, för att i ert hemland återvinna hälsan. Våra läkare äro inga undergörare.

— Ni jagar mig härifrån, Kitty? Ett blekt leende åtföljde frågan.

— Ja, jag jagar bort er från ett land, där dödens skuggor snart falla öfver er, där ni ej har många månader kvar att lefva. Gå ombord på första ångare, som afgår till Europa! Vänta ej att edra krafter svika alldeles.

— Näväl, om så vore, tror ni att döden här skrämmer mig? Ser ni, jag älskar detta land, denna sol, som mördar mig, denna natur med sina bedöfvande blomsterångor, sin himmel . . . o, detta blåa, oändliga djup.

— Fjäriln älskar äfven ljusets flamma, som bränner honom till döds! . . . Ni har talat om er mor för mig, sir Edward! Återvänd till henne. Ni säger henne icke sanningen om ert hälsotillstånd . . . tror ni hon skall kunna öfverlefva er?

En tår föll brännande på Kittys hand, som sir Edward höll i sin.

— Oh, jag ser henne vandra genom de toma salarne i vår Cottage i provinsen Wales . . . Byggnaden ligger vid stranden af en djup vik med mörkt vatten . . . gamla dystra ekar och granar skugga stranden, som sällan upplyses af en solstråle . . . Ett vildt och skönt landskap, men så melankoliskt!!—

— Lika mycket, återvänd dit! De dimmiga stränderna passa bättre och äro gästvänligare mot fina, ljushyade varelser, som försynen danat ömtåligare än oss med bronsansikten, hvilkas skinn solen ej genomtränger . . .

— Häda ej, miss Kitty, och tala ej så med förakt om denna rika, tropiska karnation, som tusende af Albions bleka döttrar skulle afundas er!

— Sir, jag beklagar mig ju ej öfver någonting, sade Kitty med mild värdighet . . . Men ni, sir, ni måste återvända till Albions bleka döttrar med liljans raka hållning . . . chut! . . . Nu får ni inte tala mer! Ni ökar för hvart ord er feber!

Hon tryckte hans hand och aflägsnade sig hastigt.

Den unge mannen föll i djupa tankar, uppväcka af Kittys allvarliga ord. Hvarför skulle hon onödigtvis ha velat uppskrämma honom? — Det var ej för att göra sig af med honom hon uppmanat honom att resa . . . nej! detta kunde han ej tro! I hennes blick låg ett uttryck, som innebar annat . . . En frossbrytning skakade hans lemmar och afbröt hans tankegång . . .

— Hon har rätt, — jag är förlorad, om jag ej reser nu! Men . . . när jag blir frisk skall jag återkomma . . . I världens början låg Paradisets lustgård i dessa trakter . . .

Två dagar senare steg sir Edward ombord på den stora Indiafararen *Prinsen af Wales*, afgående till England. Han stod vinkande från däck åt sina vänner kaptan Makinson och hans dotter. Ännu en lång afskedsblick gled från hans tårfyllda öga ut öfver den sköna villan med sina trädgårdar och terrasser, där den gladaste gästfrihet städse kommit honom till mötes. Det kändes för den afresande såsom lämnade han en del af sitt väsen kvar under Colabas palmer och som en dröm syntes honom de senaste månadernas vistelse här. I det fartyget lade ut från land och gjorde en lof kring Colabas udde såg sir Edward huru kaptanen och Kitty, båda till häst, galopperade på stranden med viftande näsdukar. När skeppet slutligen ångade bort varnade den unge engelsmannen en blå florslöja vajande för vinden och i detsamma gjorde Kittys häst ett häftigt språng, eldad af ryttarinnans ridpiske, som dref honom ner i vattnet. Kaptan Makinson störtade efter, grep skickligt i tyglarne och återförde hästen på strand med en förebråelse till sin oförvägna lilla våghals, som stum skådade efter den flyende ångarn.

— Jo, jo, skeppet far till Europa! sade fadren halft önd, halft skrattande, man kan dränka sig för att få följa efter!

En dag hade gått om och en ny natt inbröt. Kapten Makinson satt med sin dotter vid tebordet och bakom Kittys stol stod gamla Femy och hvi-skade uppmuntrande: Men ät då en bit, lilla Kitty, — du låter teet kallna, du ser ej ens på maten och frukterna lemnar du orörda . . .

— Du är trött, barn, sade fadren och såg orolig ut. Vi fortsatte ridten allt för länge i går, jag sade dig ju det. Man kunde nästan i timtal ännu se fartyget . . . Enfin, han är rest den stackars engelsmannen och väl är det! Han får nu åtminstone ej sin plats i Colabas kyrkogård! — Sådana där hvithylta ungherrar duga ej till att vara med om jakter i *les jungles!* Man skall vara af annat virke för att idka den sporten. — Nå för tusan! afbröt han sig och sparkade till med foten under bordet; hvad är det för ett kräk, som kryper där smygandes?

Femy gaf till ett vildt skri — „Djâdougâr!“ och hon omslöt Kitty med båda armarna för att värna henne. I detsamma reste sig från sin hukade ställning samma knotiga, halfnakna svarta häxfigur, som en gång förut uppträdt inom villans område och uppväkt fasa. Hon sträkte mot bordet

sina skelettarmar som liknade grenarne af ett träd, sedan elden farit öfver bladen.

— Har man sett en sådan djärfhet, röt kaptenen. Kommer du hit, din fan, rakt till vårt tebord! Ha ut henne, Femy, och låt föra mat åt henne där nere på gården! . . .

Tjänarne störtade till och grepo den gamla, som med ens vek sig alldeles dubbel och föll ihop liksom en trasa. Alla drogo sig ifrån henne slagna med afsky och skräck. Lifvet lemnade denna svarta utslitna hylsa så lätt som en ljuslåga blåses ut . . . döden hade ringa besvär med att bryta ner en kropp, som af ständig svält föll sönder utan motståndskraft liksom murket trä.

— Hämta hit förvaltarn, befalte kapten Makinson. Han ville ha slut på detta störande uppträde: — Låt släpa bort liket och gräfva ner det så fort som möjligt.

— Jag har sagt det, suckade Femy och knäpte ihop händerna, här kommer att hända olycka snart, snart!

Hon hade knapt uttalat detta ord, innan en väldig åskknall delade skyn liksom i klyf genom ohyggliga blixtar. Atmosfären hade hela dagen varit tryckande; marken, träden, plantorna liksom matta af den långvariga torkan slokade alla blad och själfva mossan såg ut som aska, där foten nersjönk under prasset af de förbrända lianerna. Vindstötar rykte då och då upp rötter af träd och löf och torra kvistar hvirflade uti de sandmohn, som

uppstego likt höga pelare kring kusten. *Le mousson* liksom averterade om sin ankomst innan dess härjningar inbröto och gaf med doft rytande sina varningar åt människorna att taga sig i akt. Alla små lärftstält och villor kring Bombay blefvo hastigt nertagna; bomullsbalar, uppresta likt fästningsmurar på kajerna, försvunno in i magasinerna; blomkorgar, statyer och vaser frälsades från en säker förödelse; människor, djur och växter — växterna i synnerhet — väntade på regntiden, som skulle uppfriska dem och återväcka lifvet, — men äfven lössläppa orkanerna härjande ända från Persiska vikens stränder ner till Ceylons blomsterdalar.

Den nyss ljufligt slumrande naturen uppvaknade med förfäran mot natten, skakad af stormen. Kokospalmernas kronor vredo sig kvidande som luggade skolpojkar, vågorna röto mot stranden uppvräcka så våldsamt, att skummet stänkte högt öfver terrasserna af kapten Makinsons villa.

Och midt under stormilarne öfverröstade åskans röst alt annat gny i den upprörda naturen.

Ej ett fartyg syntes ute på hafvet i raseri; alla fiskarbåtar hade i tid sökt sin frälsning i kustens skarpa inskränningar, som här och där bildade fristäder för dem, dit stormen ej nådde, ty de höga bärgen voro goda väktare. Kapten Makinson vågade ibland några steg nedåt stranden, men mörkret hindrade honom att se någonting. Fången inom villan satt Kitty med hörseln onaturligt skäpt och

lyssnade. Hjärtat klappade af onämbar ängslan . . . ty stormen tilltog för hvarje ögonblick och ingen blund kom på hela natten i någon af villa-innevånarnes ögon.

Ändtligen befriade dagsljuset dem från den värsta ängesten . . . man kunde åtminstone se framför sig . . . Hu! så upprördt hafvet bröt sig in mellan klippornas skrofliga block!

Kitty höll sin blick oafvändt spänd på signaltornet vid Colabas yttersta udde, hvilket kunde ses från villans fönster. En flagga hissades där plötsligt . . . Hvilken betydelse hade detta telegrafiska tecken? Signalboken som låg på bordet genombläddrades af Kittys darrande hand och hennes öga föll på förklaringen: „ångare i sjönöd“.

— Min far, min far! utropade hon bleknande och störtade fram till kaptenen, som från verandan kikade utåt . . . där norrut signaleras, att ett fartyg håller på att förgås . . . Låt oss rida till stranden . . . Femy, säg till att våra hästar sadlas och folk följa oss ner till hafsbandet . . . fort! — genast! Men hvarför stå I alla och sen på mig som om jag vore galen? — Hör! nödskott! . . . Det är „Prinsen af Wales“ som förgås! Pappa du svarar inte! Vill du ej följa mig, så rider jag ensam ner till stranden! Läs, läs här i signalboken: „Ångare i sjönöd, som söker att nå hamn“.

Ett nytt kanonskott lät höra sig och denna gång närmare än de förra.

— Men hör du då ej, pappa, att här utanför är ett fartyg i stor fara . . . vi måste skynda att söka hjälp . . .

— Du förlorar hufvudet, barn! Lugna dig, min Kitty!

— Min far, kan du låta ett fartyg förgås här i vår närhet och stå helt lugnt utan att söka hjälp åt det? . . . Kom, kom! Här äro sadlade hästar! . . . sätt dig upp, jag följer dig!

— Förfärliga barn! muvlade uppskakad kaptenen. Där är hon igen fattad af ett djärfhets skof sådant som jag ej mera på länge sett hos henne! Det hjälper väl ej annat än att ge efter! . . . Låt oss fara af då, Kitty! jag följer dig! . . .

I sporrstreck jagade far och dotter ner till strandens yttersta utkanter . . . båtar syntes redan lösgjorda af lotsbefolkningen, som uppmärksammat signalerna . . .

— Där, där! utropade Kitty, som styrde sin häst upp på en klippa, därifrån hon tydligt kunde skönja ett skepps brottning i bränningarne. Mäster, ångpipor, alt låg brutet och förstördt och skeppet lydde intet styre mer.

— Vet man skeppets namn? frågade kaptenen fyrvaktaren.

— Engelsk flagg bar det och efter alt hvad man kan döma måste det vara „Prinsen af Wales“.

— Ni ser, min far! jag har gissat rätt, ropade

Kitty. Gud, min Gud, skola räddningsbåtarna kunna nå dit bort och bringa hjälpen? ! ! . . .

— Aj, aj! det ser mörkt ut, relingen är krossad och båtarne fås ej i stånd . . . mumlade tornväktaren med kikare i hand.

— En steamer! en steamer! utbrast Kitty jublande! Den kommer till hjälp . . . Hvilken långsamhet i dess rörelser! . . .

— Den har vädret och floden emot sig! . . . sade kapten Makinson i yttersta nervspänning . . .

— Och det är ett gammalt skrof, ljödo röster bakom honom. Hur skall det hala det stora skeppet i land? . . .

Man såg ändtligen „steamer'n“ efter stora ansträngningar lyckas få fast kabeln, kastad ut till den från „Prinsen af Wales“, som nästan vrak släpades efter uti sin räddares kölvatten. När båda nalkades spetsen af Colabas udde dref en häftig strömsättning mot klipporna och kabeln, som fasthöll den stora ångarn vid sin räddare, brast, hvar efter det redlösa skrofvat vräktes mot strandens sandref med en våldsamt stöt, som fylde det med vatten. Alla mänskliga varelser blefvo från det krossade däckat vräkt i hafvet, — en del af besättningen simmade till räddningsbåtarna och blefvo upptagna af dem; en annan del, mest manliga passagerare, sökte simma i land, med yttersta energi hakande sig fast vid det strandade skeppets kringflytande spillror. Med bistånd af dessa kämpade

de i de skyhöga vågorna . . . Kapten Makinson måste hålla sin dotter i axlarna för att hindra henne att störta sig i hafvets fräsande skum.

— Kitty, Kitty, låt det bli min sak att söka rädda honom . . . jag ser sir Edwards hufvud gunga upp och ner . . .

— Nej, jag vill ej att du riskerar ditt lif, pappa, skrek Kitty i yttersta förtviflan och afklädde sin långa tunique och fotbeklädnad.

Vid hennes rop lyfte sig ett blekt ansikte öfver vågen . . . Kitty kastade sig uti med en åre i hand, som hon sträkte mot honom . . . den skeppsbrutne syntes utmattad men kämpade modigt, ehuru armarnes rörelser blefvo alt svagare och långsammare.

Bakom Kitty, som simmade med underbar styrka, mångdubblad af själsspänningen och stegrad utöfver det naturligas yttersta gränser, syntes nu äfven hennes far, som med en öfverlägsen simmares djärfhet klöf vågorna.

— Hjälp, min far, hjälp! ropade Kitty halfkväfd af vattnet, jag håller redan i hans yttersta fingerspetsar, jag har honom! . . .

Med sin jättekraft, som ögonblickets fara tiodubblade, slöt kaptenen ena armen om sin dotter, och sökte med den andra gripa i det blonda håret af ett hufvud, som sjönk under vågorna med stelnande blick . . .

— Jag håller honom fast! Jag håller hans hand!
 . . . ropade Kitty ännu i uppmuntrande ton, men
 hon kunde ej mera hålla sig själf upp öfver vågorna
 — deras skummande kammar trykte ner hennes
 hufvud under vattnet . . .

Med ett förtviflans krafttag rykte kapten Ma-
 kinson upp sin dotter, neddragen af den döende sir
 Edward i bråddjupet . . .

När Kitty återfick sansningen låg hon i sin
 palankin på stranden, hennes far stod likblek vid
 hennes sida och gamla Femy låg på knä och slog
 pannan mot jorden mumlande böner och snyftande
 häjdlöst.

— Alt är slut! . . . mumlade Kitty och tillslöt
 åter ögonen . . . Låt oss fly bort från dessa spöklika
 klippor . . .

Och hon förlorade åter sansningen.

— Jag viste att alt detta skulle ske, klagade
 Femy; bittida på morgonen vräkte stormen upp in-
 vid terrassernas trappor *djådougårens* lik, som ha-
 jarne hade gnagt sönder . . . Nu har hon tagit sitt
 ena offer . . . vill hon taga äfven det andra? —

En årstid kom och den andra gick. I från den
 dag, då den engelska ångaren led skeppsbrott vid
 Colabas kust, hade Colabas ros förlorat sin friskhet

och sin färg. — De lifliga sångerna från verandan af kaptan Makinsons villa hördes ej mer; ingen matade kolibrisvärmarna i buskarne, ingen lekte med apan eller lärde papegojan nya ord. — Alt var så dödt och stilla som Kittys eget väsende.

— Mitt barn, jag har uppgjort en plan för närmaste framtiden, sade en dag kaptanen, som med stilla sorg i hjärtat följde med de härjningar, sjukdomen alt tydligare visade hos hans dotter. I början af maj göra vi en resa till Europa. Vi få resällskap af några älskvärda engelska familjer, som lofvat introducera oss i sina familjekretsar.

— Tack, älskade fader, sade Kitty med en öm smekning, men tillade med sin låga melodiska röst: Nej ser du Europa sådant jag drömde om är inte mera för mig där du tror, bortom hafven! — Mitt Europa är numera närmare — inom den lilla kyrkogården här på vår ö! . . .

— På engelsmannens graf ifyllde sakta den trogna Femy.

x 20. 1934
529.